

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και στην Οικονομία

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

« Θεωρίες για την ύφεση και τον πληθωρισμό-Διερεύνηση της ελληνικής περίπτωσης με την βοήθεια της ανάλυσης των σχετικών χρονολογικών σειρών»

«Theories about the recession and inflation. The study of the Greek case using time series analysis »

Συγγραφείς:

ΑΛΕΞΙΟΥ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

ΡΟΥΣΣΗ ΜΑΡΙΑ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

ΜΑΖΑΡΑΚΗ ANNA

ΑΜΑΛΙΑΔΑ– 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο	Σελίδα
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	4
1.1.ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	6
1.2 Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - Η ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	14
2.1 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	15
2.1.1 Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου	16
2.1.2 Πληθωρισμός, εισόδημα και κατανάλωση	16
2.2 ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ	18
2.2.1 Ορθολογικές προσδοκίες	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ	20
3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΘΕΩΡΙΕΣ ΥΦΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ	24
4.1 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ	24
4.1.1.Η Εξαγωγή της Συναθροιστικής Ζήτησης	24
4.1.2.Η Εξαγωγή της Συναθροιστικής Προσφοράς	31
4.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο - ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	39
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ	39
5.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	39
5.3. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΕΡΔΩΝ	41
5.4 ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ.....	43
5.5. ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΤΙΜΑΡΙΘΜΙΚΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (ΑΤΑ)	46
5.6. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.....	47
5.7. Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	48
5.8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ	49
5.9. ΚΑΛΥΨΗ ΑΠΩΛΕΙΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ	50
5.10. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΗΜΕΡΑ	51
5.11. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΚΟΣΤΟΥΣ	53
5.12. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο - ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	59
6.1. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ	59
6.1.1.Ο Πληθωρισμός Ζήτησης	59
6.1.2. Ο Πληθωρισμός Κόστους	61
6.1.3. Το Υπόδειγμα του Πληθωρισμού	63
6.1.4. Η Μεταβολή στο Εργατικό Κόστος.....	64
6.1.5. Το Μη-Εργατικό Κόστος.....	65

6.2. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ	66
6.2.1. Η Συνάρτηση Παραγωγής, η Απασχόληση, και ο Νόμος του Okun	67
6.2.2. Η Καμπύλη Phillips και το Φυσιολογικό Ποσοστό Ανεργία	69
6.2.3. Ο Πληθωρισμός και η Χρηματοδότηση των Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων	70
6.3. Η ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS	77
6.3.1. Η Καμπύλη Phillips με Ενσωματωμένες τις Προσδοκίες για τον Πληθωρισμό	77
6.3.2. Η Καμπύλη Phillips, το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας, και το NAIRU	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο - Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	84
7.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	84
7.2. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	85
7.2.1. Η Περίοδος 1976-1986	86
7.2.2. Η Περίοδος 1986-1996	86
7.2.3. Η Περίοδος 1996-2006	91
7.2.4. Η Περίοδος 2007-2008	92
7.2.5. Η Περίοδος 2009-2010	93
7.2.6. Η Περίοδος 2010-2011	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο - ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	96
8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	96
8.1.1. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 1999-2004	97
8.1.2. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2004-2005	98
8.1.3. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2005-2006	100
8.1.4. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2006-2007	101
8.1.5. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2007-2008	103
8.1.6. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2008-2009	105
8.1.7. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2009-2010	106
8.1.8. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2010-2011	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο - ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ	108
9.1. ΘΕΩΡΙΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ.....	108
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	116
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	117
ΠΗΓΕΣ INTERNET	118
ΠΗΓΕΣ	119

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1-1:	7
Διάγραμμα 1-2:	7
Διάγραμμα 1-3:	8
Διάγραμμα 1-4:	8
Διάγραμμα 1-5:	11

Διάγραμμα 9-1:.....	111
Διάγραμμα 9-2.....	111
Διάγραμμα 9-3.....	112
Διάγραμμα 9-4.....	112
Διάγραμμα 9-5.....	113
Διάγραμμα 9-6.....	113
Διάγραμμα 9-7.....	113
Διάγραμμα 9-8.....	114
Διάγραμμα 9-9.....	115
Διάγραμμα 9-10.....	115

Κατάλογος Σχημάτων

ΣΧΗΜΑ 3-1: Ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ, 1961-1973.....	20
ΣΧΗΜΑ 3-2: Ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ, 1980-2009.....	21
ΣΧΗΜΑ 3-3: Το Πραγματικό και Δυνητικό ΑΕΠ της Ελλάδος 1965-2009	22
ΣΧΗΜΑ 4- 4: Η Εξαγωγή της Καμπύλης AD	30
ΣΧΗΜΑ 4-5: Η Συνθήκη Ισορροπίας στην Αγορά Εργασίας και το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας	33
ΣΧΗΜΑ 4-6: Η Καμπύλη Συναθροιστικής Προσφοράς.....	35
ΣΧΗΜΑ 4-7: Ισορροπία στην Αγορά Εργασίας και Κεφαλαίου	36
ΣΧΗΜΑ 4-8: Νέα Ισορροπία στην Αγορά Εργασίας και Κεφαλαίου.....	37
ΣΧΗΜΑ 4-9: Κατά Κεφαλήν Προϊόν και Απόθεμα Κεφαλαίου.....	38
ΣΧΗΜΑ 6-10: Διαγραμματική Παρουσίαση Του Πληθωρισμού Ζήτησης.....	60
ΣΧΗΜΑ 6-11: Διαγραμματική Παρουσίαση Του Πληθωρισμού Κόστους.....	62
ΣΧΗΜΑ 6-12: Ο Πληθωρισμός στο Μακροπρόθεσμο Διάστημα	76
ΣΧΗΜΑ 6-13: Η Καμπύλη Phillips με Ενσωματωμένες τις Πληθωριστικές Προσδοκίες	80
ΣΧΗΜΑ 6-14: Μετατόπιση της Καμπύλης Phillips Λόγω Αύξησης των Πληθωριστικών Προσδοκιών.....	81
ΣΧΗΜΑ 6-15: Μετατόπιση της Καμπύλης Phillips Λόγω Αύξησης του Φυσικού Ποσοστού Ανεργίας.....	82
ΣΧΗΜΑ 7-16: Η Διαχρονική Εξέλιξη Του Πληθωρισμού Στην Ελλάδα: 1960- 2002	85
ΣΧΗΜΑ 7-17: Η Εξέλιξη του Πληθωρισμού στην Ελλάδα, 1976-1986.....	86
ΣΧΗΜΑ 7-18: Η Εξέλιξη του Πληθωρισμού στην Ελλάδα, 1986-1996.....	87
ΣΧΗΜΑ 7-19: Η Εξέλιξη Ονομαστικής Αμοιβής των Εργαζομένων, 1986-1996	91
ΣΧΗΜΑ 7-20: Ο Πληθωρισμός στις 12 χώρες Μέλη της ΟΝΕ, 1998-2006.....	92

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 7-1: Ονομαστικές Αμοιβές Ανά Εργαζόμενο.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 7-2: Παραγωγικότητα της Εργασίας (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο)	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 7-3: Η Εξέλιξη του Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους Παραγωγής, 1986-1996	90
Πίνακας 8.1.1: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 1999-2004	96
Πίνακας 8.1.2: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2004-2005	98
Πίνακας 8.1.3: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2005-2006	99
Πίνακας 8.1.4: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2006-2007	101
Πίνακας 8.1.5: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2007-2008	103
Πίνακας 8.1.6: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2008-2009	105
Πίνακας 9.1 Συντελεστές Της Τάσης Πληθωρισμός Ανά Έτος	108
Πίνακας 9.2 Συντελεστές Της Τάσης Ανεργίας Ανά Έτος	108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η πορεία του πληθωρισμού από το 1986 μέχρι και το 2011, εξετάζοντας την πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας. Θα μιλήσουμε για την οικονομία, θα αναφερθούμε στα προβλήματα της οργάνωσής της και στην ανταγωνιστικότητα της καθώς θα δούμε και τον περιορισμό της εξωτερικής ισορροπίας.

Επιπλέον θα ασχοληθούμε με την ζήτηση και τον προσδιορισμό του εισοδήματος σχολιάζοντας τα υποδείγματα της καταναλωτικής συμπεριφοράς και τις ορθολογικές προσδοκίες. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στη έννοια των επιχειρηματικών κύκλων.

Επίσης θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε το φαινόμενο της ύφεσης και των επιχειρηματικών κύκλων χρησιμοποιώντας τα υποδείγματα της συναθροιστικής ζήτησης και προσφοράς.

Θα ακολουθήσει η εισαγωγή στον πληθωρισμό, βλέποντας τα χαρακτηριστικά του, τα είδη του και κάποια πιθανά μέτρα αντιμετώπισής του. Και στη συνέχεια και πιο αναλυτικά θα δούμε τις θεωρίες του πληθωρισμού στο βραχυπρόθεσμο διάστημα και στο μεσοπρόθεσμο, καθώς και την καμπύλη Phillips.

Θα παρουσιαστούν τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί για την πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας στη Ελλάδα από το 1986 έως το 2011, τα οποία με την βοήθεια των χρονολογικών σειρών θα μας βοηθήσουν να παρατηρήσουμε και να σχολιάσουμε που υπάρχει ανάμεσα στον πληθωρισμό και την ανεργία.

ABSTRACT

Purpose of this work is the path of inflation between 1986 and 2011, considering the inflation and unemployment. We talk about the economy, will tackle the problems of organization and competitiveness as we will see the reduction of the external balance.

Furthermore we will deal with the demand and the determination of income commenting on the models of consumer behavior and rational expectations. Then we will refer to the concept of business cycles. We will also try to understand the phenomenon of the recession and business cycles using the model of aggregate demand and supply.

It followed the introduction of inflation, seeing the features, types, and some possible measures to tackle it. And then more and more we see the theories of inflation in the short term and medium term, and the curve Phillips. We present data collected for the inflation and unemployment in Greece from 1986 to 2011, with the help of time-series will help us to observe and comment that exists between inflation and unemployment.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πληθωρισμός αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες αναπτυγμένες οικονομίες. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθωρισμός υπήρξε μία σχεδόν μόνιμη κατάσταση των προηγμένων οικονομιών. Επιπλέον κατά την τελευταία εικοσαετία παρατηρήθηκε το φαινόμενο των ανερχόμενων τιμών με σύγχρονη αύξηση της ανεργίας σε μεγάλη έκταση.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (την τότε Ε. Ο. Κ.) ήταν από τα πιο καθοριστικά σημεία στην πορεία της οικονομίας, καθώς από τότε άρχισε η άμεση σύγκριση με τις οικονομίες των λοιπών ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ αρκετά χρόνια αργότερα, στα πλαίσια της Ο. Ν. Ε. η Ελλάδα υποχρεώθηκε να ικανοποιήσει αρκετά κριτήρια, για τη σύγκλιση και την ένταξη στη ζώνη του Ευρώ.

Η πορεία του πληθωρισμού την τελευταία εικοσαετία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, με σημαντικές μεταβολές και ιδιαίτερα αξιόλογη βελτίωση, ύστερα από επίπονες προσπάθειες που κατέβαλαν όλες οι κυβερνήσεις για να προσεγγίσουν το απαιτούμενο όριο για τη σύγκλιση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές οικονομίες.

Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστεί αναλυτικά η πορεία του πληθωρισμού από το 1976 μέχρι και το 2011, εξετάζοντας την πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν θεωρητικά θέματα σχετικά με τον πληθωρισμό, την καμπύλη Phillips και την εφαρμογή της στην ελληνική οικονομία, ενώ θα μελετηθούν και ευρύτερα θέματα που σχετίζονται με την εξέλιξη του πληθωρισμού, όπως η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Επειδή υπάρχει ανεπάρκεια στα παραγωγικά μέσα, η συμβίωση των ατόμων στην κοινωνία απαιτεί την ύπαρξη οικονομικής οργάνωσης, δηλαδή κάποιου οικονομικού συστήματος που να καθορίζει τις σχέσεις των ατόμων. Κατά συνέπεια σαν οικονομικό σύστημα μπορεί να οριστεί το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την οικονομική συνεργασία των ατόμων μιας κοινωνίας, δηλαδή σε τελική ανάλυση το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την παράγωγή και τη διανομή των αγαθών. Γίνεται φανερό ότι αν τα αγαθά βρίσκονται σε αφθονία δεν θα υπήρχε ανάγκη για οικονομική οργάνωση, αφού κάθε άτομο θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, χωρίς να έλθει σε προστριβές με τα υπόλοιπα άτομα της κοινωνίας. Έτσι π.χ. για τα ελεύθερα αγαθά όπως ο αέρας, το ηλιακό φως κλπ δεν υπάρχει ανάγκη για οικονομική οργάνωση. Οι κυριότερες μορφές οικονομικής οργάνωσης είναι οι εξής:

1) Η ατομιστική οικονομική οργάνωση: Το βασικό χαρακτηριστικό της ατομιστικής οργάνωσης της οικονομίας είναι ότι τα προβλήματα παραγωγής και διανομής των αγαθών λύνονται αυτόματα με το μηχανισμό των τιμών. Το κράτος παραμένει αμέτοχο κατά βάση στη λειτουργία της οικονομίας και αφήνει τα άτομα ελεύθερα να παράγουν και καταναλώνουν όπως αυτά θέλουν. Επειδή δεν έχει αυτό το χαρακτηριστικό η ατομιστική οργάνωση, γι' αυτό λέγεται και σύστημα ελεύθερης οικονομίας ή σύστημα ελεύθερου ανταγωνισμού. Η λειτουργία του συστήματος της ατομιστικής οργάνωσης της οικονομίας βασίζεται σε δύο βασικές αρχές:

α) Της αρχής της ατομικής ιδιοκτησίας: Η ατομική ιδιοκτησία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση ικανοποιητικής λειτουργίας του συστήματος της ελεύθερης οικονομίας. Γιατί αφού η παραγωγή στηρίζεται στην πρωτοβουλία των ατόμων που σαν κίνητρο έχουν κέρδος και την οικονομική δύναμη σημαίνει ότι αν δεν εξασφαλιστεί σε αυτά η ιδιοκτησία των παραγωγικών μέσων και του κέρδους, το κίνητρο της παραγωγικής δραστηριότητας, θα πάψει να υπάρχει.

β) Η αρχή της ελευθερίας της οικονομικής πρωτοβουλίας: Είναι η αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας, δηλαδή η ελευθερία της οικονομικής πρωτοβουλίας, σημαίνει ότι τα άτομα παίρνουν ελεύθερα τις οικονομικές τους αποφάσεις. Η οικονομική ελευθερία εκφράζεται σε δύο βασικούς τομείς: στην ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας και στην ελευθερία της κατανάλωσης. Η ελευθερία της παραγωγής και της

εργασίας σημαίνει ότι κάθε άτομο είναι ελεύθερο να εκλεγεί το επάγγελμα που του αρέσει, να ιδρύει οποιαδήποτε επιχείρηση και να αποφασίσει ελεύθερα για το πώς, τι και πόσο θα παράγει. Η ελευθερία της κατανάλωσης σημαίνει ότι τα άτομα κατά τη θέληση τους μπορούν να διαθέτουν το εισόδημά τους. Η οικονομική ελευθερία εκφράζεται σε δύο βασικούς τομείς:

α) Στην ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας: Η ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας σημαίνει ότι κάθε άτομο είναι ελεύθερο να εκλέγει το επάγγελμα που του αρέσει, να ιδρύει οποιαδήποτε επιχείρηση και να αποφασίζει ελεύθερα για το πώς, τι και πόσο θα παράγει.

β) Στην ελευθερία κατανάλωσης: Η ελευθερία κατανάλωσης σημαίνει ότι τα άτομα κατά τη θέλησή τους μπορούν να διαθέτουν το εισόδημά τους.

2) Η κοινωνιστική οικονομική οργάνωση: Το βασικό χαρακτηριστικό του συστήματος της κοινωνιστικής οργάνωσης είναι η κοινωνική ισότητα των ατόμων. Για να πετύχει όμως ο σκοπός τούτος το σύστημα απαιτεί την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας τουλάχιστο στα μέσα της παραγωγής και την κοινωνικοποίηση τους. Σαν συνέπεια αυτής της αρχής είναι η ανάληψη από το κράτος όλων των αποφάσεων που αναφέρονται στον τρόπο παραγωγής και διανομής των αγαθών και κατά συνέπεια η κατάργηση του δεύτερου χαρακτηριστικού της ατομιστικής οργάνωσης, δηλαδή της οικονομικής ελευθερίας. Στο σύστημα της κοινωνιστικής οργάνωσης ο μηχανισμός των τιμών στην αγορά δεν υπάρχει και οι τιμές των αγαθών προσδιορίζονται από την κεντρική εξουσία με βάση τα προγράμματα παραγωγής. Επειδή κάθε οικονομική δραστηριότητα στο σύστημα της κοινωνιστικής οργάνωσης αποφασίζεται και ελέγχεται από το κράτος, γι' αυτό και το σύστημα τούτο ονομάστηκε σύστημα κατευθυνόμενης οικονομίας.

1.1.ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας προς τις άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 1960 μέχρι το μέσον της δεκαετίας του '90 αυξανόταν, έτσι ώστε το εμπόριο της με την ΕΕ-15 είχε φθάσει στα ιστορικά υψηλά επίπεδα περίπου 22%. Ωστόσο, στην διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών, το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση μειώνεται, και στο τέλος του 2004 (διάγραμμα 1) είχε φθάσει στο 14% του ΑΕΠ. Στον εξαγωγικό προσανατολισμό της Ελλάδας σημειώθηκαν, στην διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, σημαντικές ανακατατάξεις. Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ανακατατάξεων ήταν η μείωση τους προς τις χώρες του ΟΟΣΑ και ιδιαίτερα προς τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μείωση που αντισταθμίστηκε όμως από την αύξηση των εξαγωγών προς τις τρίτες χώρες, κυρίως τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Η μείωση του ανοίγματος της ελληνικής οικονομίας προς τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετίζεται κυρίως με την κατάρρευση του ποσοστού του ΑΕΠ που εξάγεται προς τις χώρες αυτές, από το επίπεδο του 8% το 1985 στο επίπεδο του 3% περίπου το 2004 (διάγραμμα 2). Εντούτοις, μια μικρή συμβολή στην μείωση του ανοίγματος της ελληνικής οικονομίας προς τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέρχεται από την διείσδυση των εισαγωγών που μειώθηκε κατά τα έτη 2000-2004 (διάγραμμα 3) από 14% σε 10,5% περίπου.

Η μείωση της διείσδυσης θα πρέπει να αποδοθεί σε μια μικρή επιβράδυνση των επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό και στην μείωση της δαπάνης για εισαγωγές διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Αυτή η τελευταία εξέλιξη, θα πρέπει ενδεχομένως να εκληφθεί ως πιθανή ένδειξη κορεσμού των αγορών και εξάντλησης του δυναμισμού της ιδιωτικής κατανάλωσης, της δυναμισμού που βασίστηκε, πρώτον, στην άνοδο των πραγματικών μισθών μετά από την παρατεταμένη περίοδο στασιμότητας της αγοραστικής δύναμης των μισθών και δεύτερον, στην επέκταση της καταναλωτικής πίστης. Εάν αυτές οι εξελίξεις επιβεβαιωθούν θα πρέπει να εκληφθούν ως επιπρόσθετα σημεία μιας επερχόμενης επιβράδυνσης της ελληνικής οικονομίας.

Το 1984, οι ελληνικές εξαγωγές κάλυπταν το ½ περίπου των ελληνικών εισαγωγών. Η άνοδος του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές κατά την περίοδο 1960-1987 οφείλεται στον μεγαλύτερο δυναμισμό των εξαγωγικών επιδόσεων σε σύγκριση με τον αντίστοιχο της διείσδυσης των εισαγωγών. Η πολιτική της «σκληρής δραχμής» που

ακολουθήθηκε στην συνέχεια, καθώς και η υψηλή συναλλαγματική ισοτιμία με την οποία η δραχμή «κλείδωσε» κατά την μετάβαση στο Ευρώ, ευθύνονται για την πτώση του λόγου εξαγωγών της εισαγωγές από το 1988 μέχρι σήμερα, δεδομένης της αδυναμίας της ελληνικής οικονομίας να στραφεί της την ανταγωνιστικότητα που δεν βασίζεται κυρίως της τιμές αλλά στην ποιότητα και τους παράγοντες.

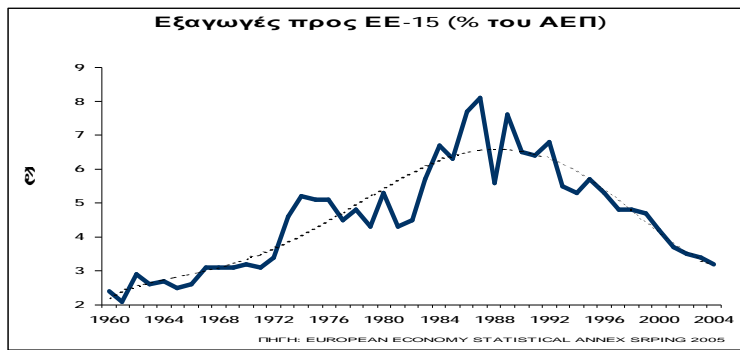
Η σοβαρότητα της κατάστασης σε ότι αφορά την ανταγωνιστικότητα φαίνεται και στην εξέλιξη του μεριδίου της Ελλάδας στην μεγάλη αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. φαίνεται στο διάγραμμα 1.4, το μερίδιο της Ελλάδας έχει μειωθεί δραματικά και είναι μικρότερο από ότι το 1960. Επιπλέον, η σύγκριση με την Ισπανία και την Πορτογαλία, δείχνει την εντυπωσιακή απόκλιση μεταξύ των επιδόσεων των τριών χωρών: η Πορτογαλία, και ακόμη περισσότερο η Ισπανία, αυξάνουν τα μερίδιά της στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε το 2004 το μερίδιο της Ισπανίας ήταν τριπλάσιο από ότι το 1960 και το μερίδιο της Πορτογαλίας είχε αυξηθεί κατά 2,5 φορές. Η διαδικασία της δραματικής απόκλισης μεταξύ των τριών χωρών, της φαίνεται στο σχετικό διάγραμμα, έχει ως σημείο εκκίνησης το έτος 1987, ακριβώς δηλαδή την στιγμή κατά την οποία αρχίζει η ανατίμηση της δραχμής. Ως αποτέλεσμα αυτών των δυσμενών εξελίξεων, το εμπορικό έλλειμμα (αγαθών) ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμαίνεται πλέον γύρω από το επίπεδο -9%. Η βελτίωση που παρουσιάστηκε κατά τα τελευταία έτη, και η οποία αναμένεται να συνεχισθεί κατά το 2005, ανάγεται στους παράγοντες που αναφέραμε προηγουμένως σχετικά με την μείωση της διεξόδου των εισαγωγών. Επομένως, η βελτίωση αυτή δεν θα πρέπει να εκληφθεί ως ένδειξη αύξησης της ανταγωνιστικότητας, αλλά ως ένδειξη σταδιακής εξάντλησης του δυναμισμού της ιδιωτικής κατανάλωσης διαρκών καταναλωτικών αγαθών.

Διάγραμμα 1-1:

Πηγή :Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

Διάγραμμα 1-2:

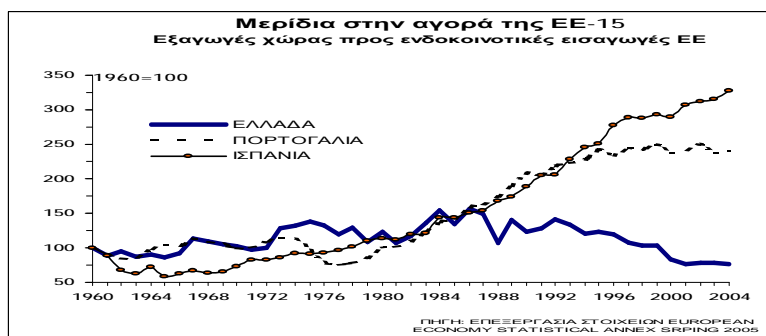
Πηγή :Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

Διάγραμμα 1-3:

Πηγή :Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

Διάγραμμα 1-4:

Πηγή :Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

1.2 Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μια οικονομία, σύμφωνα με τον Williamson¹ (1994) [βλ. επίσης Aglietta 1997, McCombie και Thirlwall 1994, Thirlwall 1979] θα πρέπει να θεωρείται ανταγωνιστική εφόσον πληρούνται δύο όροι: πρώτον, η οικονομία μεγεθύνεται διατηρώντας το ποσοστό ανεργίας στην πλήρη απασχόληση, και δεύτερον, το έλλειμμά της στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών μπορεί να διατηρηθεί, δηλαδή να καλύπτεται από μονομερείς μεταβιβάσεις και αυτόνομες εισροές ιδιωτικών κεφαλαίων.

Εάν μια χώρα παρουσιάζει διευρυνόμενο έλλειμμα στις εξωτερικές της ανταλλαγές όποτε αυξάνεται η εσωτερική ζήτηση, και μάλιστα πριν να προσεγγίσει το σημείο πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού ή το σημείο πλήρους χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού, τότε η οικονομία πρέπει να μειώσει τον ρυθμό της μεγέθυνσής της ώστε να ισορροπήσει το εξωτερικό ισοζύγιο. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι παραγωγικοί πόροι της χώρας δεν χρησιμοποιούνται πλήρως (υπάρχει δηλαδή αχρησιμοποίητο παραγωγικό και εργατικό δυναμικό), με αποτέλεσμα να αποθαρρυνθούν οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, να επιβραδυνθεί η τεχνολογική πρόοδος που συνήθως συνοδεύει αυτές τις επενδύσεις, να αποδυναμωθεί παραπέρα η ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων και να επιδεινωθεί περισσότερο το εμπορικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών.

Συγκροτείται έτσι ένας φαύλος κύκλος μειωμένης ανταγωνιστικότητας - διευρυνόμενου εξωτερικού ελλείμματος - στασιμότητας της παραγωγής και των επενδύσεων. Αντίθετα, εάν μια χώρα είναι ικανή να αυξάνει την εσωτερική ζήτηση μέχρι του σημείου πλήρους απασχόλησης του παραγωγικού και του εργατικού δυναμικού της χωρίς να παρουσιάζει προβλήματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η πίεση της ζήτησης επί του εγκατεστημένου παραγωγικού δυναμικού αυξάνει τις επενδύσεις, τα τεχνολογικά οφέλη που τις συνοδεύουν, και προκαλεί έτσι περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του εξωτερικού ισοζυγίου. Εξάλλου η πίεση της ζήτησης επί του εργατικού δυναμικού οδηγεί τις εφεδρείες του εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας αυξάνοντας έτσι το ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού στην αγορά εργασίας (activity rate), αλλά και τον δυνητικό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

¹ Williamson, Oliver E, 1994. "[Visible and Invisible Governance](#)," [American Economic Review](#), American Economic Association, vol. 84(2), pages 323-26, May

Επομένως σε μια ανοικτή οικονομία, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, μακροπρόθεσμα μπορεί να αυξηθεί μόνον εφόσον υπάρχει μια ικανή μεγέθυνση των καθαρών εξαγωγών της χώρας.

Μια πολιτική που αποσκοπεί στην διατήρηση της ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών καλύπτοντας ένα διαρθρωτικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών και εισροή μονομερών μεταβιβάσεων) με εισροή κεφαλαίων (αυτόνομη εισροή και δανεισμό), μπορεί να οδηγηθεί σε συσσώρευση των εξωτερικών υποχρεώσεων και των τόκων, κερδών, μερισμάτων, προσόδων που τις εξυπηρετούν. Αποδεικνύεται ότι η δυναμική των εξωτερικών υποχρεώσεων, που προέρχονται από το έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, περιγράφεται από την σχέση

$$\overset{\circ}{f} = \frac{(M - X)}{Y} - \frac{T_U}{Y} + (i_r - \overset{\circ}{y})f$$

όπου ($\overset{\circ}{f}$) είναι το εξωτερικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, ($\overset{\circ}{f}$) είναι ο ρυθμός μεταβολής του εξωτερικού χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, (M-X) είναι η διαφορά εισαγωγών –εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (δηλαδή η απόλυτη τιμή του ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών), (Y) το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, T_U οι μονομερείς μεταβιβάσεις από το εξωτερικό (κυρίως πόροι ΕΕ και μεταναστευτικό συνάλλαγμα στην περίπτωση της Ελλάδας), (i_r) το πραγματικό επιτόκιο και ($\overset{\circ}{y}$) ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές. Όπως προκύπτει από την εξίσωση αυτή, όταν υπάρχει έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών και ταυτοχρόνως το πραγματικό επιτόκιο είναι υψηλότερο από τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, τότε οι εξωτερικές υποχρεώσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνονται αδιάλειπτα, δεν έχουν δηλαδή άνω όριο. Αντιθέτως, ισορροπούν (ως ποσοστό του ΑΕΠ) όταν το πραγματικό επιτόκιο είναι μικρότερο από τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, και τότε το επίπεδο ισορροπίας είναι

$$f_{equ} = \frac{(M - X - T_U)}{Y} / (y - i_r)$$

Εντούτοις, πρόβλημα διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης εμφανίζεται ακόμη και όταν υπάρχει μεν ισορροπία του εξωτερικού χρέους, πλην όμως το επίπεδο ισορροπίας f_{equ} είναι πολύ υψηλό.

Είτε στην πρώτη περίπτωση, κατά την οποία οι εξωτερικές υποχρεώσεις αυξάνονται αδιάλειπτα, είτε στην δεύτερη περίπτωση, κατά την οποία οι υποχρεώσεις αυτές ισορροπούν,

πλην όμως σε πολύ υψηλά επίπεδα, η χώρα είναι αναγκασμένη να λάβει μέτρα για την διόρθωση του προβλήματος στις εξωτερικές ανταλλαγές.

Η διαφορά του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ από τα πραγματικά επιτόκια, αντίθετα, μειώνεται διαρκώς, έτσι ώστε οι συνθήκες για συγκράτηση των εξωτερικών υποχρεώσεων της ελληνικής οικονομίας να είναι ευνοϊκές κατά την τελευταία τετραετία, διότι ο ρυθμός αύξησης του προϊόντος αυξήθηκε στο επίπεδο του 4%, τα δε πραγματικά επιτόκια μειώθηκαν.

Διάγραμμα 1-5:

Πηγή :Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

Βέβαια, ένα διευρυνόμενο εξωτερικό έλλειμμα, μπορεί να είναι συμβατό, μεσοπρόθεσμα, με την πλήρη απασχόληση, σε μικρές ανοικτές οικονομίες που αναπτύσσονται με υψηλούς ρυθμούς εφόσον το έλλειμμα προέρχεται από τις υψηλές επενδυτικές δαπάνες που πραγματοποιεί η χώρα για να εισάγει μηχανικό εξοπλισμό. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ένα μεγάλο έλλειμμα ενδέχεται να είναι το τίμημα που πρέπει να καταβληθεί για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Πρόκειται για ένα πρόσκαιρο τίμημα αφού η αυξημένη παραγωγικότητα αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την περιστολή του ελλείμματος. Δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο, η ελληνική οικονομία να αποτελεί ακριβώς μια τέτοια περίπτωση, επειδή οι παραγωγικές της επιδόσεις από το 1996 αποτελούν ενθαρρυντική ένδειξη ως προς τις διαδικασίες εκσυγχρονισμού του παραγωγικού συστήματος στην Ελλάδα.

Η μακροοικονομική ανάλυση του ΙΝΕ περιγράφει την εσωτερική και εξωτερική ισορροπία. Οι Κατευθυντήριες γραμμές που προκύπτουν από την μακροοικονομική ανάλυση, ότι η διπλή απαίτηση για την οικονομία να διατηρεί,

πρώτον, ισορροπημένο το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, και

δεύτερον, πληθωρισμό σταθερό και ίσο προς τον μέσο όρο της ΕΕ-15, επομένως και ποσοστό ανεργίας ίσο προς την ανεργία ισορροπίας, μπορεί να επιδιωχθεί με την άσκηση δύο διακριτών στρατηγικών:

Είτε με μια στρατηγική για την βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας (non price competitiveness, compétitivité structurelle), είτε με την στρατηγική που επιδιώκει την επιβολή ευελιξιών στις αγορές εργασίας και προϊόντων (στρατηγική που ασκείται ήδη).

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκαλούν ήδη μια σειρά επιπτώσεων (οι οποίες αναμένεται να ενταθούν μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα) στην ελληνική οικονομία, ιδιαίτερα σε εκείνους τους κλάδους παραγωγής που εκτίθεται στον διεθνή ανταγωνισμό. Ο τρόπος με τον οποίο αποκρίνονται στην διεθνή ανταγωνιστική πίεση, οι περισσότεροι εξ αυτών των κλάδων παραγωγής, φέρει τα χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν σε παλιότερες περιόδους ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή τα χαρακτηριστικά που διαμορφώθηκαν σε συνθήκες πολύ χαμηλού κόστους εργασίας και ύπαρξης εθνικού νομίσματος (το οποίο επέτρεπε την αύξηση της ανταγωνιστικότητας με αλλαγές στην συναλλαγματική ισοτιμία). Χαρακτηριστική από την άποψη αυτή είναι η περίπτωση της τουριστικής βιομηχανίας που παραμένει προσκολλημένη στο παλαιό πρότυπο του μαζικού τουρισμού, το οποίο δεν αντιστοιχεί σε χώρες με ισχυρό νόμισμα, σε μίαν εποχή κατά την οποία εισέρχονται στον παγκόσμιο ανταγωνισμό τουριστικών υπηρεσιών, χώρες χαμηλού κόστους. Βέβαια, η Ελλάδα διαθέτει το χαμηλότερο εργατικό κόστος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πλην όμως, το κόστος εργασίας στις χώρες της διεύρυνσης και της νοτιοανατολικής Ασίας είναι ακόμη πιο χαμηλό. Πέραν αυτών, και αυτό είναι το κυριότερο, η Ελλάδα δεν διαθέτει πλέον εθνικό νόμισμα και ανήκει στην ζώνη του ισχυρού νομίσματος που είναι το Ευρώ. Ως εκ τούτου, είναι αναγκασμένη να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της με το δεδομένο ότι οι τιμές των προϊόντων της τόσο υψηλές ώστε να μην επιτρέπουν πλέον την μαζική παραγωγή προϊόντων χαμηλής ποιότητας που διεισδύουν στις αγορές του εξωτερικού επειδή είναι φθηνά

Η δεύτερη στρατηγική για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ασκείται στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων και των μισθωτών επί του προϊόντος (όπως αυτή εκφράζεται από τις παραμέτρους) περιθώρια κέρδους και απαίτηση της εργασίας επί του προϊόντος. Σε

ότι αφορά την πρώτη παράμετρο, δηλαδή την απαίτηση των επιχειρήσεων επί του προϊόντος, εκθέτουμε αμέσως παρακάτω την σχετική ανάλυση, ενώ στις άλλες δύο παραμέτρους αναφέρεται η μεθεπόμενη ενότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - Η ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Το μάρκετινγκ ενδιαφέρεται άμεσα για την εξήγηση της συμπεριφοράς του ατόμου ως καταναλωτή. Βέβαια, η καταναλωτική συμπεριφορά δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από την υπόλοιπη συμπεριφορά ενός ατόμου. Οι διάφορες εκφάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση και έντονο επηρεασμό. Παράλληλα, όμως, είναι δυνατόν να εμφανίζουν και έντονη διαφοροποίηση. Είναι δυνατόν, δηλαδή, ένα άτομο να εκδηλώνει διαφορετικά στοιχεία της προσωπικότητας του σε κάθε όψη της συμπεριφοράς που συνθέτει το σύνολο. Από την άλλη πλευρά, δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε τον έντονο επηρεασμό του περιβάλλοντος στην διαμόρφωση της συμπεριφοράς. Η συμπεριφορά αναφέρεται σε πράξεις που μπορούν να παρατηρηθούν και να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης. Η εκδήλωσή της, αποτελεί το αποτέλεσμα. Είναι το αποτέλεσμα μιας συγκέντρωσης δεδομένων και ερεθισμάτων από το περιβάλλον και επεξεργασίας αυτών από το άτομο. Οι σχέσεις αυτές περιγράφονται ως εξής (Μάλλιαρης Π. 1990)²:

Η κατανάλωση είναι μια διαδικασία που απαιτεί χρόνο για να ολοκληρωθεί. Ο χρόνος αυτός δεν είναι ο ίδιος σε κάθε περίπτωση, αφού τόσο οι ανάγκες με τα μέσα κάλυψής τους όσο και τα άτομα-καταναλωτές διαφέρουν σε πάρα πολλά σημεία. Η διαδικασία της κατανάλωσης περιλαμβάνει τρία βασικά στάδια. Αυτά είναι:

α. Το πρώτο στάδιο αφορά σε όλες τις προεργασίες του ατόμου για την επικείμενη αγορά. Αρχικά γίνεται η διαπίστωση της ανάγκης. Ακολουθεί ο εντοπισμός των εναλλακτικών δυνατοτήτων για την κάλυψη της ανάγκης, η συλλογή των κατάλληλων πληροφοριών για την σωστή επιλογή και τέλος η λήψη της απόφασης για την αγορά του προϊόντος.

β. Το δεύτερο στάδιο αφορά στην αγορά του αγαθού. Βασικά στοιχεία της αγοράς είναι η ποσότητα που αγοράσθηκε, η τιμή που συμφωνήθηκε, οι όροι πληρωμής και όλα τα άλλα απαραίτητα σημεία για την ολοκλήρωση της.

γ. Το τρίτο στάδιο αναφέρεται σε όλες τις ενέργειες μετά την αγορά. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται η αποθήκευση του προϊόντος, η χρήση του και η υποκειμενική αξιολόγηση της ικανοποίησης που προσφέρει.

² Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ.177

Η κατανάλωση, θα πρέπει να θεωρηθεί ως άμεση συνέχεια της ζήτησης. Για αυτό τον λόγο, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους στην μέτρηση και τον προσδιορισμό της ζήτησης. Συγκεκριμένα:

- A. Εισροές
- B. Επεξεργασία των εισροών από τον άνθρωπο
- Γ. Εκροές

Συνεπώς, είναι και πολύ σημαντικός παράγοντας για την διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Το μάρκετινγκ, για την εξήγηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς, χρησιμοποιεί ορισμένα υποδείγματα και θεωρίες συμπεριφοράς. Βασικός στόχος του μάρκετινγκ είναι η πρόβλεψη της ζήτησης και ο εντοπισμός των παραγόντων που επηρεάζουν την κατανάλωση.

2.1 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Τα υποδείγματα που ακολουθεί το μάρκετινγκ για την εξήγηση της συμπεριφοράς του καταναλωτή, είναι τα ακόλουθα:

- Το υπόδειγμα του βιολογικού κύκλου
- Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου
- Το υπόδειγμα της ιεραρχήσεως των αναγκών
- Το κοινωνιολογικό υπόδειγμα
- Το υπόδειγμα της μαθήσεως
- Το ψυχαναλυτικό υπόδειγμα

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την καλύτερη ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, είναι καλό να χρησιμοποιούνται περισσότερα του ενός υποδείγματα. Η λεπτομερής αναφορά σε κάθε υπόδειγμα ξεχωριστά, ξεφεύγει από τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Το υπόδειγμα που σχετίζεται άμεσα με τον επιδιωκόμενο σκοπό ανάλυσης είναι το υπόδειγμα του «οικονομικού ανθρώπου».

2.1.1 Το υπόδειγμα του οικονομικού ανθρώπου

Μέσα στα πλαίσια της εξέτασης του επηρεασμού της καταναλωτικής συμπεριφοράς του ατόμου από τον πληθωρισμό θα εξετάσουμε το υπόδειγμα του «οικονομικού ανθρώπου». Σύμφωνα με την οικονομική σκέψη, κάθε άνθρωπος αποτελεί και έναν ορθολογικό καταναλωτή, ο οποίος επιδιώκει να αγοράσει έναν συνδυασμό αγαθών από τον οποίο θα πάρει το πιο υψηλό επίπεδο ικανοποίησης. Δηλαδή, ουσιαστικά, η επιλογή των κατάλληλων αγαθών για την ικανοποίηση των αναγκών του είναι ένα πρόβλημα μεγιστοποίησης.

2.1.2 Πληθωρισμός, εισόδημα και κατανάλωση

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η τιμή και η αξία ενός προϊόντος είναι αλάνθαστα κριτήρια επιλογής για κάθε άτομο και διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την καταναλωτική του συμπεριφορά. Ο πληθωρισμός επηρεάζει άμεσα και τα δύο αυτά μεγέθη. Συνεπώς, είναι ένας εξαιρετικά κρίσιμος παράγοντας στην χάραξη των τελικών καταναλωτικών επιλογών. Καθώς ο πληθωρισμός μεταβάλλει την τιμή και συνεπώς την αξία των αγαθών, επηρεάζει άμεσα το εισόδημα των ατόμων. Το εισόδημα, όμως, συναρτάται άμεσα με την κατανάλωση. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να γίνει και μια άλλη διάκριση του εισοδήματος, που είναι πολύ σημαντική για το μάρκετινγκ. Έτσι έχουμε:

Προσωπικό εισόδημα.: Φόροι, κρατήσεις υπέρ ταμείων ασφάλισης κ.λ.π.

Προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα (Disposable Income).: Δαπάνες για αγορά βασικών αγαθών

Εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα (Discretionary Income)

Το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα είναι το σύνολο των χρηματικών μονάδων που ο καταναλωτής μπορεί να ξοδέψει για τις ανάγκες του. Όμως, ένα μεγάλο μέρος των αναγκών αυτών είναι σχετικά ανελαστικές. Τέτοιες είναι, για παράδειγμα, η αγορά τροφίμων, τα έξοδα ενοικίου, τα κοινόχρηστα κ.α.

Το εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα, αφορά σε εκείνο το μέρος του εισοδήματος που δεν προορίζεται για την εξασφάλιση βασικών καταναλωτικών αγαθών. Αυτό, είτε αποταμιεύεται, είτε δαπανάται για αγορά ειδών πολυτελείας, για ταξίδια,

διασκέδαση κ.α. Σε περίπτωση έντονου πληθωρισμού, αυτό που πλήττεται είναι το εισόδημα που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα. Αυτό συμβαίνει για τους ακόλουθους λόγους (Μάλλιαρης Π. 1990)³.

Το πραγματικό (αποπληθωρισμένο) προσωπικό εισόδημα είτε παραμένει στάσιμο, είτε μειώνεται. Συνήθως αυξάνονται οι φόροι. Αυτό είναι αποτέλεσμα της αύξησης του προσωπικού εισοδήματος σε τρέχουσες τιμές και την μεταφορά του φορολογουμένου σε ανώτερα φορολογικά κλιμάκια. (Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που η φορολογική κλίμακα δεν εναρμονίζεται με τα εκάστοτε επίπεδα του πληθωρισμού).

Η δαπάνη για την αγορά των βασικών αγαθών είναι τώρα μεγαλύτερη. Αυτό συμβαίνει διότι ο πληθωρισμός επηρεάζει έντονα αυτά τα είδη. Άμεση συνέπεια όλων των προαναφερθέντων, είναι η σαφής μείωση του εισοδήματος που μπορεί να διατεθεί ελεύθερα. Αυτή η μείωση αντικατοπτρίζεται άμεσα στην κατανάλωση και στις επιλογές των οικονομούντων ατόμων.

³ Μάλλιαρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ.179

2.2 ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Το γεγονός ότι ο πληθωρισμός επιδρά καταλυτικά στην διαμόρφωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς είναι αναμφισβήτητο. Τα άτομα το έχουν συνειδητοποιήσει αυτό και είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένα να προσπαθούν να προβλέψουν το μελλοντικό επίπεδο των τιμών. Το ζητούμενο για την οικονομική θεωρία είναι ο ακριβής προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο τα άτομα κάνουν τις προβλέψεις τους. Προς την κατεύθυνση αυτή, κινήθηκαν οι περισσότερες οικονομικές σχολές. Αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες, αρκετές από τις οποίες θεωρούνται σήμερα ξεπερασμένες. Το κοινό στοιχείο σε όλες τις θεωρίες είναι πως τα άτομα ανάλογα με την πληροφόρηση που έχουν, διαμορφώνουν κάποιες προσδοκίες αναφορικά με το μελλοντικό επίπεδο των τιμών. Ανάλογα με τις προσδοκίες που θα έχουν, θα ακολουθήσουν και μια συγκεκριμένη καταναλωτική συμπεριφορά. Αυτό μπορεί να γίνει συνειδητά ή τελείως μηχανικά (Λιανός Θεόδωρος, κα 1996)⁴.

2.2.1 Ορθολογικές προσδοκίες

Η σχολή των ορθολογικών προσδοκιών ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 από μια ομάδα Αμερικανών οικονομολόγων, τους Lucas, Wallage, Sargent, Barro και άλλους. Η σχολή αυτή, βάσισε τις ιδέες της επάνω στην οικονομική αρχή. Δηλαδή, στην αρχή ότι τα άτομα επιδιώκουν να εξασφαλίσουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα με την μικρότερη δυνατή θυσία. Είναι προφανές ότι η καλύτερη πληροφόρηση των ατόμων σχετικά με τις υπάρχουσες οικονομικές μεταβλητές, οδηγεί και σε πιο αξιόπιστες προβλέψεις. Εμπόδιο στην καλύτερη πληροφόρηση των ατόμων είναι το υψηλό κόστος συγκέντρωσης των πληροφοριών. Η εμπειρία, όμως, των ατόμων, μειώνει σταδιακά τα λάθη στις προβλέψεις τους. Αυτό ακριβώς υποστηρίζει και η συγκεκριμένη σχολή. Ότι, δηλαδή, τα άτομα δεν είναι δυνατόν να κάνουν συνεχώς συστηματικά λάθη στις προσδοκίες τους. Κάποια στιγμή, οι προβλέψεις τους θα είναι απόλυτα σωστές.

⁴ Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ. 471

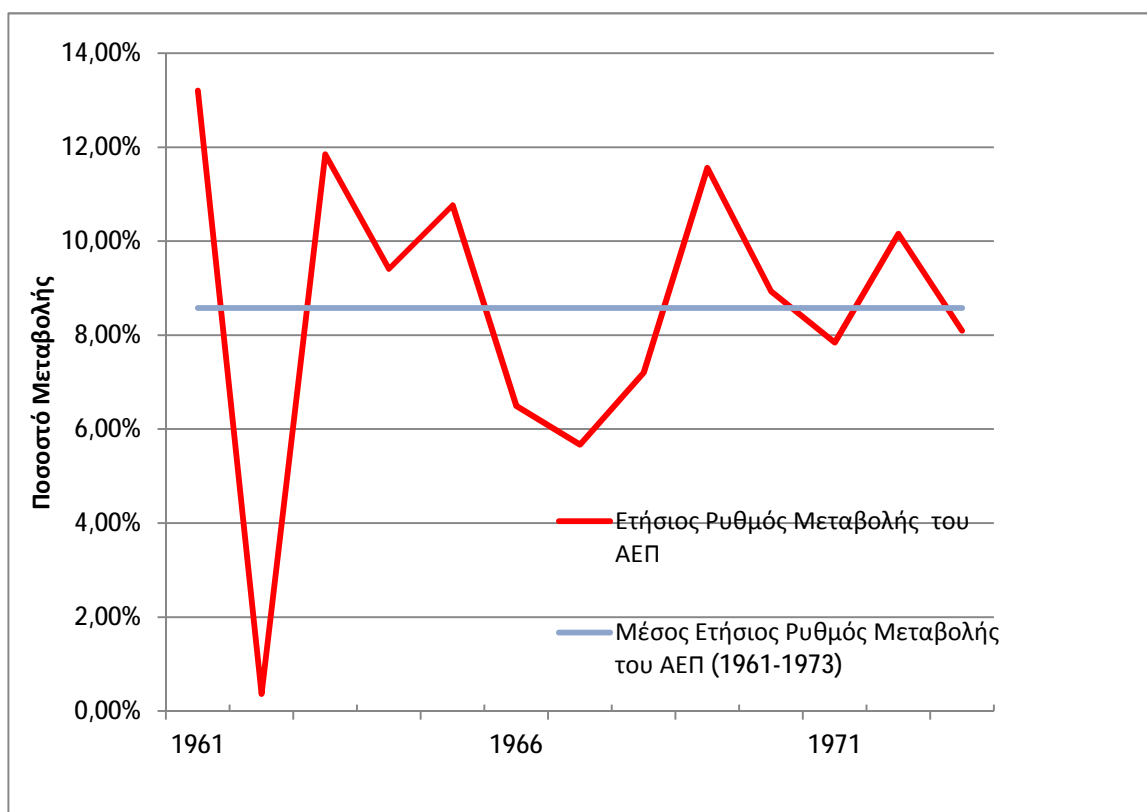
Το πιο σημαντικό σημειωτής θεωρίας αυτής είναι το γεγονός ότι η σχέση μεταξύ της προβλεπόμενης τιμής και αυτής που τελικά θα πραγματοποιηθεί είναι αμφίδρομη. Διότι, η διαμόρφωση της προσδοκώμενης τιμής την τρέχουσα περίοδο t , επιδρά στην τιμή που τελικά θα πραγματοποιηθεί την επόμενη περίοδο $t+1$. Από την άλλη πλευρά, η τρέχουσα τιμή επιδρά στην διαμόρφωση της προσδοκώμενης τιμής της επόμενης περιόδου.

Επίσης, σε ένα σύστημα παραγόντων με εξωγενείς και ενδογενείς μεταβλητές, οι προβλέψεις των ατόμων είναι καθαρά υποκειμενικές. Αυτές οι προβλέψεις δεν μπορούν να επηρεάσουν τις εξωγενείς μεταβλητές (τεχνολογία, καιρικές συνθήκες κ.α), αλλά σαφώς επηρεάζουν τις ενδογενείς, μέσα στις οποίες βρίσκεται και το επίπεδο των τιμών. Βέβαια, εκτός από τις υποκειμενικές προβλέψεις, γίνονται και αντικειμενικές οι οποίες βασίζονται σε επιστημονικές αναλύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

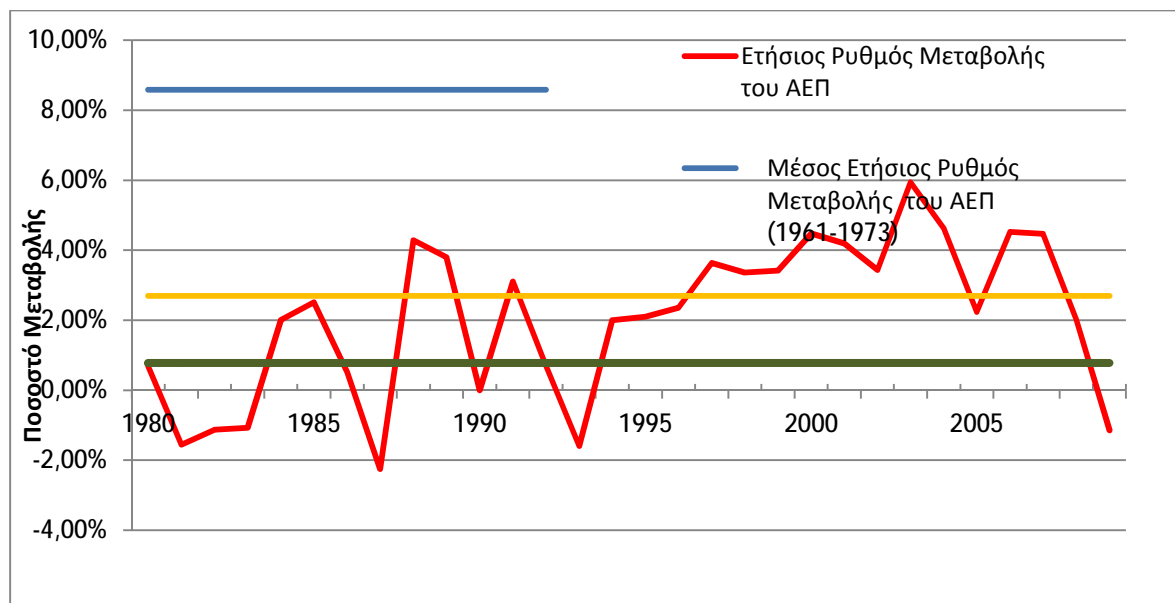
3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Οι οικονομικές διακυμάνσεις αποτελούν ένα βασικό πρόβλημα για τους σχεδιαστές πολιτικής. Στο σχήμα 1, βλέπουμε την πορεία της ετήσιας αύξηση πραγματικού ΑΕΠ για την Ελληνική οικονομία κατά τις περιόδους 1961-1973 και 1980-2009. Βλέπουμε λοιπόν ότι η μακροπρόθεσμη ετήσια αύξηση του ΑΕΠ έπεσε από 8,58% την περίοδο 1961-1973 στο 0,78% την περίοδο 1980-1981 και στο 2,69% την περίοδο 1990-2009. Ύφεση έχουμε όταν ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ είναι χαμηλότερος από το μέσο ρυθμό αύξησης του. Για παράδειγμα η ύφεση του 1962 όταν ο ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ έπεσε στο 0.31% και ο δείκτης ανεργίας το εν λόγω έτος ανήλθε στο 5,90%, υψηλότερο από τον μέσο όρο του 4,46% την περίοδο 1961-1973.

ΣΧΗΜΑ 3-1: Ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ, 1961-1973

Πηγή: Ameco

ΣΧΗΜΑ 3-2: Ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ, 1980-2009

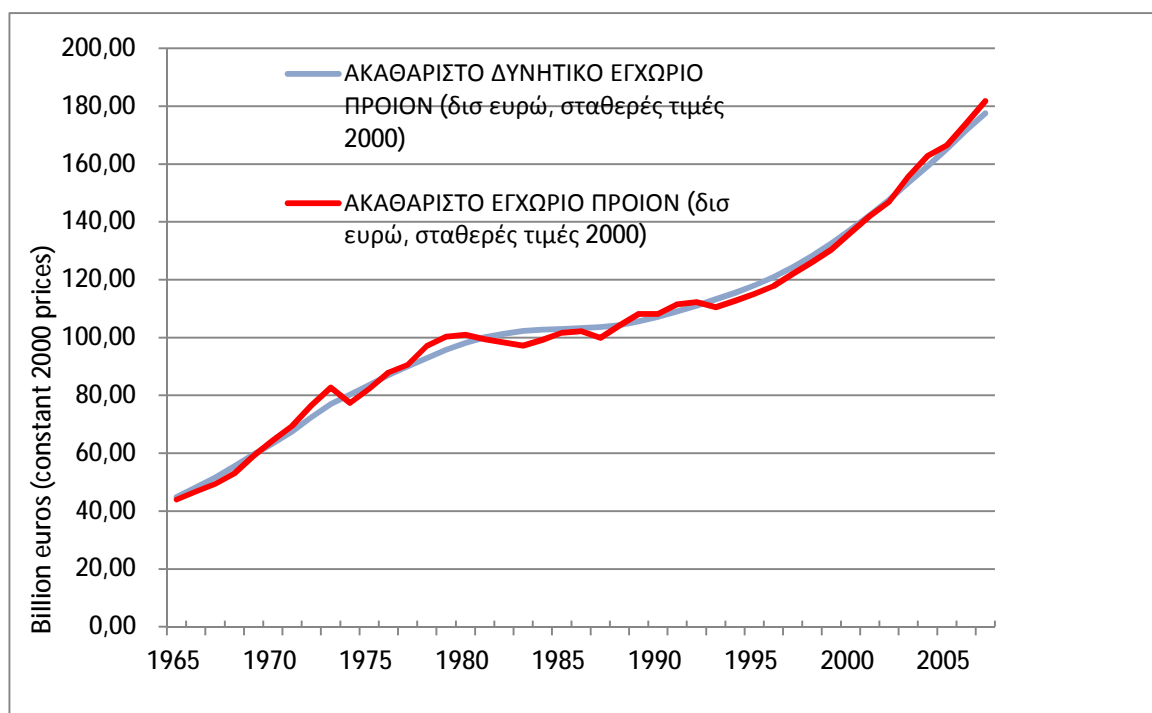
Πηγή: Ameco

Ο επιχειρηματικός κύκλος σχετίζεται με επαναλαμβανόμενα και μεταβαλλόμενα επίπεδα της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Υπάρχουν τέσσερις φάσεις ενός τέτοιου κύκλου, ανάπτυξη, κορύφωση, ύφεση, συρρίκνωση στο χαμηλότερο σημείο και ανάκτηση. Μια κλασική περίπτωση απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα:

- **Φάση συρρίκνωσης-καθόδου:** Η οικονομική δραστηριότητα σημειώνει καθυστέρηση-πτώση. Συνήθως κατά τη φάση της ανόδου υπάρχει μείωση της κατανάλωσης, στασιμότητα ή μείωση των επενδύσεων, μείωση του εισοδήματος και της απασχόλησης.
- **Φάση της ύφεσης (Trough):** Σε αυτή την φάση οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται στο κατώτατο σημείο του κύκλου και όπου σε κάποια χρονική στιγμή η κάθοδος θα δώσει την θέση της στην ανάκαμψη. Σε αυτή την φάση έχουμε υψηλή ανεργία, απουσία επενδύσεων και ανεπαρκή ζήτηση καταναλωτικών αγαθών. Η παραγωγή και το εισόδημα βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδό τους. Οι τιμές των προϊόντων μειώνονται ή είναι σταθερές και οι επιχειρήσεις γυρίζουν σε ζημιές. Γενικά, επικρατεί ένα κλίμα απαισιοδοξίας.
- **Φάση της ανόδου:** Σε αυτή την φάση σημειώνεται μία επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Έχουμε αύξηση παραγωγής, αύξηση της ζήτησης και των κερδών των επιχειρήσεων. Το όλο κλίμα αυτό ευνοεί τις επενδύσεις.

- **Φάση της κρίσης (Peak):** Σε αυτό το σημείο η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται στο ζενίθ (κορυφή του κύκλου) και όπου σε κάποια χρονική στιγμή η άνοδος θα δώσει τη σκυτάλη στην κάθοδο. Χαρακτηρίζεται από έντονες τάσεις για αύξηση τιμών καθώς η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης. Η αύξηση της παραγωγής γίνεται δυσκολότερη, υπάρχει αύξηση του κόστους και γενικευμένη αύξηση τιμών.

Η ανάλυση του επιχειρηματικών κύκλων γίνεται με αναφορά στην σχέση μεταξύ του πραγματικού και του δυνητικού πραγματικού ΑΕΠ.

ΣΧΗΜΑ 3-3: Το Πραγματικό και Δυνητικό ΑΕΠ της Ελλάδος 1965-2009
Πηγή: Ameco

Όσον αφορά τον τρόπο αντίδρασης των οικονομικών μεταβλητών σε κάθε στάδιο του κύκλου, θα λέγαμε ότι ποικίλει και αναλόγως αυτού διακρίνουμε τρεις κατηγορίες μεταβλητών: α.) τις κυκλικές μεταβλητές, οι οποίες αντιδρούν σύμφωνα με τον κύκλο, δηλ. αυξάνονται ή μειώνονται καθώς το συνολικό προϊόν αυξάνεται ή μειώνεται β.) τις αντικυκλικές μεταβλητές οι οποίες μειώνονται ή αυξάνονται καθώς η συνολική εκροή αυξάνεται ή μειώνεται και γ.) τις ακυκλικές μεταβλητές των οποίων οι αξίες παραμένουν σχετικά ανεπηρέαστες από τις διακυμάνσεις των συνολικών οικονομικών μεταβλητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΘΕΩΡΙΕΣ ΥΦΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Για την κατανόηση του φαινομένου της ύφεσης και των επιχειρηματικών κύκλων συχνά χρησιμοποιείται το υπόδειγμα συναθροιστικής προσφοράς και ζήτησης. Ωστόσο, μια πιο πρόσφατη θεωρία είναι αυτή των πραγματικών επιχειρηματικών κύκλων (real business cycle theory).

4.1 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

4.1.1. Η Εξαγωγή της Συναθροιστικής Ζήτησης

Η καμπύλη της συναθροιστικής ζήτησης προκύπτει από την συγκριτική στατική του υποδείγματος IS-LM

Η καμπύλη IS μας δίνει την συνθήκη ισορροπίας στην αγορά προϊόντων, η οποία ισορροπεί στο σημείο όπου η συνολική ζήτηση ισούται με την συνολική προσφορά. Η καμπύλη συνολικής ζήτησης, Z (σε μια ανοικτή οικονομία), η οποία αντιπροσωπεύει το συνολικό ποσό αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται στην οικονομία (από τους καταναλωτές, το Δημόσιο, τις επιχειρήσεις, και τους αλλοδαπούς) δίνεται από την ακόλουθη έκφραση (Blanchard, 2000:362):

$$Z_t = C_t + I_t + G_t + NX_t$$

Όπου

C_t : Οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών

I_t : Οι επενδυτικές δαπάνες (δεν περιλαμβάνονται οι επενδύσεις σε αποθέματα) των επιχειρήσεων

G_t : Οι κρατικές δαπάνες

NX_t : Οι καθαρές εξαγωγές

Είθισται να θεωρούμε ότι οι δημόσιες δαπάνες προσδιορίζονται εξωγενώς, ενώ για την περιγραφή της ιδιωτικής κατανάλωσης, της επιθυμητής επένδυσης και των καθαρών εξαγωγών υπάρχει μια εξίσωση συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, υποθέτουμε ότι οι εξισώσεις συμπεριφοράς που περιγράφουν την ιδιωτική κατανάλωση, τις ιδιωτικές επενδύσεις, και οι καθαρές εξαγωγές (βλ. Dornbusch και Fischer, 1994)⁵

$$C_t = \bar{C}_0 + cY_t^D$$

$$I_t = \bar{I} + br_t$$

$$NX_t = \bar{X}_0 + mY + vR$$

Όπου

\bar{C}_0 : το επίπεδο της ιδιωτικής κατανάλωσης που δεν εξαρτάται από το ύψος του διαθέσιμου εισοδήματος

Y^D : Το διαθέσιμο εισόδημα, το οποίο θεωρούμε ότι ισούται με το εθνικό εισόδημα, Y , μείον τους φόρους T .

\bar{I} : το επίπεδο της ιδιωτικής επένδυσης που δεν εξαρτάται από το ύψος του επιτοκίου, αλλά από άλλους παράγοντες, με βασικότερο το ύψος του εισοδήματος.

\bar{X}_0 : Το ύψος των καθαρών εξαγωγών

R : Η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία, δηλαδή η σχετική τιμή των αλλοδαπών αγαθών (ή υπηρεσιών) εκπεφρασμένη σε νομισματικές μονάδες του εγχωρίου νομίσματος προς την τιμή εγχωρίων αγαθών (ή υπηρεσιών). Με άλλα λόγια, η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία αντιπροσωπεύει το κόστος ευκαιρίας των αλλοδαπών αγαθών,

⁵ Dornbusch, R. and Fischer, S., 1994. Macroeconomics. 6thed. McGraw-Hill, Inc, σελ.59,183

δηλαδή τον αριθμό μονάδων των εγχωρίων αγαθών που πρέπει να θυσιαστούν προκειμένου να παραχθεί μια μονάδα του ξένου αγαθού.

$$R_t = \frac{S_t \times P_t^F}{P_t^D}$$

όπου

P_t^D : το εγχώριο επίπεδο τιμών

P_t^F : το επίπεδο τιμών στην αλλοδαπή

Εάν υποθέσουμε ότι η συνάρτηση των φορολογικών εσόδων περιγράφεται από τη σχέση $T = T_0 + tY$ τότε μπορούμε να γράψουμε την συνάρτηση για την συνολική ζήτηση σε μια ανοικτή οικονομία ως εξής: Αντικαθιστώντας τις εξισώσεις εκάστης μεταβλητής στην συνάρτηση της συνολικής ζήτησης λαμβάνουμε:

$$Z = \bar{C}_0 + c(Y + TR - T_0 - tY) + \bar{I} + G_0 + \bar{X}_0 + mY + br + v$$

Λαμβάνοντας επομένως υπ' όψιν την συνθήκη ισορροπίας στην αγορά προϊόντων ($Y = Z$) λύνοντας ως προς το εθνικό εισόδημα λαμβάνουμε την ακόλουθη σχέση που περιγράφει το εισόδημα ισορροπίας, Y^e :

$$Y^e = aA + abr$$

όπου

a : Ο πολλαπλασιαστής στην ανοικτή οικονομία

$$a = \frac{1}{1 - c(1 - t) - m}$$

A : περιλαμβάνει όλες τις αυτόνομες δαπάνες

$$A = \bar{C}_0 + c(TR - T_0) + \bar{I} + G_0 + \bar{X}_0 + vR$$

Και έτσι η καμπύλη IS έχει την ακόλουθη αναλυτική μορφή

$$r = \frac{1}{ab} Y^e - \frac{A}{b}$$

Και εφ' όσον αναμένουμε $b < 0$ η καμπύλη IS θα έχει αρνητική κλίση. Κατόπιν, στην αγορά χρήματος η συνθήκη ισορροπίας απαιτεί η προσφορά χρήματος να ισούται με την ζήτηση

$$\frac{M^s}{P} = kY + hi$$

i : Το εγχώριο ονομαστικό επιτόκιο

Y : Το πραγματικό επίπεδο του εισοδήματος

M^s : Η ονομαστική προσφορά χρήματος

Και η καμπύλη LM έχει την ακόλουθη μορφή

$$i = \frac{1}{h} \frac{M^s}{P} - \frac{k}{h} Y$$

Και εφ' όσον αναμένουμε $h < 0$ η καμπύλη LM θα έχει θετική κλίση. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ονομαστική προσφορά χρήματος M_1^s προκύπτει από την ακόλουθη σχέση (Luckett, 1984)⁶

⁶ Luckett, D., 1984. Money and Banking. 3rd ed. McGraw-Hill International Editions. σελ.270

$$M^S = m_B B$$

όπου

B : η νομισματική βάση, η οποία ισούται με το σύνολο των υποχρεωτικών διαθεσίμων των τραπεζών στην Κεντρική Τράπεζα (R) και των ρευστών διαθεσίμων στην κατοχή του κοινού (N^P)

$$B = R + N^{PR}$$

m_B : ο πολλαπλασιαστής χρήματος

$$m_B = \frac{1+k}{rr_{DD} + k + x + trr_{TD}}$$

k : ο λόγος των ρευστών διαθεσίμων που διακρατά το κοινό προς το ύψος των καταθέσεων ταμιευτηρίου

x : ο λόγος των υπερβαλλόντων υποχρεωτικών διαθεσίμων που διακρατά ο τραπεζικός τομέας προς το ύψος των καταθέσεων ταμιευτηρίου

rr_{DD} : το ποσοστό υποχρεωτικών διαθεσίμων για την δημιουργία καταθέσεων ταμιευτηρίου

trr_{TD} : το ποσοστό υποχρεωτικών διαθεσίμων για την δημιουργία προθεσμιικών καταθέσεων

t : ο λόγος των προθεσμιικών καταθέσεων προς τις καταθέσεις ταμιευτηρίου

Η Κεντρική Τράπεζα λοιπόν ελέγχει την ονομαστική προσφορά χρήματος (M_1^S) μέσω (α) συναλλαγών ανοικτής αγοράς (δηλαδή της αγοράς και πώλησης κρατικών ομολόγων από και προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα), (β) μεταβολών της ποσότητας των υποχρεωτικών διαθεσίμων, τα οποία οφείλουν να τοποθετούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με την Κεντρική Τράπεζα, και (γ) μεταβολών στο προεξοφλητικό επιτόκιο. Ως εκ τούτου, η προσφορά χρήματος είναι ανεξάρτητη από το επιτόκιο.

Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το ονομαστικό επιτόκιο φανερώνει την απόδοση των εγχωρίων ομολόγων. Ωστόσο, όταν οι αγορές είναι απελευθερωμένες, τότε οι επιλογές αναφορικά με ομόλογα διευρύνονται έτσι ώστε να περιλαμβάνουν και τα ομόλογα προερχόμενα εκ της αλλοδαπής. Εάν οι επενδυτές ενδιαφέρονται μόνο για την υψηλότερη προσδοκώμενη απόδοση των ομολόγων, ημεδαπών ή αλλοδαπών, θα πρέπει σε κατάσταση ισορροπίας τα ημεδαπά ομόλογα να έχουν την αυτή προσδοκώμενη απόδοση με τα αλλοδαπά ομόλογα. Συγκεκριμένα, η ακάλυπτη ισοτιμία των επιτοκίων αναφέρεται στη συνθήκη ισορροπίας που θα πρέπει να ισχύει όταν δυο χώρες δεν επιβάλουν κάποιους περιορισμούς στις κινήσεις του κεφαλαίου και περιγράφεται δια της ακόλουθης μαθηματικής σχέσεως (Burda και Wyplosz, 1997)⁷:

$$(1+i_t^d) = \frac{E(S_{t+1})}{S_t} (1+i_t^f)$$

Όπου

i_t^d : το εγχώριο επιτόκιο σε ετήσια βάση

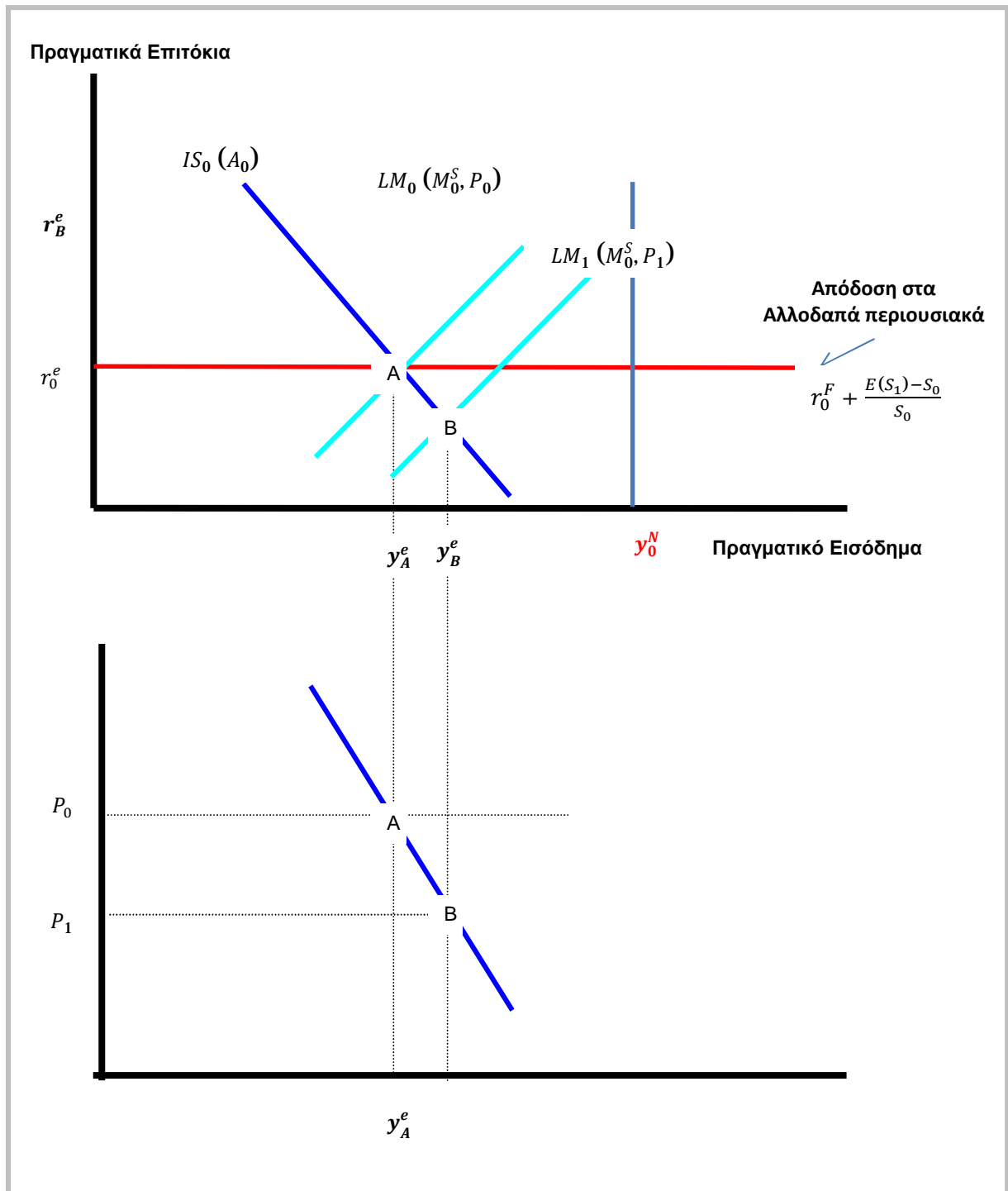
i_t^f : το αλλοδαπό επιτόκιο σε ετήσια βάση

S_t : η τρέχουσα ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία, ήτοι η τιμή του αλλοδαπού νομίσματος εκπεφρασμένη σε εγχώριες νομισματικές μονάδες (επί παραδείγματι ευρώ ανά δολάριο).

$E(S_{t+1})$: η προσδοκώμενη συναλλαγματική ισοτιμία για την περίοδο $t+1$

Στο Σχήμα 4 Βλέπουμε την εξαγωγή της καμπύλης AD

⁷ Burda, M. and Wyplosz, C., 1997. Macroeconomics. A European Text. 2nd edition. Oxford University Press. σελ.489

ΣΧΗΜΑ 4- 4: Η Εξαγωγή της Καμπύλης AD

Πηγή: Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, ,Ενότητα 5.8 σελ162

4.1.2. Η Εξαγωγή της Συναθροιστικής Προσφοράς

Η καμπύλη της συναθροιστικής προσφοράς προκύπτει από την κατάσταση ισορροπίας στην αγορά εργασίας. Παρακάτω να εξαγάγουμε μια γενική συναρτησιακή σχέση, η οποία θα περιγράφει την συναθροιστική καμπύλη προσφοράς. Σύμφωνα με τον Blanchard (2000:254) τα συνδικάτα διεκδικούν ονομαστικούς μισθούς, W , λαμβάνοντας υπ' όψιν τους τέσσερις παράγοντες:

Την Αναμενόμενη Παραγωγικότητα της Εργασίας,, AP_L^e : όσο υψηλότερη η αναμενόμενη παραγωγικότητα της εργασίας τόσο μεγαλύτεροι οι ονομαστικοί μισθοί που διεκδικούν τα συνδικάτα για ένα δεδομένο ποσοστό ανεργίας.

- Το Προσδοκώμενο Επίπεδο Τιμών P^e : αυτό που έχει σημασία είναι οι πραγματικοί μισθοί και όχι οι ονομαστικοί.
- Το τρέχον ποσοστό ανεργίας, u_t : όσο υψηλότερο το τρέχον ποσοστό ανεργίας τόσο μικρότερη η διαπραγματευτική δύναμη των συνδικάτων, και τόσο μικρότερος ο πραγματικός μισθός τον οποίο δύναται να διαπραγματευτούν τα συνδικάτα για ένα δεδομένο επίπεδο απασχόλησης.

Άλλους Παράγοντες, z : η διαπραγματευτική δύναμη των συνδικάτων εξαρτάται από παράγοντες όπως είναι τα επιδόματα ανεργίας, καθώς όσο υψηλότερα τα επιδόματα ανεργίας τόσο μεγαλύτεροι οι ονομαστικοί μισθοί που διεκδικούν τα συνδικάτα για ένα δεδομένο ποσοστό ανεργίας

Τα παραπάνω δύνανται να γραφούν δια της ακόλουθης σχέσεως

$$\frac{W_t}{P_t^e} = AP_L^e F(u_t, z_t)$$

Και υποθέτοντας τώρα ότι η γενική συναρτησιακή μορφή $F(u_t, z_t)$ έχει την γραμμική μορφή $F(u_t, z_t) = 1 - au_t + z_t$, λαμβάνουμε τα εξής:

$$\frac{W_t}{P_t^e} = AP_L^e (1 - au_t + z_t)$$

Κατόπιν οι εταιρίες προσαρμόζουν την τιμολογιακή τους πολιτική με βάση δυο παράγοντες: (α) την αγορά εντός της οποίας δραστηριοποιούνται, και (β) το κόστος παραγωγής (Burda and Wyplosz, 1997)⁸. Με άλλα λόγια οι εταιρίες καθορίζουν την τιμή του προϊόντος (P) τους βάσει ενός συντελεστή προσαύξησης, q , και του μέσου κόστους παραγωγής τους, AC , (Dornbusch and Fischer, 1994)⁹:225)

$$P = (1 + q) AC$$

Ή

$$P = (1 + q) \left(\frac{W}{AP_L} + nlc \right)$$

Όπου

AP_L : η παραγωγικότητα της εργασίας

nlc : Το μη-εργατικό μέσο κόστος

Συνεπώς, ο πραγματικό μισθός, τον οποίο είναι διατεθειμένοι να καταβάλλουν οι εταιρίες στους εργαζομένους, προκύπτει εάν λύσουμε την παραπάνω σχέση ως προς W/P

⁸ Burda, M. and Wyplosz, C., 1997. Macroeconomics. A European Text. 2nd edition. Oxford University Press. σελ.306

⁹ Dornbusch, R. and Fischer, S., 1994. Macroeconomics. 6th ed. McGraw-Hill, Inc.

$$\frac{W}{P} = AP_L \left(\frac{1}{(1+q)} - \frac{nlc}{P} \right)$$

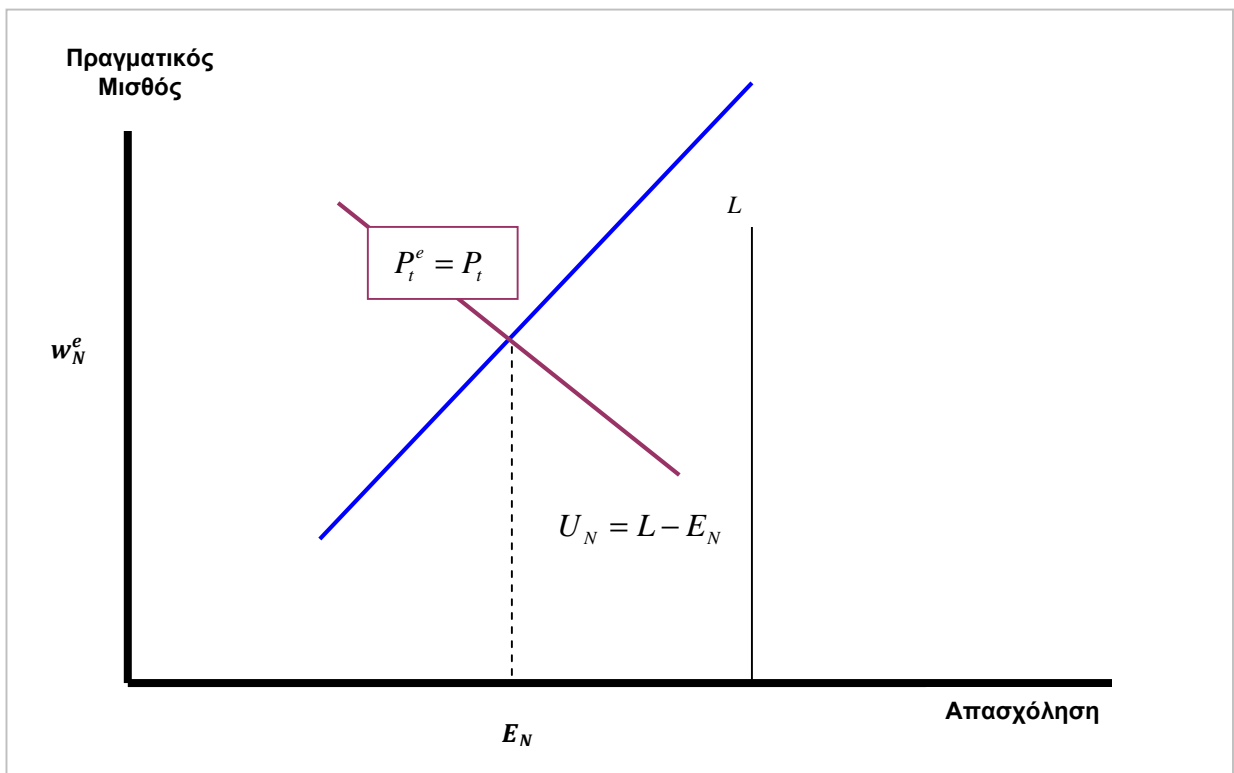
Η συνθήκη ισορροπίας στην αγορά εργασίας προσδιορίζει τον πραγματικό μισθό ισορροπίας, w_N^* , και το φυσικό ποσοστό ανεργίας, u_N . Διαγραμματικά, το σημείο ισορροπίας επιτυγχάνεται στο σημείο τομής των καμπυλών προσφοράς και ζήτησης της εργασίας, όπου η ποσότητα προσφερόμενης εργασίας ισούται με την ποσότητα ζητούμενης εργασίας (Σχήμα 5). Ως ελέγχθη, η συνθήκη ισορροπίας στην αγορά εργασίας επιτυγχάνεται στο σημείο τομής των καμπυλών προσφοράς και ζήτησης της εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι στο σημείο

ισορροπίας της αγοράς εργασίας θα πρέπει να ισχύει η ακόλουθη σχέση $\frac{W}{P} = \frac{W}{P^e}$, επομένως

το πραγματικό επίπεδο τιμών ισούται με το προσδοκώμενο επίπεδο, $P_t = P_t^e$. Στα δεξιά του

E_N με βάση τις καμπύλες του παραπάνω διαγράμματος ισχύει ότι $\frac{W}{P^e} > \frac{W}{P}$ και ως εκ τούτου

το πραγματικό επίπεδο τιμών είναι υψηλότερο από το προσδοκώμενο, $P_t > P_t^e$

ΣΧΗΜΑ 4-5: Η Συνθήκη Ισορροπίας στην Αγορά Εργασίας και το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας

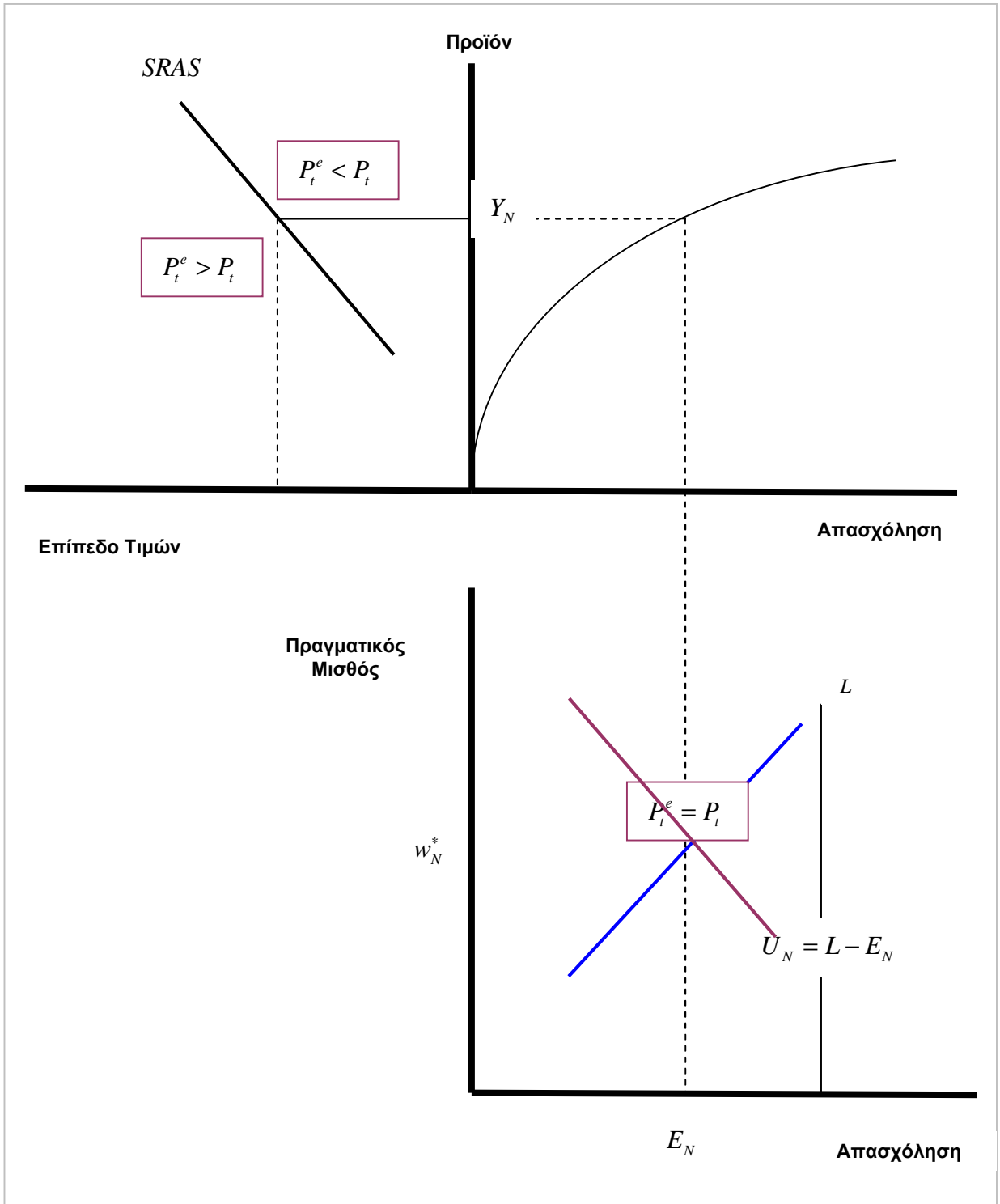
Συνδυάζοντας τις σχέσεις (3.1) και (3.7), οι οποίες περιγράφουν της προσφορά και ζήτηση εργασίας, αντίστοιχα, λαμβάνουμε την ακόλουθη συναρτησιακή μορφή για την συναθροιστική καμπύλη προσφοράς:

$$P = \left((1+q) \frac{P_t^e AP_L^e (1-au_t + z_t)}{AP_L} + (1+q) nlc \right)$$

Εφ' όσον το ποσοστό ανεργίας είναι $u = 1 - E/L$ και το επίπεδο απασχόλησης συνδέεται μέσω, ως υποθέσουμε μιας συνάρτησης παραγωγής τύπου Cobb-Douglas, $Y = (A \cdot E)^b K^{1-b}$, όπου A είναι η αποδοτικότητα της εργασίας (η οποία περιλαμβάνει κάθε είδος τεχνογνωσία, εκπαίδευση, οργάνωση, θεσμούς ή και ιδεολογία που επηρεάζει την παραγωγικότητα της εργασίας) τότε μπορούμε να γράψουμε τα ακόλουθα

$$P = \left((1+q) \frac{P_t^e AP_L^e}{AP_L} \left(1-a + z_t + a \frac{1}{L} \left(\frac{Y}{K^{1-b}} \right)^{1/b} \right) + (1+q) nlc \right)$$

Στο παρακάτω σχήμα παριστάνουμε την καμπύλη προσφοράς. Βλέπουμε ότι στα δεξιά του E_N , το επίπεδο απασχόλησης είναι υψηλότερο του φυσικού επιπέδου $Y > Y_N$, Επίσης στα δεξιά του E_N με βάση τις καμπύλες του παραπάνω διαγράμματος ισχύει ότι $\frac{W}{P^e} > \frac{W}{P}$ και ως εκ τούτου το πραγματικό επίπεδο τιμών είναι υψηλότερο από το προσδοκώμενο, $P_t > P_t^e$

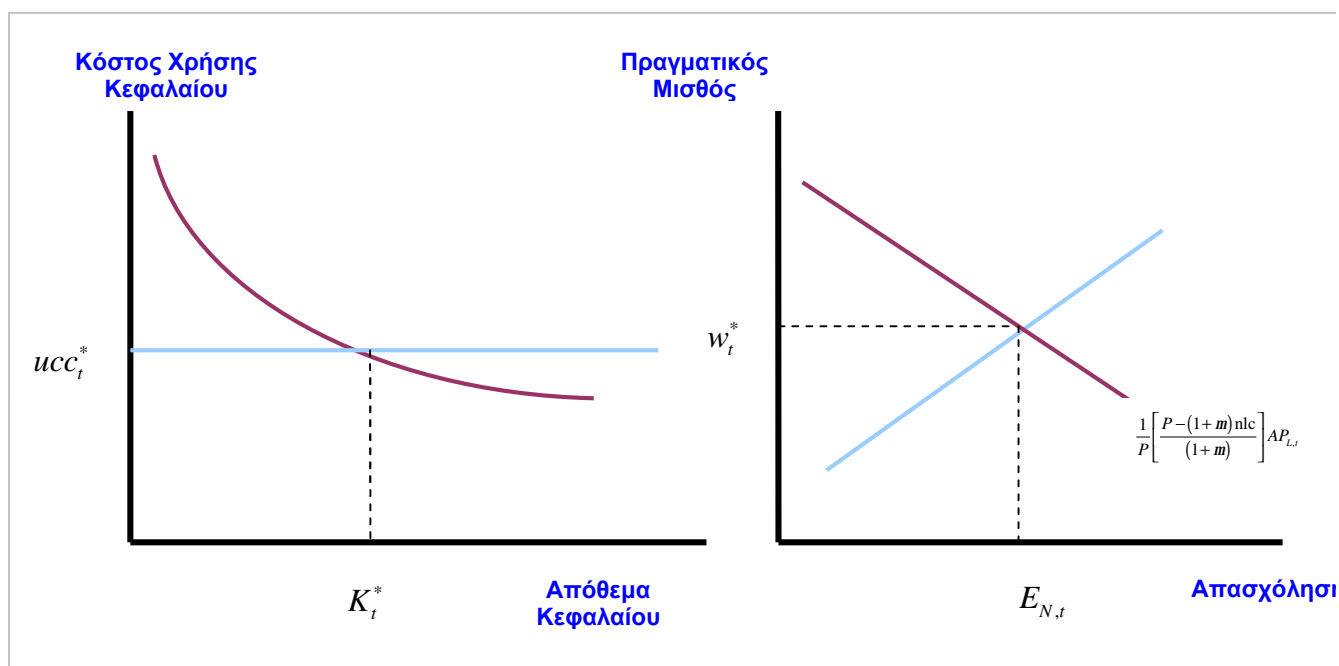

ΣΧΗΜΑ 4-6: Η Καμπύλη Συναθροιστικής Προσφοράς
 Πηγή: Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, Ενότητα 6.7 σελ 194

4.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Η θεωρία του πραγματικού επιχειρηματικού κύκλου ερμηνεύει τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομίας λόγω μεταβολής σε πραγματικές μεταβολές όπως είναι οι τεχνολογικές αλλαγές, οι προτιμήσεις των καταναλωτών Η βελτίωση της τεχνολογίας οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας, σε υψηλότερους πραγματικούς μισθούς και σε μεγαλύτερη προθυμία για εργασία. Οι «κύκλοι» βάσει αυτής της θεωρίας προκαλούνται από ορθολογικούς οικονομικούς παράγοντες και «πραγματικούς» συντελεστές.

Όπως βλέπουμε στο Σχήμα 4 οι συνθήκες ισορροπίας στην αγορά εργασίας και κεφαλαίου εξασφαλίζουν στην οικονομία ένα επίπεδο απασχόλησης της εργασίας, $E_{N,t}$ και ένα απόθεμα κεφαλαίου, K_t^*

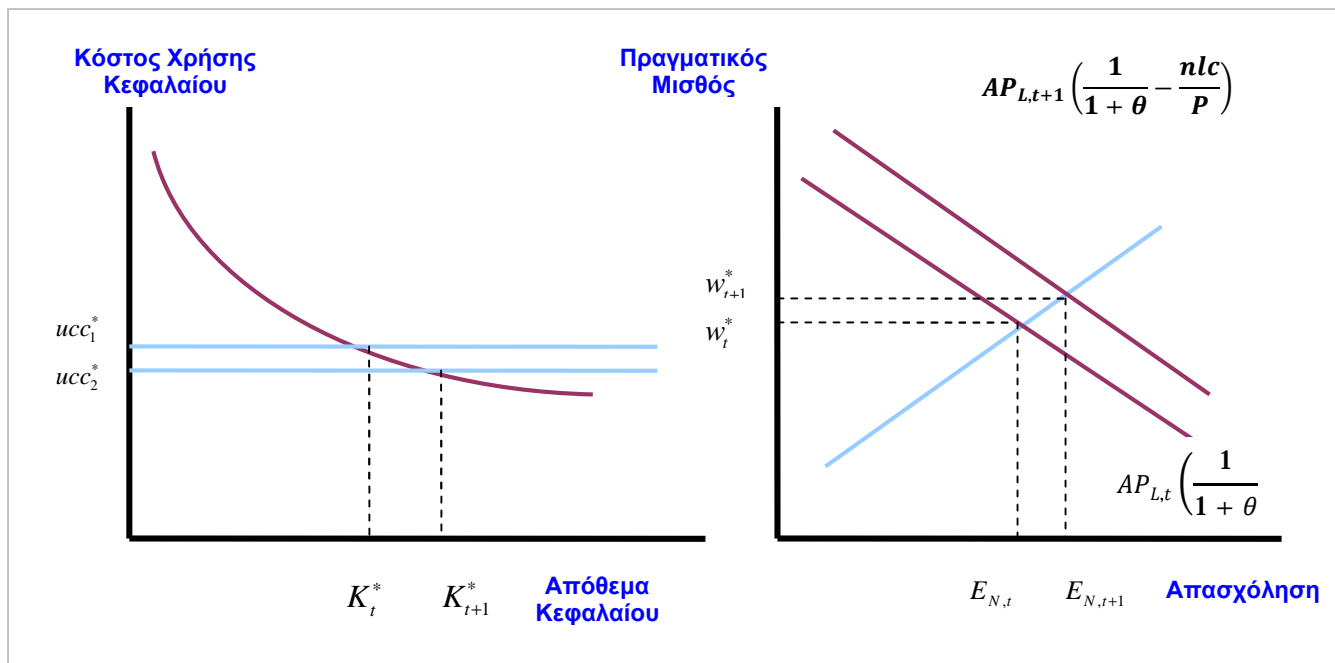
ΣΧΗΜΑ 4-7: Ισορροπία στην Αγορά Εργασίας και Κεφαλαίου

Πηγή: Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία Ενότητα 6.6 σελ 193

Ως εκ τούτου το παραγόμενο προϊόν στην οικονομία θα είναι $Y_t = A_t F(K_t^*, E_{N,t})$.
Ας δούμε τώρα τι μπορεί να οδηγήσει την οικονομία σε μεγέθυνση του προϊόντος που παράγει. Έτσι, μια μείωση του κόστους χρήσης του κεφαλαίου οδηγεί σε αύξηση των

επενδύσεων και συνακόλουθα σε αύξηση του αποθέματος του κεφαλαίου από K_t^* σε K_{t+1}^* (Σχήμα 2-8).

Μια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας από $AP_{L,t}$ σε $AP_{L,t+1}$ έχει ως με αποτέλεσμα την προς τα δεξιά μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης εργασίας από $AP_{L,t} \left[\frac{1}{(1+q)} - \frac{nlc}{P} \right]$ σε $AP_{L,t+1} \left[\frac{1}{(1+q)} - \frac{nlc}{P} \right]$. Τέλος, η αύξηση της ζήτησης εργασίας οδηγεί σε άνοδο της απασχόλησης, από $E_{N,t}$ σε $E_{N,t+1}$ (δηλαδή ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης θα είναι $g_E = (E_{N,t+1}/E_{N,t}) - 1$), και των πραγματικών αμοιβών στην οικονομία, από w_t^* σε w_{t+1}^* .

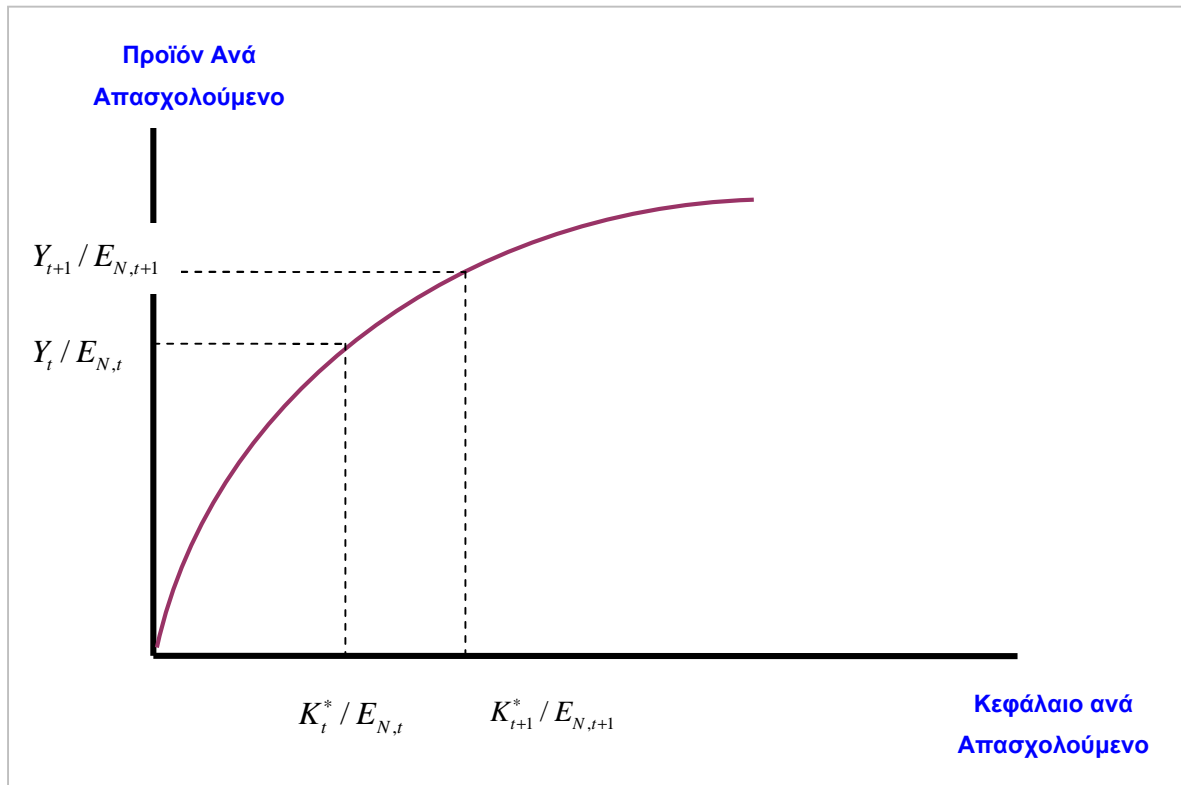
ΣΧΗΜΑ 4-8: Νέα Ισορροπία στην Αγορά Εργασίας και Κεφαλαίου

Έτσι το ύψος του παραγόμενου προϊόντος στην οικονομία θα είναι $Y_{t+1} = A_t F(K_{t+1}^*, E_{N,t+1})$, και το ποσοστό οικονομικής μεγέθυνσης $g_Y = (Y_{t+1}/Y_t) - 1$.

Τα παραπάνω μπορούν να παρουσιαστούν με βάση την συνάρτηση παραγωγής ανά απασχολούμενο. Έτσι η αύξηση στο κεφάλαιο ανά απασχολούμενο από $K_t^*/E_{N,t}$ σε $K_{t+1}^*/E_{N,t+1}$ οδηγεί σε αύξηση του προϊόντος ανά απασχολούμενο από $Y_t/E_{N,t}$ σε $Y_{t+1}/E_{N,t+1}$.

(Σχήμα 2-9). Με άλλα λόγια, μεταξύ των περιόδων t και $t+1$ το κεφάλαιο ανά απασχολούμενο αυξήθηκε, γεγονός που οδήγησε σε άνοδο το προϊόν ανά απασχολούμενο, κατά το αντίστοιχο διάστημα.

Στην σταθερή κατάσταση ο λόγος προϊόντος-εργασίας και ο λόγος κεφαλαίου-εργασίας δεν μεταβάλλονται, οπότε θα έχουμε $g_K = g_E$ και

ΣΧΗΜΑ 4-9: Κατά Κεφαλήν Προϊόν και Απόθεμα Κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο- ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

Ο πληθωρισμός θεωρείται μείζον πρόβλημα για μια οικονομία, καθώς μειώνει την αγοραστική αξία του χρήματος. Είναι ένα φαινόμενο που πλήττει κυρίως τις οικονομίες που εμφανίζουν χαμηλή ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα σε νευραλγικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Η αντιμετώπιση του είναι δυσχερής και συναρτάτε από πολλά θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη. Την τελευταία δεκαετία, παρατηρείται το φαινόμενο του πληθωρισμού υφέσεως (stagflation), δηλαδή ο συνδυασμός ταχείας αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών με υψηλά επίπεδα ανεργίας. Ο πληθωρισμός καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.

Ορίζουμε τον πληθωρισμό ως το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών. Από τον ορισμό αυτό, συμπεραίνεται ότι στην περίπτωση που παρατηρηθεί μοναδική αύξηση των τιμών και μετέπειτα σταθεροποίηση της, δεν μπορεί κάποιος να μιλάει για πληθωρισμό (Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης 1996)¹⁰.

Επίσης, ο ορισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, χωρίς αυτό να σημαίνει κατ' ανάγκην ότι αυξάνεται η τιμή όλων των προϊόντων. Είναι, επομένως, δυνατόν να έχουμε πληθωρισμό και οι τιμές κάποιων αγαθών να μειώνονται. Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση που το κράτος αποφασίσει να διατηρήσει τις τιμές σε σταθερά επίπεδα επιβάλλοντας ανώτατα όρια, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ελλειμμάτων αγαθών.

5.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η εντύπωση που έχουμε για το φαινόμενο του πληθωρισμού είναι πάντοτε κακή. Εντούτοις, είναι απαραίτητο να διακρίνουμε τον πληθωρισμό σε έρποντα και καλπάζοντας,

¹⁰ Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996. σελ.412-414

για να δούμε πως είναι δυνατόν να προκύψουν και θετικά αποτελέσματα από την ύπαρξη του (Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης 1996)¹¹.

Έρπων πληθωρισμός θεωρείται η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών κατά ένα μικρό ποσοστό, το οποίο μπορούμε να ορίσουμε κάτω από 4-5% ετησίως. Ο Καλπάζων πληθωρισμός ή υπερπληθωρισμός, θεωρείται η μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών με πολύ γρήγορο ρυθμό. Ως αποτέλεσμα του καλπάζοντα πληθωρισμού έχουμε την απαξίωση του νομίσματος της χώρας και σε ακραίες περιπτώσεις (πχ πόλεμο) την επιστροφή στον αντιπραγματισμό (δηλαδή την απευθείας ανταλλαγή των αγαθών χωρίς την μεσολάβηση του χρήματος). Η ανωτέρω διάκριση είναι αναγκαία, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις ο έρπων πληθωρισμός μπορεί να αποδειχθεί ευεργετικός για την οικονομία μιας χώρας. Αυτό συμβαίνει, διότι ασκεί θετική επίδραση στον τομέα της παραγωγής. Η μικρή αύξηση των τιμών, δημιουργεί προσδοκίες κέρδους για τους παραγωγούς, καθώς η αύξηση των τιμών των παραγωγικών συντελεστών συντελείται με μικρή χρονική υστέρηση έναντι της αύξησης των τιμών των αγαθών.

Αυτό το γεγονός, οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων και κατά συνέπεια σε αύξηση του συνολικού εισοδήματος στην οικονομία. Η διάκριση αυτή, βέβαια, δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο για τα μεμονωμένα άτομα μιας οικονομίας που έχουν σταθερά εισοδήματα, διότι ο πληθωρισμός ασκεί την ίδια επίδραση (σε χαμηλότερη όμως ένταση) στα εισοδήματά τους. Ως γνωστόν, τα οικονομούντα άτομα έχουν στην κατοχή τους ένα χρηματικό εισόδημα και ένα πραγματικό. Το χρηματικό εισόδημα είναι το σύνολο των χρηματικών μονάδων που λαμβάνουν από την συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία.

Το πραγματικό εισόδημα είναι η αγοραστική δύναμη του χρηματικού εισοδήματος, όπως αυτή προσδιορίζεται από το σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών που τα άτομα μπορούν να αγοράσουν με το χρηματικό τους εισόδημα. Είναι φανερό ότι το πραγματικό εισόδημα των ατόμων, εξαρτάται από το γενικό επίπεδο των τιμών. Το γενικό επίπεδο των τιμών αντικατοπτρίζεται στα επίπεδα του τρέχοντος πληθωρισμού.

¹¹ Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996. σελ.412-414

Σε περιόδους πληθωρισμού, κατά τις οποίες αυξάνεται το γενικό επίπεδο των τιμών, μειώνεται το πραγματικό εισόδημα των ατόμων. Η μείωση αυτή είναι σαφώς μικρότερη στην περίπτωση του έρποντος πληθωρισμού από την ύπαρξη του καλπάζοντας. Όπως γίνεται άμεσα αντιληπτό, περισσότερο πλήττονται από τον πληθωρισμό τα άτομα με σταθερά εισοδήματα (συνταξιούχοι, δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και εργάτες) καθώς οι χρηματικές αμοιβές τους δεν αναπροσαρμόζονται ανάλογα με τα επίπεδα του πληθωρισμού.

5.3. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΕΡΔΩΝ

Ένας πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία πληθωριστικών τάσεων και για την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, είναι το ύψος των κερδών (Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν. 1977)¹² που επιτυγχάνουν οι επιχειρήσεις.

Το ύψος των κερδών, είναι ένα μέγεθος το οποίο εξαρτάται άμεσα από την ελαστικότητα της ζήτησης έναντι της ελαστικότητας της προσφοράς. Εξαρτάται όμως, και από μια σειρά άλλων παραγόντων, όπως είναι η μορφή της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχείρηση, καθώς και τα θεσμικά πλαίσια προστασίας των μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών αγορών (επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές, περιορισμός εισαγωγών κ.α).

Στην περίπτωση που οι παράγοντες αυτοί είναι ευνοϊκοί, δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να πραγματοποιούν μεγαλύτερα ή σταθερά κέρδη, ακόμα και σε ενδεχόμενες αυξήσεις στο κόστος παραγωγής.

Το κόστος παραγωγής μπορεί να αυξηθεί για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων είναι η αύξηση των μισθών και ημερομισθίων, η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών, η επιβολή νέου φόρου ή η αύξηση υπάρχοντος. Όταν, λοιπόν, οι οικονομικοί και θεσμικοί

¹² Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1977. σελ. 136-142

παράγοντες είναι θετικά διαμορφωμένοι για τις επιχειρήσεις, τότε αυξάνεται η τιμή των τελικών προϊόντων σε ποσοστό ανάλογο ή και μεγαλύτερο από αυτό της αύξησης του κόστους παραγωγής.

Αυτό έχει σαν συνέπεια, οι επιχειρήσεις να διατηρήσουν τα κέρδη τους και το βάρος των αυξήσεων των τιμών να μετακυλιστεί στους καταναλωτές. Το ποσοστό της μετακύλισης του βάρους στους καταναλωτές εξαρτάται με τη σειρά του από διάφορους επιμέρους παράγοντες.

Ενδεικτικά, αναφέρουμε την ελαστικότητα της ζήτησης των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών, τα εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, τον βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού, τον βαθμό υποκατάστασης των παραγωγικών συντελεστών και την οικονομική πολιτική ή την στρατηγική των πωλήσεων της επιχείρησης.

Εμπειρικά, έχουν παρατηρηθεί τρεις πολύ ευνοϊκές συνθήκες για την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων:

α. Η μεταπολεμική περίοδος, κατά την οποία δημιουργείται έντονη ζήτηση για καταναλωτικά είδη και έξαρση της οικονομικής δραστηριότητας.

β. Η υψηλή δασμολογική προστασία, όταν για κάποιον λόγο σημειώνεται μείωση των εισαγωγών ή όταν το κράτος ασκεί πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών με εγχώρια προϊόντα.

γ. Η μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή οργάνωση της αγοράς, που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να δρουν σχετικά ανεξέλεγκτα στην πολιτική των κερδών τους. Σε ότι αφορά στον πληθωρισμό κερδών και στη μείωση του, ασφαλώς η λύση θα ήταν η εξάλειψη ή η ελαχιστοποίηση των κερδών των επιχειρήσεων.

Όμως, κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο με τους νόμους της ελεύθερης αγοράς και θα σήμαινε το μαρasmus της επενδυτικής δραστηριότητας με καταστροφικές συνέπειες για το συνολικό εισόδημα της οικονομίας. Αυτό που πρέπει να αποφευχθεί είναι η εξασφάλιση

υπερβολικών κερδών από τις επιχειρήσεις με ταυτόχρονη μείωση της παραγωγής. Διότι, αυτή η τακτική μειώνει την κοινωνική ευημερία και τείνει να εκμεταλλεύεται την ανθρώπινη εργασία.

Η σωστή αντιμετώπιση στο θέμα στο πληθωρισμού των κερδών, είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο που να ενισχύει την πραγματοποίηση κερδών σε ένα υγιές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις, θα πρέπει να επιδιώκουν την μεγιστοποίηση των κερδών τους μέσα από την ελαχιστοποίηση του κόστους της παραγωγής τους.

Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί εν μέρει με την χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, την πλήρη εκμετάλλευση της τεχνολογίας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε εγχώριο και διεθνές περιβάλλον.

Θα πρέπει να σημειώσουμε, πως σε πολλές περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις έχασαν σημαντικό έδαφος στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού τους καθώς δεν μπόρεσαν να εκμεταλλευθούν τις επιχορηγήσεις του κράτους και τις φορολογικές απαλλαγές. Επίσης, ακόμα και σήμερα, πολλές επιχειρήσεις επιμένουν στην οικογενειακή διάρθρωση της διοίκησης και στην εφαρμογή αρχαιωμένων μεθόδων μάνατζμεντ και μάρκετινγκ.

5.4 ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Κάθε ανοικτή οικονομία, δέχεται επιδράσεις από εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τα μακροοικονομικά μεγέθη της, μέσα από την οικονομική συναλλαγή και την εμπορική δραστηριότητα. Με αυτό το σκεπτικό, δεν θα μπορούσαμε να απομονώσουμε τη διαμόρφωση του εγχωρίου γενικού επιπέδου των τιμών από την εμπορική δραστηριότητα που διενεργείται μεταξύ των χωρών. Επομένως, οι αυξομειώσεις του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια χώρα βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τη μεταβολή των τιμών των εισαγόμενων

προϊόντων και υπηρεσιών. (Στεριώτης Κίμωνας, 1986)¹³ Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες του μεγέθους της επίδρασης στις εγχώριες τιμές είναι ο βαθμός εξάρτησης της εσωτερικής οικονομίας έναντι των εξωτερικών αγορών καθώς και ο βαθμός ευαισθησίας του ύψους των εισαγωγών σε σχέση με την τιμή των προϊόντων, δηλαδή ο βαθμός ελαστικότητας της ζήτησης των εισαγωγών (αλλά και των εξαγωγών).

Η ελληνική οικονομία, παρουσιάζει μεγάλη εξάρτηση από το εξωτερικό και αυτό έχει σαν συνέπεια η παραμικρή αύξηση στο κόστος των εισαγόμενων προϊόντων να προκαλεί αλυσιδωτές αυξητικές επιδράσεις στο επίπεδο του πληθωρισμού. Οι επιδράσεις αυτές, διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες.

Σε καμία περίπτωση, δεν θα πρέπει να υποτιμήσουμε την σημασία των έμμεσων επιδράσεων, γιατί η συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είναι πολύ μεγάλη. Μπορούμε να αναφέρουμε την προσπάθεια των περισσότερο αναπτυσσόμενων χωρών να μειώσουν τις εισαγωγές τους και να περιορίσουν την εξάρτησή τους από τις ισχυρότερες οικονομικά χώρες. Με βασικό στόχο τη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, προβαίνουν σε υποκατάσταση των εισαγόμενων προϊόντων με εγχώρια αγαθά.

Αρκετές φορές, μάλιστα, δημιουργούν αντίστοιχα αγαθά με τα εισαγόμενα, κατευθύνοντας παραγωγικούς πόρους σε τομείς που πριν δεν ήταν καθόλου διαδεδομένοι. Αυτή η παραγωγική συμπεριφορά, πολλές φορές, μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα από τα αναμενόμενα.

Ο κύριος λόγος είναι η σπανιότητα των επαρκών ποσοτήτων πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων που καθιστά αδύνατη την παραγωγή. Οι χώρες οδηγούνται σε μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών των πρώτων υλών με δύο οδυνηρές συνέπειες:

α. Την μεγαλύτερη εξάρτησή τους από τις αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω της εισαγωγής πρώτων υλών και

¹³ Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986. σελ. 115-119

β. Την μεγαλύτερη αύξηση των εγχωρίων τιμών των προϊόντων, λόγω της αύξησης του κόστους ή των κερδών. Η αύξηση των κερδών, οδηγεί σε αύξηση των τιμών εξαιτίας των ποσοτικών περιορισμών που υπάρχουν πολλές φορές στις εισαγωγές των εγχωρίων βιομηχανιών.

Η ποσοστιαία συμμετοχή της αύξησης του κόστους ή των κερδών στη μεταβολή του εγχωρίου γενικού επιπέδου των τιμών, εξαρτάται:

Από το μέγεθος της ελαστικότητας υποκαταστάσεως των πρώτων υλών και των ημικατεργασμένων προϊόντων.

Από το μέγεθος της δασμολογικής προστασίας (συμπεριλαμβανομένων και των μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών διαρθρωτικών στοιχείων της εσωτερικής αγοράς).

Από το βαθμό της ελαστικότητας της ζήτησης.

Το μέγεθος των εισαγωγών επηρεάζεται από την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, από την εισοδηματική πολιτική και από την πολιτική σταθερότητα. Έχει παρατηρηθεί, ότι οι μεγάλες αυξήσεις στο διαθέσιμο εισοδημάτων ατόμων, σε συνδυασμό με μια ελαστική ζήτηση αγαθών προερχόμενων από εξωτερικές αγορές, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγάλες αυξήσεις των εισαγόμενων ποσοτήτων.

Επιπλέον, επειδή η εισοδηματική ελαστικότητα των εισαγωγών είναι συνήθως μεγαλύτερη από την ελαστικότητα της τιμής των εισαγόμενων αγαθών, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται πληθωρισμός κόστους. Εξισορροπητικό ρόλο παίζουν οι εξαγωγές, οι οποίες μπορούν να μειώσουν τις έμμεσες επιδράσεις από την αύξηση της τιμής των εισαγόμενων αγαθών.

5.5. ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΤΙΜΑΡΙΘΜΙΚΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (ΑΤΑ)

Ως μέσο καταπολέμησης του πληθωρισμού, έχει προταθεί πολλές φορές η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή (ΑΤΑ). Η ΑΤΑ (Trevithick J.A1982)¹⁴ αποτελεί το μέσο με το οποίο τα αντισυμβαλλόμενα μέρη ικανοποιούν την ανάγκη για σταθερή οικονομική αξία των διακανονισμών τους.

Έτσι, για παράδειγμα, ένα προσαρμοζόμενο επιτόκιο θα μπορούσε να είναι $i = rd + P$, όπου rd το επιθυμητό ποσοστό απόδοσης του δανείου. Με την ΑΤΑ, το ονομαστικό επιτόκιο θα αναπροσαρμόζεται κάθε φορά στα επίπεδα του πληθωρισμού έτσι ώστε το rd να παραμείνει αμετάβλητο.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της ΑΤΑ είναι ότι απαλλάσσει τα άτομα από την ανάγκη να προβλέπουν κάθε φορά το αναμενόμενο ύψος του πληθωρισμού και να προσπαθούν να διαμορφώσουν τις μισθολογικές τους απαιτήσεις στις διαπραγματεύσεις.

Στην περίπτωση που σημειωθεί αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, η ΑΤΑ θα διατηρήσει τις σχετικές τιμές αμετάβλητες. Αυτή η διατήρηση των σχετικών τιμών, θα βοηθήσει στην καλή κατανομή των πόρων. Εάν το σύστημα της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής λειτουργούσε άριστα, θα οδηγούσε σε χαμηλότερο ρυθμό πληθωρισμού, καθώς θα περιορίζε την χρηματική επέκταση της οικονομίας.

Σημαντικές αντιρρήσεις στο σύστημα της ΑΤΑ προβάλλει η σχολή του πληθωρισμού κόστους. Το βασικό επιχείρημα της σχολής αυτής είναι ότι αφού το επικρατέστερο αίτιο της δημιουργίας του πληθωρισμού αποτελεί η διαμάχη των κοινωνικό-οικονομικών ομάδων για μεγαλύτερο μερίδιο από το Εθνικό Εισόδημα, η σύνδεση όλων των ενδιαφερόμενων με το γενικό επίπεδο των τιμών, απλά επιδεικνύει την κατάσταση.

¹⁴ Trevithick J.A, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1982, σελ.202-208

Αυτές οι αντιρρήσεις έχουν επιβεβαιωθεί τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπεται το σύστημα της ΑΤΑ γιατί θεωρείται ότι τελικά επανατροφοδοτεί τον πληθωρισμό. Επίσης, ζημιώνει τα αντισυμβαλλόμενα μέρη καθώς η προσαρμογή των ονομαστικών τιμών γίνεται με σημαντική χρονική υστέρηση.

5.6. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Ο πληθωρισμός επιδρά άμεσα στα φορολογικά έσοδα μιας χώρας, αλλά και στα έσοδα από κάθε φόρο ξεχωριστά. Στην περίπτωση που έχουμε φόρους ως ποσοστά επί της αξίας, το μέγεθος τους αυξάνεται παράλληλα με τις τιμές (Δράκος Γ.Ε. 1996)¹⁵. Όμως, τα τελικά έσοδα εξαρτώνται από την καταναλωτική συμπεριφορά των πολιτών. Οι ειδικοί κατά μονάδα φόροι, μειώνονται σε πραγματικούς όρους όταν αυξάνονται οι τιμές.

Όπως είδαμε προηγουμένως, η εφαρμογή του συστήματος της ΑΤΑ αποσκοπεί στην προστασία των εισοδημάτων των πολιτών από τον πληθωρισμό. Όμως, στην περίπτωση που ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι προοδευτικός, όταν αυξάνεται το ονομαστικό εισόδημα, αυξάνεται και ο μέσος φορολογικός συντελεστής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα, ακόμα και αν εφαρμόζεται η ΑΤΑ.

Υποθέτουμε ότι ο φορολογικός συντελεστής για το πρώτο εκατομμύριο ενός εισοδήματος είναι 10% και για το δεύτερο 20%. Ο φορολογούμενος με εισόδημα 1.000.000, θα πληρώσει φόρο 100.000. Με επίπεδο πληθωρισμού 30% και αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή το φορολογητέο εισόδημα θα γίνει 1.300.000 και ο φόρος θα είναι $1.000.000 \times 10\% + 300.000 \times 20\% = 100.000 + 60.000 = 160.000$. Χωρίς την ΑΤΑ το διαθέσιμο εισόδημα του φορολογούμενου θα ήταν: $1.000.000 - 100.000 = 900.000$ ενώ με την ΑΤΑ: $1.300.000 - 160.000 = 1.140.000$, το οποίο εάν αποπληρωστεί μας δίνει: $1.140.000 /$

¹⁵ Δράκος Γ.Ε., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς 1996, σελ. 265-270

1,3=876.923. Παρατηρούμε δηλαδή, ότι στην δεύτερη περίπτωση, το διαθέσιμο εισόδημα είναι μικρότερο. Το φαινόμενο που περιγράφηκε παραπάνω, και που οφείλεται στις ταυτόχρονες επιδράσεις του πληθωρισμού, της ΑΤΑ και του προοδευτικού φόρου ΕΦΠ, ονομάζεται ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση (nominal fiscal drag). Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι αποτέλεσμα του φαινομένου είναι και η φορολόγηση νέων φορολογούμενων που πριν την εφαρμογή της ΑΤΑ βρίσκονταν κάτω από το ελάχιστο εισόδημα φορολόγησης. Θα πρέπει πάντως να διακρίνουμε την ονομαστική από την πραγματική δημοσιονομική απορρόφηση, που οφείλεται σε πραγματική αύξηση του φορολογητέου εισοδήματος.

5.7. Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Στην παρούσα φάση, είναι πολύ χρήσιμο να αναφερθούμε στον τρόπο που επιδρά ο πληθωρισμός στον καθορισμό των μισθών και συνεπώς να αποκαλύψουμε τη συμβολή που έχει στη διαμόρφωση του κόστους της εργασίας.

Κατά τη διαδικασία καθορισμού των μισθών, οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις αντιδρούν στις συνθήκες της αγοράς εργασίας. Όταν το επίπεδο του προϊόντος και το ποσοστό της ανεργίας είναι χαμηλό, οι μισθοί αντί να αυξηθούν, μπορεί ακόμη και να μειωθούν. Η καμπύλη Phillips, παριστάνει τη σχέση μεταξύ του πληθωρισμού μισθών και της απόκλισης του προϊόντος από το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης.

Οι Friedman και Phelps, έδειξαν πως το βασικό μειονέκτημα της καμπύλης Phillips είναι ότι αγνοεί την επίδραση του προσδοκώμενου πληθωρισμού στη διαδικασία καθορισμού του μισθού. Οι εργαζόμενοι ενδιαφέρονται για τον πραγματικό μισθό (δηλαδή αυτόν που μεταφράζεται σε δυνατότητα αγοράς αγαθών) και όχι για τον ονομαστικό μισθό (δηλαδή τη χρηματική αξία του μισθού).

Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι ενεργώντας ορθολογικά, επιθυμούν ο ονομαστικός μισθός τους να λαμβάνει υπόψη και τον προσδοκώμενο πληθωρισμό που πραγματοποιείται

μεταξύ του χρόνου καθορισμού του μισθού και του χρόνου καταβολής του. Συνεπώς, ανεξάρτητα από την επίδραση του ύψους της απασχόλησης στη διαδικασία διαπραγμάτευσης των μισθών, οι εργαζόμενοι θα επιδιώξουν να αποζημιωθούν για τον προσδοκώμενο πληθωρισμό.

Είναι, όμως, απορίας άξιον το γιατί οι επιχειρήσεις συμφωνούν στην αύξηση των μισθών όταν υπάρχει η προσδοκία πληθωρισμού. Η απάντηση είναι ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να καταβάλλουν υψηλότερους μισθούς όταν έχουν τη δυνατότητα να πουλήσουν τα προϊόντα τους σε υψηλότερες τιμές. Και όταν αυξάνονται όλες οι τιμές, κάθε επιχείρηση θα επιδιώξει να πουλήσει τα προϊόντα της σε υψηλότερη τιμή, επειδή αυξάνονται και οι τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων. Μπορούμε, δηλαδή, να ισχυριστούμε ότι όταν οι μισθοί και οι τιμές αυξάνονται με το ίδιο ποσοστό, τότε τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι εργαζόμενοι βρίσκονται στην ίδια θέση όπως όταν οι πραγματικοί μισθοί και ο πληθωρισμός είναι σταθερά μεγέθη.

5.8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ

Γενικά, οι μισθοί καθορίζονται πριν από την ολοκλήρωση της παροχής της εργασίας. Ο καθορισμός τους γίνεται σε ονομαστικούς όρους. Οι μισθοί μπορεί να αναπροσαρμόζονται κάθε χρόνο ή να καθορίζονται με συμβάσεις μεγαλύτερης διάρκειας, ύστερα από διαπραγματεύσεις επιχειρήσεων και συνδικάτων.

Ο προσδοκώμενος πληθωρισμός αντανakλάται στους μισθούς μέσω της διαδικασίας προσαρμογής τους. Η προσαρμογή των μισθών γίνεται είτε διότι κατά τη χρονική στιγμή της διαπραγμάτευσης των νέων συμβάσεων οι τιμές είναι υψηλότερες, είτε γιατί αναμένεται άνοδος στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της διαπραγμάτευσης και της καταβολής. Καθώς, λοιπόν, η πληθωριστική διαδικασία συνεχίζεται, οι μισθοί κάθε περιόδου θα αυξάνονται.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό δεν επηρεάζουν αμέσως τη διαδικασία προσαρμογής των μισθών, διότι κάποιοι μισθοί προκαθορίζονται για περισσότερα του ενός έτη. Αυτό συμβαίνει επειδή ο καθορισμός του ύψους του μισθού σε μια επιχείρηση ή σε ένα κλάδο εξαρτάται από το ύψος των υπόλοιπων μισθών, οι οποίοι μπορεί να μην προσαρμόζονται ταυτόχρονα στις νέες οικονομικές συνθήκες.

5.9. ΚΑΛΥΨΗ ΑΠΩΛΕΙΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ

Επίδραση στο κόστος εργασίας δεν έχει μόνον ο προσδοκώμενος πληθωρισμός, αλλά και ο πραγματοποιούμενος. Η εξήγηση είναι ότι οι εργαζόμενοι όταν διαπραγματεύονται τους μισθούς τους, επιθυμούν να αποζημιωθούν και για τη μείωση της αγοραστικής αξίας του χρήματος της προηγούμενης περιόδου.

Η αποζημίωση αυτή αφορά μόνο στον πληθωρισμό που δεν υπολογίστηκε κατά την προηγούμενη διαπραγμάτευση. Όταν ο πληθωρισμός είναι χαμηλός, δεν είναι εύκολο να διακρίνουμε το μέρος της προσαρμογής των μισθών που συνδέεται με τις αποζημιώσεις των προηγούμενων απωλειών. Για αυτό τον λόγο, είναι πολύ δύσκολο να αποφανθούμε με βεβαιότητα αν ο όρος e αντιπροσωπεύει τον προσδοκώμενο ή τον πραγματοποιούμενο πληθωρισμό.

Η παραπάνω σύγχυση, σχετικά με το είδος της προσαρμογής, φαίνεται και από τις συμβάσεις εργασίας στις οποίες υπάρχει πρόβλεψη για προσαρμογή των μισθών κατά το ύψος του πληθωρισμού. Η πρόβλεψη για προσαρμογή των μισθών με βάση το κόστος διαβίωσης υπάρχει στο εξήντα τοις εκατό των συμβάσεων που διαπραγματεύονται τα συνδικάτα. Έχει παρατηρηθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές, οι μισθοί προσαρμόζονται κάθε χρόνο ή κάθε τρίμηνο κατά ένα ποσό, του οποίου το ύψος εξαρτάται από την αύξηση των τιμών που έλαβε χώρα μετά από την προηγούμενη προσαρμογή.

Ο πληθωρισμός επιδρά στον καθορισμό των μισθών και συμβάλλει στη διαμόρφωση του κόστους εργασίας. Σε περιόδους κατά τις οποίες αναμένεται να εμφανιστεί υψηλός πληθωρισμός, οι εργαζόμενοι επιδιώκουν να ενσωματώσουν τη μελλοντική πληθωριστική αύξηση στο ύψος των μισθών. Αυτή η προσπάθεια τους, βρίσκει πρόσφορο έδαφος όταν υπάρχει η δυνατότητα αύξησης των τιμών των προϊόντων από τις επιχειρήσεις. Η προσαρμογή των μισθών μπορεί να είναι άμεση ή να εμφανίζει μικρή χρονική υστέρηση. Επίσης, πολλές φορές, στον καθορισμό των μισθών λαμβάνεται υπόψη και ο πραγματοποιούμενος πληθωρισμός, ο οποίος δεν ενσωματώθηκε στους μισθούς της προηγούμενης περιόδου.

5.10. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Γίνεται φανερό ότι αν τα αγαθά βρίσκονται σε αφθονία δεν θα υπήρχε ανάγκη για οικονομική οργάνωση, αφού κάθε άτομο θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, χωρίς να έλθει σε προστριβές με τα υπόλοιπα άτομα της κοινωνίας. Έτσι π.χ. για τα ελεύθερα αγαθά όπως ο αέρας, το ηλιακό φως κλπ δεν υπάρχει ανάγκη για οικονομική οργάνωση. Οι κυριότερες μορφές οικονομικής οργάνωσης είναι οι εξής:

1) Η ατομιστική οικονομική οργάνωση: Το βασικό χαρακτηριστικό της ατομιστικής οργάνωσης της οικονομίας είναι ότι τα προβλήματα παραγωγής και διανομής των αγαθών λύνονται αυτόματα με το μηχανισμό των τιμών. Το κράτος παραμένει αμέτοχο κατά βάση στη λειτουργία της οικονομίας και αφήνει τα άτομα ελεύθερα να παράγουν και καταναλώνουν όπως αυτά θέλουν. Επειδή δεν έχει αυτό το χαρακτηριστικό η ατομιστική οργάνωση, γι' αυτό λέγεται και σύστημα ελεύθερης οικονομίας ή σύστημα ελεύθερου ανταγωνισμού. Η λειτουργία του συστήματος της ατομιστικής οργάνωσης της οικονομίας βασίζεται σε δύο βασικές αρχές:

α) Της αρχής της ατομικής ιδιοκτησίας: Η ατομική ιδιοκτησία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση ικανοποιητικής λειτουργίας του συστήματος της ελεύθερης οικονομίας. Γιατί αφού η παραγωγή στηρίζεται στην πρωτοβουλία των ατόμων που σαν κίνητρο έχουν κέρδος και την οικονομική δύναμη σημαίνει ότι αν δεν εξασφαλιστεί σε αυτά η ιδιοκτησία των παραγωγικών μέσων και του κέρδους, το κίνητρο της παραγωγικής δραστηριότητας, θα πάψει να υπάρχει.

β) Η αρχή της ελευθερίας της οικονομικής πρωτοβουλίας: Είναι η αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας, δηλαδή η ελευθερία της οικονομικής πρωτοβουλίας, σημαίνει ότι τα άτομα παίρνουν ελεύθερα τις οικονομικές τους αποφάσεις. Η οικονομική ελευθερία εκφράζεται σε δύο βασικούς τομείς: στην ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας και στην ελευθερία της κατανάλωσης. Η ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας σημαίνει ότι κάθε άτομο είναι ελεύθερο να εκλεγεί το επάγγελμα που του αρέσει, να ιδρύει οποιαδήποτε επιχείρηση και να αποφασίσει ελεύθερα για το πως, τι και πόσο θα παράγει. Η ελευθερία της κατανάλωσης σημαίνει ότι τα άτομα κατά τη θέληση τους μπορούν να διαθέτουν το εισόδημά τους. Η οικονομική ελευθερία εκφράζεται σε δύο βασικούς τομείς:

i) Στην ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας : Η ελευθερία της παραγωγής και της εργασίας σημαίνει ότι κάθε άτομο είναι ελεύθερο να εκλέγει το επάγγελμα που του αρέσει, να ιδρύει οποιαδήποτε επιχείρηση και να αποφασίζει ελεύθερα για το πως, τι και πόσο θα παράγει.

ii) Στην ελευθερία κατανάλωσης: Η ελευθερία κατανάλωσης σημαίνει οτι τα άτομα κατά τη θέλησή τους μπορούν να διαθέτουν το εισόδημά τους .

2) Η κοινωνιστική οικονομική οργάνωση: Το βασικό χαρακτηριστικό του συστήματος της κοινωνιστικής οργάνωσης είναι η κοινωνική ισότητα των ατόμων. Για να πετύχει όμως ο σκοπός τούτος το σύστημα απαιτεί την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας τουλάχιστο στα μέσα της παραγωγής και την κοινωνικοποίηση τους. Σαν συνέπεια αυτής της αρχής είναι η ανάληψη από το κράτος όλων των αποφάσεων που αναφέρονται στον τρόπο παραγωγής και διανομής των αγαθών και κατά συνέπεια η κατάργηση του δεύτερου χαρακτηριστικού της ατομιστικής οργάνωσης, δηλαδή της οικονομικής ελευθερίας. Στο σύστημα της κοινωνιστικής οργάνωσης ο μηχανισμός των τιμών στην αγορά δεν υπάρχει και οι τιμές των αγαθών προσδιορίζονται από την κεντρική εξουσία με βάση τα προγράμματα παραγωγής. Επειδή κάθε οικονομική δραστηριότητα στο σύστημα της κοινωνιστικής οργάνωσης αποφασίζεται και ελέγχεται από το κράτος, γι' αυτό και το σύστημα τούτο ονομάστηκε σύστημα κατευθυνόμενης οικονομίας.

5.11. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΚΟΣΤΟΥΣ

Η συμβολή του κόστους εργασίας στην ανταγωνιστικότητα τιμής χαρακτηρίζεται από εναλλαγή περιόδων κατά τις οποίες η εν λόγω συμβολή είναι αρνητική και περιόδων κατά τις οποίες είναι θετική. Ενώ, δηλαδή η συμβολή των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα υπήρξε συστηματικά αρνητική, η συμβολή του κόστους εργασίας, από μακροχρόνια άποψη υπήρξε ουδέτερη.

Συμπερασματικά, από την ανάλυση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και των μισθών, προκύπτει ότι η συμβολή τους στην ανταγωνιστικότητα τιμής υπήρξε ουδέτερη στην διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη επαρκών ευελιξιών στην λειτουργία της αγοράς εργασίας και στους πραγματικούς μισθούς. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να ελέγξουμε σε ποιο βαθμό οι ευελιξίες της αγοράς εργασίας επιβλήθηκαν από τις πολιτικές απασχόλησης που ασκούνται, και σε ποιο βαθμό οφείλονται στις συστηματικές παραβιάσεις, εκ μέρους των επιχειρήσεων, του θεσμικού πλαισίου των εργασιακών σχέσεων, αλλά κατά την αντίληψή μας, που βασίζεται στις πληροφορίες τις οποίες έχουν στην διάθεσή τους οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων, οι αυξημένες ευελιξίες στις αγορές εργασίας της Ελλάδας οφείλονται κυρίως στην καταστρατήγηση στην πράξη, εκ μέρους των επιχειρήσεων, της νομοθεσίας και των θεσμών της αγοράς εργασίας. Παλαιότερα, αυτή η διαπίστωση ίσχυε για την «δευτερεύουσα» αγορά εργασίας, των γυναικών, των νέων και των μεταναστών, πλην όμως τώρα ισχύει και για την «ανώτερη» αγορά εργασίας που αναφέρεται στις μεγάλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα.

Ως εκ τούτου, η άσκηση μιας πολιτικής για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμής, σε αντίθεση με την τρέχουσα αντίληψη στην Ελλάδα, θα πρέπει να στραφεί στην ύπαρξη σοβαρών ατελειών στην αγορά προϊόντων, και όχι στην περαιτέρω επιβολή ευελιξιών σε μια αγορά εργασίας που έχει ήδη απορυθμισθεί σε μεγάλο βαθμό.

Η επιλογή μιας τέτοιας στρατηγικής, εντούτοις, δεν μπορεί να έχει θεαματικά αποτελέσματα ακόμη και εάν εφαρμοσθεί με ορθό τρόπο, διότι αφορά -όπως έδειξε η μακροοικονομική μας ανάλυση- σε τρεις μόνον εκ των παραμέτρων που αφορούν στο πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας. Για τον λόγο αυτό, και για τους άλλους λόγους που

εκθέσαμε στην ενότητα για τα αποτελέσματα της μακροοικονομικής ανάλυσης, η επιλογή της στρατηγικής για την αναβάθμιση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας (non price competitiveness) αποτελεί μονόδρομο για την ελληνική οικονομία.

5.12. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Με αυτά τα δεδομένα, θα έπρεπε να τεθούν τα ερωτήματα με ποιο τρόπο θα μπορούσε το παραγωγικό σύστημα στην Ελλάδα να βελτιώσει τις επιδόσεις του στις εξαγωγές, αλλά και στην εσωτερική αγορά, όπου αντιμετωπίζει πλέον πολύ έντονο ανταγωνισμό από τις εισαγωγές. Ενδεικτικά θα έπρεπε να τεθούν ερωτήσεις όπως:

σε ποιες από τις σύγχρονες τάσεις εξέλιξης της ζήτησης θα μπορούσαν να βασισθούν οι εξαγωγές και η ανάκτηση μεριδίων της εσωτερικής αγοράς,

ποιες από αυτές τις παραγωγικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να επιδείξουν υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις, παρουσιάζουν ισχυρές διακλαδικές σχέσεις με ανιόντες ή κατιόντες κλάδους ή δραστηριότητες ώστε να παράγουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα,

πώς επιδρούν ή θα επιδρούσαν τα χαρακτηριστικά του παραγωγικού συστήματος ή του «τοπικού κεφαλαίου» στην διαμόρφωση πόλων ανταγωνιστικότητας,

ποιες κατευθύνσεις απορρέουν, από την απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα, για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Στην ανταγωνιστικότητα μιας χώρας (ή μιας περιοχής) συμβάλει μεγάλος αριθμός ιστορικών, κοινωνικών, τεχνολογικών και πολιτικών συντελεστών όπως το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί, το μέγεθος των μονάδων παραγωγής, το εκπαιδευτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού, ο ρυθμός ανανέωσης του μηχανικού εξοπλισμού, ο ρυθμός αντικατάστασης εργασιακών λειτουργιών από μηχανικά συστήματα, το είδος προϊόντων στα οποία διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, οι ιστορικές της σχέσεις με την διεθνή και την εγχώρια οικονομία που εξηγούν την ύπαρξη ή όχι σημαντικών εμπορικών συναλλαγών με συγκεκριμένες αγορές, οι γεωγραφικές περιοχές με τις οποίες ανταλλάσσει προϊόντα, οι

παραδοσιακές κοινωνικές σχέσεις μέσα στους χώρους εργασίας και οι επιπτώσεις τους ως προς τον σχηματισμό αποτελεσματικών μορφών συλλογικής οργάνωσης της εργασίας, το πλαίσιο διαμόρφωσης των εργασιακών σχέσεων, η ποιότητα και την φήμη των προϊόντων (Taddei & Coriat 1993).

Στοιχεία σαν τα παραπάνω αποτελούν την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα σε αντιπαράθεση με την ανταγωνιστικότητα τιμής που αναφέρεται στο ύψος των τιμών με τις οποίες η παραγωγή μιας περιοχής ανταγωνίζεται τα ξένα ή εγχώρια προϊόντα. Βέβαια, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά επιδρούν και στις τιμές, αλλά όχι μόνον σε αυτές. Διαμορφώνουν μια μεγάλη κλίμακα παραγόντων που επηρεάζουν τις διεθνείς ανταλλαγές της χώρας. Οι παράγοντες της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας μεταβάλλονται ανάλογα με την εποχή και τις εκάστοτε επικρατούσες οικονομικές συνθήκες. Έτσι, η αυξανόμενη διεθνοποίηση της παραγωγής και η παγκοσμιοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου έχουν δημιουργήσει νέες συνθήκες ανταγωνισμού και αναδεικνύουν νέους παράγοντες διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

Ποια στρατηγική ανάπτυξης μπορεί να υιοθετήσει μια χώρα εάν θέσει στο κέντρο του προβληματισμού της την έννοια της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και τον διπλό μακροοικονομικό περιορισμό που αναφέραμε προηγουμένως (δηλαδή την ισορροπία στο εξωτερικό ισοζύγιο και την πλήρη απασχόληση); Για να απαντήσουμε στην ερώτηση αυτή θα χρησιμοποιήσουμε παρακάτω την έννοια του «πόλου ανταγωνιστικότητας» όπως αυτή έχει αναπτυχθεί από τον Gérard Laffay.

Σε συνθήκες εντεινόμενης διεθνοποίησης της παραγωγής και χρηματιστικής παγκοσμιοποίησης, δημιουργούνται νέες συνθήκες στην κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής: ορισμένοι από αυτούς αποκτούν μέγιστη κινητικότητα, ενώ ορισμένοι άλλοι παραμένουν αμετακίνητοι, είτε στο εσωτερικό των εθνικών συνόρων, είτε στο εσωτερικό των περιοχών. Οι τεχνολογίες και τα κεφαλαιουχικά αγαθά, αλλά και το χρηματικό κεφάλαιο, μπορούν να πουληθούν σε οποιαδήποτε αγορά και να χρησιμοποιηθούν από οποιοδήποτε εθνικό ή τοπικό παραγωγικό σύστημα. Επίσης, τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα καθιστούν εύκολη την πρόσβαση στην πληροφορία από οποιονδήποτε τόπο του αναπτυγμένου κόσμου, καθώς και την χρήση υπηρεσιών που σχετίζονται με την εμπορία των προϊόντων, την λογιστική και μια σειρά άλλες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις (business services).

Σε αντίθεση με τους συντελεστές παραγωγής υψηλής κινητικότητας, που διατίθενται στις διεθνείς και τις παγκόσμιες αγορές, ορισμένοι άλλοι συντελεστές παραμένουν προσδεμένοι στον εθνικό χώρο ή στον χώρο επιμέρους περιοχών. Πρόκειται κυρίως για τους παράγοντες που σχετίζονται με το εργατικό δυναμικό, την γεωγραφία της περιοχής, την ιστορία της και το «κοινωνικό της κεφάλαιο» (Robert Putnam, 1999)¹⁶.

Οι παράγοντες που σχετίζονται με το εργατικό δυναμικό (Malecki 1999)¹⁷ είναι το εκπαιδευτικό και το μορφωτικό επίπεδο, οι δεξιότητες και οι τεχνικές γνώσεις των εργαζομένων, η «εργασιακή τους κουλτούρα», οι άρρητες γνώσεις τους (tacit skills), οι «κοινωνικές τους ικανότητες» (social skills), οι γενικές τους ικανότητες (generic skills) που χρησιμοποιούνται ανεξάρτητα από την ειδική φύση της εργασίας τους.

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την ιστορία αφορούν στις παραδόσεις, στους άτυπους κανόνες στους οποίους υπακούει η οικονομική ζωή της χώρας ή της περιοχής, στην αλληλεγγύη, στην αμοιβαία βοήθεια και στην από κοινού ανάπτυξη και προώθηση ιδεών (Putnam 1999) που χαρακτηρίζει ενίοτε τα τοπικά παραγωγικά δίκτυα, στην ποιότητα ζωής της χώρας ή της περιοχής, στον συνδυασμό θεσμών, κανόνων και πρακτικών που καθιστούν λιγότερο ή περισσότερο δημιουργικές τις οικονομικές δραστηριότητες μιας χώρας.

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την γεωγραφία αφορούν στους φυσικούς πόρους και στην γεωγραφική θέση της χώρας, στις υποδομές, στις οικονομίες συγκέντρωσης (agglomeration economies) που προσφέρουν οι πόλεις ή τα εγκατεστημένα δίκτυα επιχειρήσεων. Οι οικονομίες συγκέντρωσης σχετίζονται με τις εξωτερικές οικονομίες που προκύπτουν από την συγκρότηση των επιχειρήσεων μιας περιοχής σε δίκτυα (networks) τοπικά συγκεντρωμένων επιχειρήσεων (clusters) που περιλαμβάνουν μονάδες παραγωγής του ίδιου παραγωγικού κλάδου, υπεργολάβους, προμηθευτές, επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις (business services) κ.ά. (Benko & Lipietz 1992).

¹⁶ Robert Putnam, “The Prosperous Community. Social Capital and Public Life”, The American Prospect Vol.4, No13, 1999

Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που μπορούν να ευνοήσουν την παραγωγή, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της περιοχής συνιστούν το «τοπικό κεφάλαιο» (territorial capital), το οποίο ευνοεί την ανάπτυξη καθορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Το «τοπικό κεφάλαιο» είναι το σύνολο των παραγόντων που μπορούν να προσδώσουν στην περιοχή, όχι μόνον συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Το ίδιο πλέγμα τοπικών παραγόντων επιδρά σε μεγάλο βαθμό και στην αποτελεσματικότητα των επενδύσεων. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου έχουν τριών ειδών επιπτώσεις (Catin 2000): Πρώτον, τα κλασικά μακροοικονομικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, δεύτερον, την αύξηση της παραγωγικότητας με την μεταφορά νέων τεχνολογιών μέσα στις εργασιακές διαδικασίες, και τρίτον, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας που δεν εξαρτάται από τις τιμές, δηλαδή της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας (non price competitiveness). Το μέγεθος αυτών των ωφελειών εξαρτάται από τους παράγοντες που συγκροτούν το «κοινωνικό» κεφάλαιο. Οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας ή της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της χώρας που πραγματοποιούνται χάρη στις επενδύσεις, εξαρτώνται από τις οικονομίες κλίμακας και τις οικονομίες συγκέντρωσης, και από τις γνώσεις και τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού οι οποίες επιτρέπουν την καλύτερη χρήση των νέων τεχνολογιών που εισάγονται στις εργασιακές διαδικασίες.

Οι παραπάνω σύγχρονες τάσεις ευνοούν την υιοθέτηση μιας οργάνωσης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (όπως η μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων) σε δίκτυα τοπικά συγκεντρωμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων (clusters) (Porter 1990)¹⁸. Σε αυτό συμβάλλει και η ανάδυση του μοντέλου της ευέλικτης εξειδίκευσης (Piore & Sabel 1984)¹⁹ της παραγωγής, η οποία βασίζεται σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που προσαρμόζονται γρήγορα στις αλλαγές της καταναλωτικής ζήτησης και στην διαφοροποίηση των προτιμήσεων των σύγχρονων καταναλωτών, αλλά και στις ειδικές γνώσεις της

¹⁸ Porter, M.E., "[The Competitive Advantage of Nations](#)", Free Press, New York, 1990

¹⁹ Piore & Sabel "Second Industrial Divide" 1984

εργασιακής δύναμης. Στο επίκεντρο της συγκρότησης τοπικών δικτύων, βρίσκονται οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες καλούνται να οργανωθούν σε παραγωγικές συνοικίες (industrial districts) στην βάση της συνεργασίας και της άμιλλας έτσι ώστε να αντισταθμίσουν την έλλειψη οικονομικών κλίμακας και συγκέντρωσης που τις χαρακτηρίζει.

Τα τοπικά δίκτυα συχνά καταλήγουν σε εξειδικευμένες τοπικές παραγωγικές συγκεντρώσεις (clusters) που βασίζουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα στα χαρακτηριστικά της περιοχής και σε «παραγωγικές συνοικίες» που επιτρέπουν –μεταξύ άλλων– τον καλύτερο καταμερισμό εργασίας, την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την μείωση του κόστους

Σε αυτά τα πλαίσια, ο ρόλος της πολιτικής είναι να ξεχωρίζει τα σημεία αιχμής του παραγωγικού δυναμικού εκάστης περιοχής και να ενισχύει τις συναφείς και υποστηρικτικές δραστηριότητες (οικονομικές, διοικητικές, εκπαιδευτικές κλπ). Επίσης, με δεδομένο ότι τα πλεονεκτήματα συγκέντρωσης (agglomeration economies) δεν προκύπτουν μόνον από την οργάνωση των επιχειρήσεων σε τοπικό δίκτυο αλλά και από την σύνδεσή του με τις τοπικές υποδομές και τους τοπικούς θεσμούς, σημαντικό ρόλο αναλαμβάνουν οι δημόσιες επενδύσεις, η εκπαίδευση και η κατάρτιση, οι μορφές τοπικής διακυβέρνησης, οι εξειδικευμένες υποδομές.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται κατά τα τελευταία έτη στην γνώση ως συντελεστή παραγωγής: Οι νέες συνθήκες ανταγωνισμού απαιτούν μια ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των γνώσεων του εργατικού δυναμικού, στην δια βίου μάθηση, και στην ποιοτική αναβάθμιση των εργασιακών διαδικασιών έτσι ώστε να αξιοποιηθούν έγκαιρα οι δυνατότητες αύξησης της παραγωγικότητας που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες όταν υπάρχει εσωτερική, οργανωτική ευελιξία στις μονάδες παραγωγής. Σ' αυτό το πλαίσιο χρησιμοποιείται και ο όρος των learning regions (OECD 2001), των «περιοχών που μαθαίνουν» χάρη σε δράσεις που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση και την διάχυση της καινοτομίας και της γνώσης σε ολόκληρη την περιοχή (εκπαίδευση, κατάρτιση, σεμινάρια και workshops, ιστοσελίδες και άλλες μορφές διάχυσης της γνώσης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο - ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

6.1. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

6.1.1.Ο Πληθωρισμός Ζήτησης

Η κλασική θεωρία του πληθωρισμού αποδίδει την διαχρονική αύξηση του επιπέδου τιμών στην υπερβάλλουσα, σε σχέση με την συνολική προσφορά, ζήτηση (Mc Connell and Brue, 1991)²⁰. Στο Σχήμα παρουσιάζουμε την επίδραση που έχει στην οικονομία μια διαταραχή στην συναθροιστική ζήτηση, λόγω της άσκησης επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής (αύξηση του G).

Επεκτατική Δημοσιονομική Πολιτική: η καμπύλη IS μετατοπίζεται από το IS_0 στο IS_1 με αποτέλεσμα η καμπύλη συνολικής ζήτησης να μετατοπιστεί προς τα δεξιά από το AD_0 στο AD_1

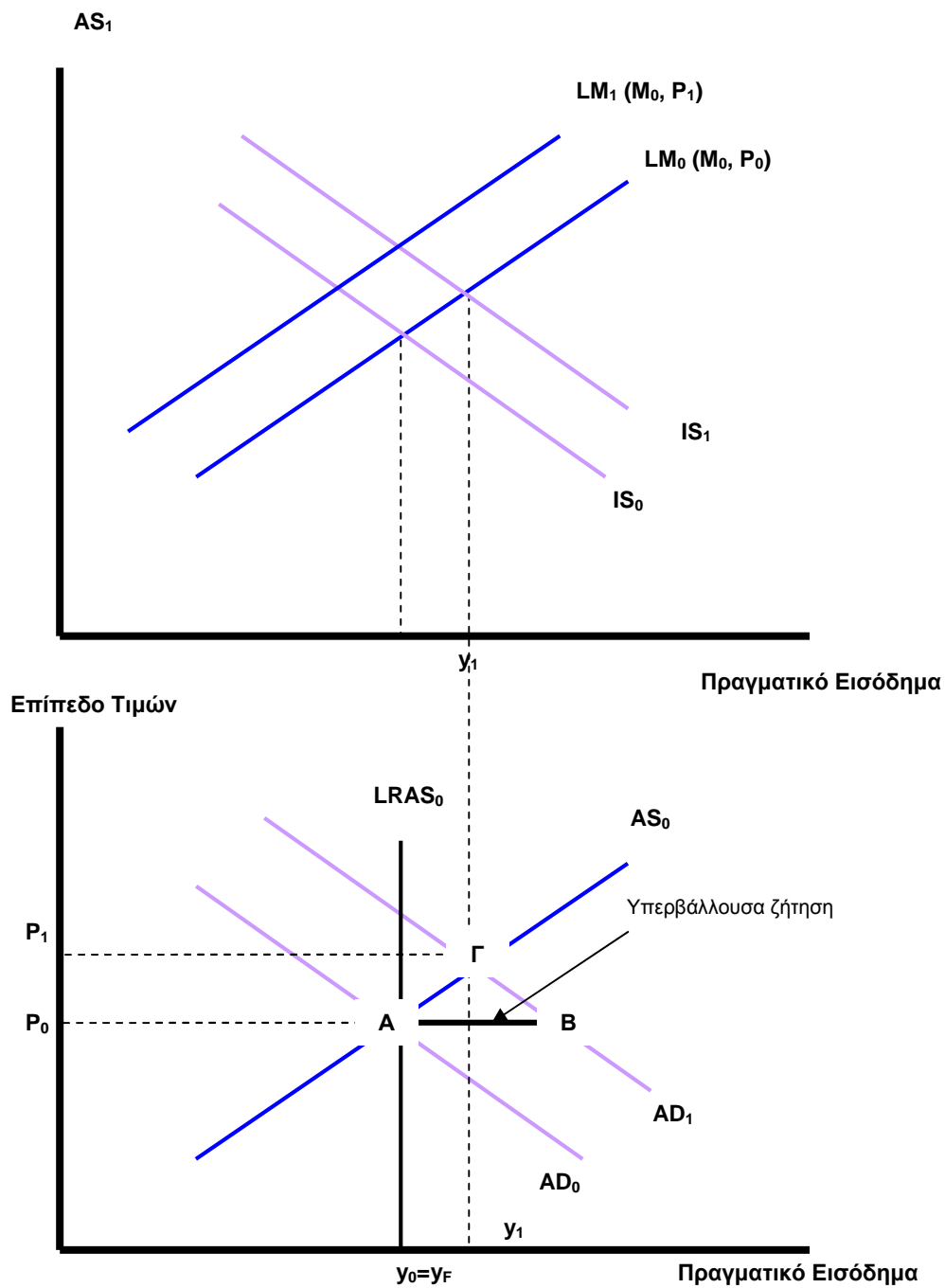
Υπερβάλλουσα Ζήτηση Προϊόντων και Αύξηση του Επιπέδου Τιμών: στο αρχικό επίπεδο τιμών P_0 υπάρχει μια υπερβάλλουσα ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών, η οποία οδηγεί τελικά στην αύξηση του επιπέδου τιμών από το P_0 στο P_1

Τα αποτελέσματα της παραπάνω διεργασίας είναι τα εξής:

Πληθωρισμός: καθ' όλη τη διάρκεια αύξησης των κρατικών δαπανών ο πληθωρισμός τρέχει με $P = \Delta P / P_0$

Αλλαγή της Σύνθεσης της Συνολικής Ζήτησης: όταν το επίπεδο τιμών σταθεροποιηθεί στο P_1 τότε η συνολική ζήτηση θα αποτελείται από περισσότερες κρατικές δαπάνες, και λιγότερες επενδύσεις (λόγω της αύξησης των επιτοκίων, τα οποία εκτοπίζουν την ιδιωτική επένδυση) και λιγότερες ιδιωτικές καταναλωτικές δαπάνες (λόγω της επίδραση του αυξημένου επιπέδου τιμών στον πλούτο των καταναλωτών).

²⁰ Mc Connell. C. and Brue, S.,1991. Economics. 12th ed. MacGraw-Hill, Inc, σελ. 141-142

ΣΧΗΜΑ 6-10: Διαγραμματική Παρουσίαση Του Πληθωρισμού Ζήτησης

Πηγή: Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία Ενότητα 9.1.1 σελ 323

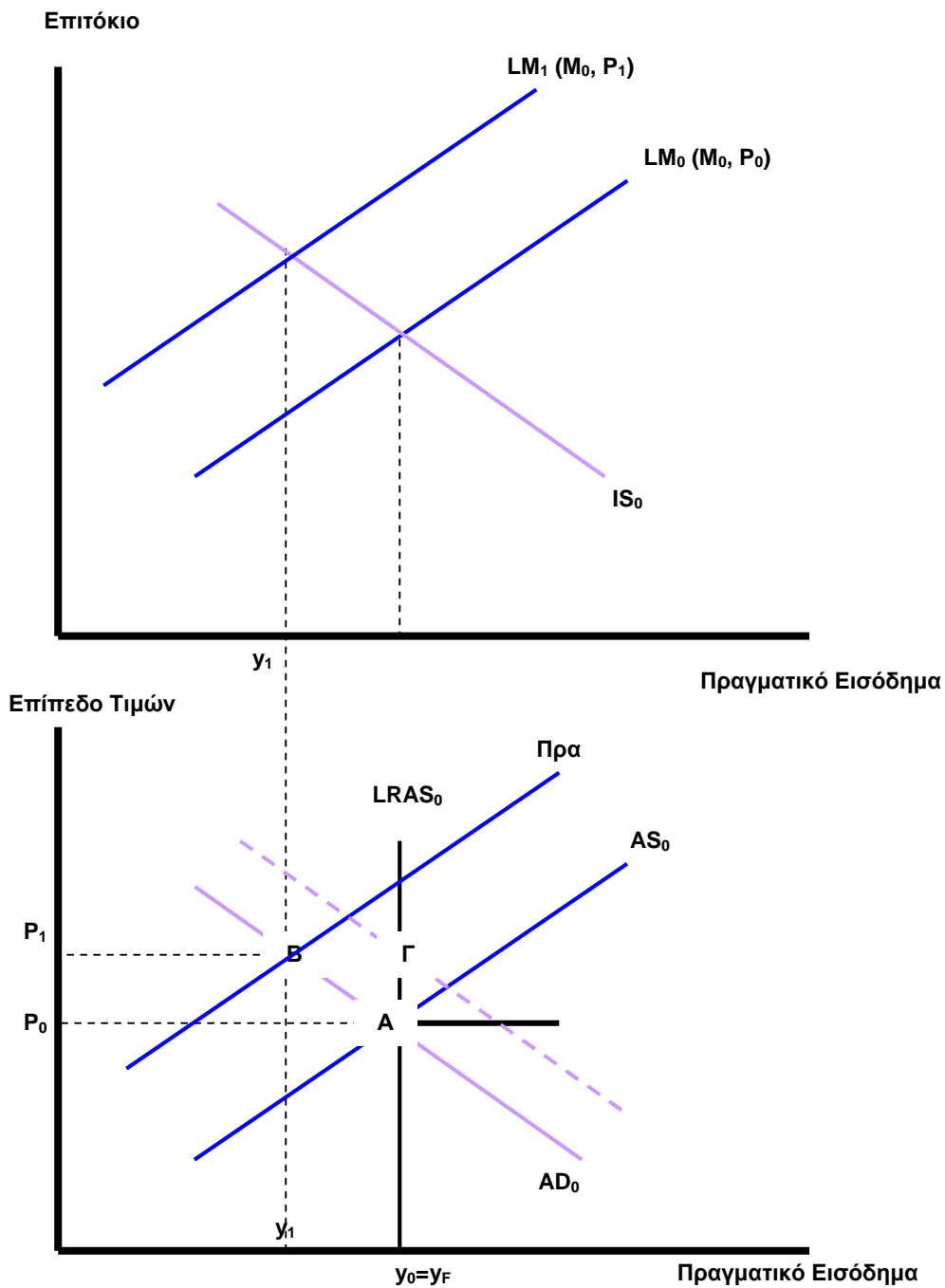
6.1.2. Ο Πληθωρισμός Κόστους

Σύμφωνα με την θεωρία της υπερβάλλουσας ζήτησης το φαινόμενο του πληθωρισμού θα έπρεπε πάντοτε να εμφανίζονται σε περιόδου κατά τις οποίες η συνολική ζήτηση είναι σχετική ανθηρή. Ωστόσο ένα τέτοιος συγχρονισμός του φαινομένου του πληθωρισμού και της υπερβάλλουσας ζήτησης δεν απαντά πάντοτε στις οικονομίες, καθώς συχνάκις παρατηρείται πληθωρισμός και σε περιόδους χαμηλής οικονομικής δραστηριότητας και συρρίκνωσης των εισοδημάτων.

Η εναλλακτική λοιπόν θεώρηση του πληθωρισμού, ο πληθωρισμός κόστους, τονίζει το ρόλο των εργατικών σωματείων, στην αγορά εργασίας, και τη δύναμη των ολιγοπωλίων και των μονοπωλίων, στην αγορά προϊόντων, να διαμορφώνουν το επίπεδο τιμών.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη αυτή τη θεωρία τα εργατικά συνδικάτα έχουν τη διαπραγματευτική δύναμη, λόγω της φιλεργατικής εργατικής νομοθεσίας και της διάθεσης αποφυγής ανάληψης του πολιτικού κόστους από το μέρος των πολιτικών ταγών, να πετυχαίνουν αυξήσεις των μισθών υψηλότερες από αυτές που θα δικαιολογούσε η αύξηση της παραγωγικότητας. Κατόπιν, η έλλειψη μιας αρκούντως ανταγωνιστικής αγοράς προϊόντων εκτρέφει ολιγοπώλια, και σε αρκετές περιπτώσεις μονοπώλια, με αποτέλεσμα οι παραγωγοί της οικονομίας να είναι εις θέση αυξάνοντας την τιμή των προϊόντων τους να μετακυλήσουν τις, υπέρ το δέον, αυξήσεις του εργατικού κόστους στους καταναλωτές.

Στο παρακάτω σχήμα βλέπουμε την επίδραση που έχει μια αρνητική διαταραχή της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στο επίπεδο τιμών και πραγματικού εισοδήματος σε μια οικονομία.

ΣΧΗΜΑ 6-11: Διαγραμματική Παρουσίαση Του Πληθωρισμού Κόστους
 Πηγή: Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική
 Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία Ενότητα 9.1.2 σελ 324

Όπως βλέπουμε από το παραπάνω σχήμα το επίπεδο τιμών στην οικονομία έχει αυξηθεί από P_0 στο P_1 (πληθωρισμός) και παράλληλα το επίπεδο εισοδήματος έχει μειωθεί (ύφεση). Μακροπρόθεσμα βέβαια η οικονομία θα επιστρέψει στο αρχικό σημείο Α, εκτός εάν

αυξηθεί η συνολική ζήτηση, οπότε η επιστροφή στο επίπεδο εισοδήματος πλήρους απασχόλησης θα συνοδευτεί με μια μόνιμη αύξηση του επιπέδου τιμών στο P_1 (σημείο Γ).

6.1.3. Το Υπόδειγμα του Πληθωρισμού

Στις προηγούμενες δυο ενότητες είδαμε ότι πληθωρισμός επηρεάζεται και από την ζήτηση και από την προσφορά.

Η τιμολογιακή πολιτική των εταιριών διαμορφώνει (σε συνδυασμό με την συνολική ζήτηση) τον πληθωρισμό σε μια οικονομία. Οι εταιρίες προσαρμόζουν την τιμολογιακή τους πολιτική με βάση δυο παράγοντες: (α) την αγορά εντός της οποίας δραστηριοποιούνται, και (β) το κόστος παραγωγής (Burda and Wyplosz, 1997: 306)²¹.

Με άλλα λόγια οι εταιρίες καθορίζουν την τιμή του προϊόντος (P) τους βάσει ενός συντελεστή προσαύξησης, q , και του μέσου κόστους παραγωγής τους, AC , (Dornbusch and Fischer, 1994:225)²²

$$P = (1+q) AC$$

Ο συντελεστής προσαύξησης, q , επηρεάζεται από το εύρος του ανταγωνισμού στο κλάδο, όπου δραστηριοποιείται η εταιρία, ενώ το μέσο κόστος παραγωγής από την μεταβολή στο εργατικό και μη-εργατικό κόστος παραγωγής (Burda and Wyplosz, 1997)²³.

$$\frac{\Delta AC}{AC} = (1-a) \frac{\Delta lc}{lc} + a \frac{\Delta nlc}{nlc}$$

Όπου

²¹ Burda, M. and Wyplosz, C., 1997. Macroeconomics. A European Text. 2nd edition. Oxford University Press, σελ. 306

²² Dornbusch, R. and Fischer, S., 1994. Macroeconomics. 6th ed. McGraw-Hill, σελ.225

²³ Burda, M. and Wyplosz, C., 1997. Macroeconomics. A European Text. 2nd edition. Oxford University Press, σελ. 308

l_c : το ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος εργατικό κόστος

$n l_c$: το ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος μη-εργατικό κόστος

6.1.4. Η Μεταβολή στο Εργατικό Κόστος

Η μεταβολή στο μέσο ονομαστικό κόστος εργασίας προέρχεται είτε από την αύξηση των ονομαστικών μεικτών αποδοχών του εργαζομένου (οι οποίες περιλαμβάνουν τις καθαρές ονομαστικές αποδοχές, τους φόρους για την απασχόληση της εργασίας, τις δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, και άλλα μη-μισθολογικά οφέλη που παρέχει ο εργοδότης στον εργαζόμενο), είτε από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

$$\frac{\Delta l_c}{l_c} = \frac{\Delta W}{W} - \frac{\Delta A P_L}{A P_L}$$

Όπου

W : οι ονομαστικές μεικτές αποδοχές

$A P_L$: η παραγωγικότητα της εργασίας

Το επόμενο ερώτημα που αναφύεται είναι πως προσδιορίζονται οι μεικτές αποδοχές του εργαζομένου. Οι μεικτές αμοιβές των εργαζομένων προσδιορίζονται στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων μεταξύ των εργοδοτών και των εκπροσώπων των εργαζομένων. Λογικά, οι τρεις κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες για τη διαμόρφωση των ονομαστικών μεικτών αποδοχών των εργαζομένων είναι οι εξής: (α) ο (αναμενόμενος) δομικός πληθωρισμός, (β) η αύξηση παραγωγικότητας, και (γ) η κατάσταση της ζήτησης εργατικού δυναμικού στις αγορές εργασίας, η οποία βεβαίως, μαζί με την προσφορά εργασίας, προσδιορίζει το ύψος της ανεργίας και εν συνεχεία η ανεργία επηρεάζει

το ύψους του παραγωγικού κενού της οικονομίας (ήτοι την διαφορά μεταξύ του δυνητικού και του πραγματικού προϊόντος) (Burda and Wyplosz, 1997)²⁴.

Συνεπώς μπορούμε τη σχέση που περιγράφει την δυναμική των μεικτών αποδοχών ως ακολούθως:

$$\frac{\Delta W}{W} = \bar{\pi} + \frac{\Delta AP_L}{AP_L} - f(u - u_N)$$

Όπου

$\bar{\pi}$: ο δομικός πληθωρισμός

u_N : το φυσιολογικό ποσοστό ανεργίας

Και αντικαθιστώντας την (1.4) στην σχέση (1.3) έχουμε:

$$\frac{\Delta lc}{lc} = \bar{p} - f(u_t - u_t^N)$$

6.1.5. Το Μη-Εργατικό Κόστος

Το μη-εργατικό κόστος περιλαμβάνει το κόστος χρήσης κεφαλαίου και γης καθώς και το κόστος για την αγορά ενδιάμεσων αγαθών, όπως είναι οι πρώτες ύλες και η ενέργεια. Είναι λογικό να υποτεθεί ότι το μη-μισθολογικό κόστος ακολουθεί τον δομικό πληθωρισμό και επηρεάζεται από κλονισμούς της προσφοράς.

$$\frac{\Delta nlc}{nlc} = \bar{p} + s$$

²⁴ Burda, M. and Wyplosz, C., 1997. Macroeconomics. A European Text. 2nd edition. Oxford University Press, σελ. 309-310

Για παράδειγμα ένας από του ακόλουθους παράγοντες θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα κλονισμό της προσφοράς

Οι τιμές της ενέργειας (τιμή πετρελαίου, ή φυσικού αερίου)

Η φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων

Η αλλαγή στο ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς

Η Συναλλαγματική Ισοτιμία: μια υποτίμηση του εγχωρίου νομίσματος είναι πιθανό να οδηγήσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων σε υψηλά επίπεδα με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός αρνητικού κλονισμού που ενισχύει τον πληθωρισμό.

Επομένως βάσει των όσων προαναφέραμε η δυναμική του μέσου κόστους παραγωγής δύναται να περιγραφεί από την ακόλουθη σχέση:

$$\frac{\Delta AC}{AC} = (1-a) [\bar{p} - f(u_t - u_t^N)] + a(\bar{p} + s)$$

Ή

$$\frac{\Delta AC}{AC} = \bar{p} - (1-a)f(u_t - u_t^N) + as$$

Σύμφωνα λοιπόν με την παραπάνω σχέση υπάρχουν τρεις παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία του μέσου κόστους παραγωγής, και κατ' επέκταση του πληθωρισμού: (α) ο δομικός πληθωρισμός, (β) η κατάσταση στην αγορά εργασίας, και (γ) τυχόν κλονισμοί στην προσφορά.

6.2. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Οι καθοριστικοί παράγοντες που διαμορφώνουν το επίπεδο του πληθωρισμού στο μακροπρόθεσμο διάστημα είναι οι εξής δυο:

Νομισματική Αύξηση: για αυτό τον λόγο ο πληθωρισμός στο μακροπρόθεσμο διάστημα καλείται νομισματικό φαινόμενο. Παράγοντες όπως η χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος δια της έκδοσης χρήματος οδηγούν σε πληθωριστικά φαινόμενα στην μακροχρόνια περίοδο. Άλλοι παράγοντες όπως η μονοπωλιακή δύναμη των εταιριών, η ισχύς των συνδικάτων, και η τιμή του πετρελαίου δεν έχει επιπτώσεις στον πληθωρισμό στο μακροπρόθεσμο διάστημα εκτός αν οδηγούν σε μια αύξηση της νομισματική κυκλοφορίας.

Παραγωγικότητα Της Εργασίας: όσο υψηλότερη η παραγωγικότητα αύξησης εργασίας, τόσο υψηλότερη η δυνητική αύξηση του προϊόντος και τόσο χαμηλότερος ο πληθωρισμός.

Προκειμένου να εξετάσουμε την επίδραση που έχει η μεταβολή της προσφοράς χρήματος επί του πληθωρισμού θα πρέπει να αναφερθούμε στον Νόμο του Okun, στην Καμπύλη Phillips, και στο φυσιολογικό ποσοστό ανεργίας.

6.2.1. Η Συνάρτηση Παραγωγής, η Απασχόληση, και ο Νόμος του Okun

Σε μια οικονομία, το συνολικό επίπεδο της παραγωγής (Y) σχετίζεται με το επίπεδο της απασχόλησης μέσω της συνάρτησης παραγωγής

$$Y = F(E, K)$$

Όπου

E : Το επίπεδο της απασχόλησης

K : Το απασχολούμενο κεφάλαιο

Κατόπιν η απασχόληση σχετίζεται με το ποσοστό ανεργίας δια της ακόλουθης σχέσεως:

$$u = 1 - \frac{E}{L}$$

Όπου

u : Το ποσοστό ανεργίας

L : Το εργατικό δυναμικό

Εάν το εργατικό δυναμικό παραμένει σταθερό, τότε η μεταβολή στο ποσοστό ανεργίας γράφεται ως εξής:

$$\Delta u = -\frac{\Delta E}{L} = -\frac{\Delta E}{E} \frac{E}{L}$$

Εάν για παράδειγμα ο λόγος απασχόλησης-εργατικού δυναμικού είναι ίσος με 0.95, κατόπιν μια αύξηση ενός τοις εκατό στην απασχόληση $(\Delta E / E) = 0,01$ θα οδηγήσει σε πτώση του ποσοστού ανεργίας κατά 0,95 ποσοστιαίες μονάδες. Έτσι η αύξηση παραγωγής συνδέεται με μια αύξηση στην απασχόληση, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε πτώση του ποσοστού ανεργίας. Η δε ακριβής σχέση που συνδέει την αύξηση στο επίπεδο της παραγωγής και τις μεταβολές στο ποσοστό της ανεργίας είναι γνωστή ως νόμος Okun και έχει ως εξής (Blanchard 2000)²⁵

$$u_t - u_{t-1} = -b(g_{yt} - g_n)$$

Όπου

g_{yt} : Το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ την περίοδο t

g_n : Το φυσιολογικό ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ

b = ο συντελεστής αυτός μας δείχνει τη μείωση το ποσοστού ανεργίας όταν το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ ξεπερνά το φυσιολογικό ποσοστό αύξησης κατά 1%

²⁵ Blanchard, O. 2000. *Macroeconomics*. 2nd ed. Prentice Hall International, Inc. σελ.168

Από την παραπάνω σχέση προκύπτει το συμπέρασμα ότι για να μην αυξηθεί η ανεργία (δηλαδή $u_t - u_{t-1} = 0$) θα πρέπει το ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ να ισούται με τον φυσιολογικό ρυθμό του ($g_{yt} = g_n$). Το δε φυσιολογικό ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ ισούται με τον ρυθμό μεταβολής του εργατικού δυναμικού (\dot{L}) και τον ρυθμό μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας (q)

$$g_n = \dot{L} + q$$

Επειδή το ποσοστό ανεργίας δεν δύναται να αυξάνεται ή να μειώνεται συνέχεια αλλά μακροπρόθεσμα διαμορφώνεται στο φυσιολογικό ποσοστό του, τότε βάσει του νόμου Okun η αύξηση του ΑΕΠ στο μακροχρόνιο διάστημα ισούται με το φυσιολογικό ποσοστό αύξησης της παραγωγής. Όταν δε το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται στο φυσιολογικό του επίπεδο, τότε επιτυγχάνεται ισορροπία στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα ο από πλευράς εργαζομένων προσδοκώμενος πραγματικός μισθός ($w_t^B = W/P_t^e$) ισούται με τον προσφερόμενο πραγματικό μισθό ($w_t^P = W/P_t$). Επομένως, η κατάσταση ισορροπίας στην αγορά εργασίας συνεπάγεται ότι το επίπεδο τιμών ισούται με το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών $P = P^e$

6.2.2. Η Καμπύλη Phillips και το Φυσιολογικό Ποσοστό Ανεργία

Εάν θεωρήσουμε ότι ο προσδοκώμενος πληθωρισμός (P_t^e) προσεγγίζεται με τον πληθωρισμό του προηγούμενου έτους (P_{t-1}), τότε η μαθηματική μορφή της καμπύλης Phillips έχει την εξής μορφή (Blanchard, 2000: 156)²⁶:

$$p_t - p_{t-1} = -a(u_t - u_n)$$

όπου

²⁶ Blanchard, O. 2000. *Macroeconomics*. 2nd ed. Prentice Hall International, Inc. σελ.156

u_n : Το φυσιολογικό ποσοστό ανεργίας

Μακροπρόθεσμα, η οικονομία βρίσκεται στο φυσιολογικό ποσοστό ανεργίας, στο οποίο δεν δημιουργούνται πληθωριστικές πιέσεις, καθότι εάν $u_t = u_n$, τότε από την σχέση (2.15) βλέπουμε ότι ο πληθωρισμός δεν μεταβάλλεται, δηλαδή $P_t - P_{t-1} = 0$.

Από την ποσοτική θεωρία του χρήματος, γνωρίζουμε ότι το ποσοστό πληθωρισμού (P) ισούται με το ποσοστό αύξησης της προσφοράς χρήματος (M^s) μείον το ποσοστό αύξησης του προϊόντος (g_y).

$$p_t = M^s - g_y$$

Δεδομένου ότι το ποσοστό αύξησης της παραγωγής στο μακροπρόθεσμο διάστημα είναι ίσο με το φυσιολογικό ποσοστό αύξησης του, κατόπιν το ποσοστό πληθωρισμού, στο αντίστοιχο διάστημα, πρέπει να ισούται με την ονομαστική αύξηση της προσφοράς χρήματος μείον το φυσιολογικό ποσοστό αύξησης παραγωγής

$$p_t = M^s - g_n$$

6.2.3. Ο Πληθωρισμός και η Χρηματοδότηση των Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων

Αποδείξαμε λοιπόν ότι η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας οδηγεί, στο μακροπρόθεσμο διάστημα, σε αύξηση του πληθωρισμού, καθιστώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον πληθωρισμό ένα νομισματικό φαινόμενο. Προκειμένου όμως να κατανοήσουμε καλλίτερα τον πληθωρισμό θα πρέπει να μελετήσουμε τι προκαλεί την ανάγκη για την αύξηση της προσφοράς χρήματος.

6.2.3.1. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ

Το πραγματικό πρόβλημα παρουσιάζεται όταν μια χώρα έχει μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα, το οποίο βεβαίως χρήζει χρηματοδότησης. Όπως ξέρουμε υπάρχουν διάφορες

επιλογές διαθέσιμες για τη χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, η προσφιλέστερη εκ των οποίων αφορά την έκδοση του χρέους. Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις δεν υπάρχουν αρκετοί εγχώριοι και διεθνείς επενδυτές προκειμένου να αγοράσουν τα ομόλογα μιας χώρας με αποτέλεσμα αυτή να μην δύναται να χρηματοδοτήσει το έλλειμμα της. Συνεπώς, η μόνη εναλλακτική μέθοδος χρηματοδότησης του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι να τυπωθεί χρήμα (στην πραγματικότητα η κυβέρνηση μιας χώρας εκδίδει ομόλογα με αποδέκτη τη κεντρική τράπεζα, η οποία δημιουργεί χρήμα προκειμένου να χρηματοδοτήσει την «αναγκαστική» αγορά κυβερνητικών ομολόγων. Κατόπιν η κυβέρνηση με τα ρευστά διαθέσιμα της πώλησης ομολόγων χρηματοδοτεί την δημοσιονομική ανισορροπία).

Έτσι ο πληθωρισμός σε αρκετές χώρες δεν αποτελεί καθαρά ένα νομισματικό φαινόμενο που προκλήθηκε από ένα, εξωγενώς προσδιοριζόμενο, υπερβολικό ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος. Αντ' αυτού, οι χώρες αυτές είχαν μεγάλα δομικά δημοσιονομικά ελλείμματα των οποίων η χρηματοδότηση, ελλείψει της δυνατότητας επιτυχούς απορρόφησης από τους εγχώριους και διεθνείς επενδυτές των κυβερνητικών ομολόγων, απαιτούσε την τύπωση χρήματος. Σε αυτή την περίπτωση, η αύξηση της προσφοράς χρήματος προκλήθηκε από την ανάγκη χρηματοδότησης της δημόσιας κατανάλωσης

6.2.3.2. ΤΑ ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Βασίζόμενοι στον Blanchard (2000)²⁷ θα εξετάσουμε τη σχέση που διέπει το δημοσιονομικό έλλειμμα μια χώρας και την προσφοράς χρήματος, όταν το πρώτο χρηματοδοτείται με τα έσοδα που εξασφαλίζει το εκδοτικό προνόμιο των κυβερνήσεων (seigniorage). Ένα λοιπόν μια κυβέρνηση δεν επιθυμεί ή δεν δύναται να χρηματοδοτήσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα προσφεύγοντας σε υπερβολικό δανεισμό ή επιβάλλοντας νέα φορολογικά μέτρα, τότε η χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος σημαίνει ότι

$$\Delta H = G - T$$

όπου

²⁷ Blanchard, O. 2000. *Macroeconomics*. 2nd ed. Prentice Hall International, Inc. σελ. 449-455

ΔH = η μεταβολή στη νομισματική βάση της χώρας

$G - T$ = το ονομαστικό δημοσιονομικό έλλειμμα

Διαιρώντας και τα δυο μέλη της παραπάνω σχέσης με το εγχώριο επίπεδο τιμών έχουμε:

$$\frac{\Delta H}{P} = \frac{G - T}{P}$$

Βεβαίως εφ' όσον η νομισματική βάση σχετίζεται μέσω του πολλαπλασιαστή του χρήματος με την προσφορά χρήματος μπορούμε να γράψουμε, στην παραπάνω σχέση, αντί για την νομισματική βάση την προσφορά χρήματος. Έτσι η μεταβλητή $\Delta M / P$ αντιπροσωπεύει τα έσοδα από το εκδοτικό προνόμιο. Εν συνεχεία, πολλαπλασιάζοντας την παραπάνω σχέση με την ονομαστική προσφορά χρήματος M λαμβάνουμε

$$\frac{\Delta M}{P} = \frac{\Delta M}{M} \frac{M}{P}$$

Συνεπώς, τα έσοδα από το εκδοτικό προνόμιο της κυβέρνησης αποτελούν το γινόμενο του ρυθμού αύξησης της προσφοράς χρήματος και του πραγματικών ρευστών διαθεσίμων στην οικονομία. Διαιρώντας δε όλα τα μέλη της παραπάνω σχέσης με το πραγματικό εισόδημα (y) της οικονομίας μπορούμε να γράψουμε:

$$\frac{\Delta M / P}{y} = \frac{G - T}{y} = \frac{\Delta M}{M} \frac{M / P}{y}$$

Τι προσδιορίζει όμως την ζήτηση για πραγματικά διαθέσιμα σε μια οικονομία; Προφανώς η ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης πραγματικών ρευστών διαθεσίμων. Η πραγματική ζήτηση χρήματος, ή η ζήτηση για πραγματικά ρευστά διαθέσιμα,

εξαρτάται από το ονομαστικό ποσοστό επιτόκιο (i) και το πραγματικό εισόδημα (Y). Η γενική μορφή της πραγματικής ζήτησης διαθεσίμων έχει ως εξής:

$$\frac{M}{P} = \frac{M^D}{P} = yL(r + p^e)$$

όπου

$L(\cdot)$ = μια συναρτησιακή μορφή που περιγράφει την αντίστροφη σχέση μεταξύ της ζήτησης χρήματος και του ονομαστικού επιτοκίου

p^e = ο προσδοκώμενος πληθωρισμός

Άρα αντικαθιστώντας την σχέση () στην σχέση () λαμβάνουμε:

$$\frac{\Delta M / P}{y} = \frac{\Delta M}{M} L(r + p^e)$$

Εν συνεχεία θα πρέπει να βρούμε μια σχέση για τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Από την ποσοτική θεωρία του χρήματος ξέρουμε ότι ο ρυθμός αύξησης της προσφοράς χρήματος ισούται με το άθροισμα του πληθωρισμού και του ρυθμού αύξησης του εισοδήματος

$$r = \frac{\Delta M}{M} = p + g_y$$

Επίσης, βάσει της σχέσης () συνάγεται το συμπέρασμα ότι μακροπρόθεσμα ο πληθωρισμός ισούται με τον προσδοκώμενο πληθωρισμό

$$p = p^e$$

Κάνοντας λοιπόν τις σχετικές αντικαταστάσεις βρίσκουμε την ακόλουθη σχέση που συνδέει τα έσοδα από το εκδοτικό προνόμιο της κυβέρνησης και την προσφορά χρήματος:

$$\frac{\Delta M / P}{y} = \frac{\Delta M}{M} L \left(r + \frac{\Delta M}{M} - g_y \right)$$

1442443
πραγματικά διαθέσιμα

Επομένως, από την σχέση () παρατηρούμε ότι η επίδραση της αύξησης προσφοράς χρήματος στα κυβερνητικά έσοδα έχει δυο αντίθετες συνέπειες. Από την μια, η αύξηση του ρυθμού αύξησης της προσφοράς χρήματος αυξάνει τα έσοδα από το εκδοτικό προνόμιο

$$\frac{\Delta M}{M} \uparrow \Rightarrow \frac{\Delta M}{P} \uparrow$$

Από την άλλη όμως η αύξηση του ρυθμού προσφοράς χρήματος οδηγεί στην εκδήλωση πληθωριστικών φαινομένων, τα οποία με τη σειρά τους προκαλούν μείωση των πραγματικών διαθεσίμων που επιθυμούν να κατέχουν οι άνθρωποι

$$\frac{\Delta M}{M} \uparrow \Rightarrow L \left(r + \frac{\Delta M}{M} - g_y \right) \downarrow$$

Βραχυπρόθεσμα, μια αύξηση στο ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος μπορεί να οδηγήσει σε μικρή αλλαγή στη ζήτηση για πραγματικά διαθέσιμα, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να είναι σε θέση να παραγάγει σχεδόν οποιοδήποτε επίπεδο εσόδων θέλει από το εκδοτικό της προνόμιο. Αλλά με την πάροδο του χρόνου, καθώς το επίπεδο τιμών αυξάνεται ($P \uparrow$) τα πραγματικά διαθέσιμα μειώνονται, οπότε οι δημοσιονομικές αρχές θα διαπιστώσουν ότι το ίδιο ποσοστό αύξησης της προσφοράς χρήματος αποδίδει όλο και λιγότερο έσοδα.

Εξετάζοντας την σχέση () παρατηρούμε ότι, για μια δεδομένη σχέση μεταξύ του λόγου των πραγματικών διαθεσίμων προς το πραγματικό εισόδημα, υπάρχει ένα συγκεκριμένο ποσοστό αύξησης της προσφοράς χρήματος, το οποίο είναι συμβατό με τη χρηματοδότηση ενός συγκεκριμένου δημοσιονομικού ελλείμματος.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι μια χώρα παρουσιάζει ένα δημοσιονομικό έλλειμμα ίσο με 5% του ΑΕΠ και ότι δεν έχει άλλο τρόπο χρηματοδότησης του εν λόγω ελλείμματος πλην της τύπωσης χρήματος. Σε αυτή την περίπτωση τα έσοδα από το εκδοτικό προνόμιο θα πρέπει να είναι επίσης 5%.

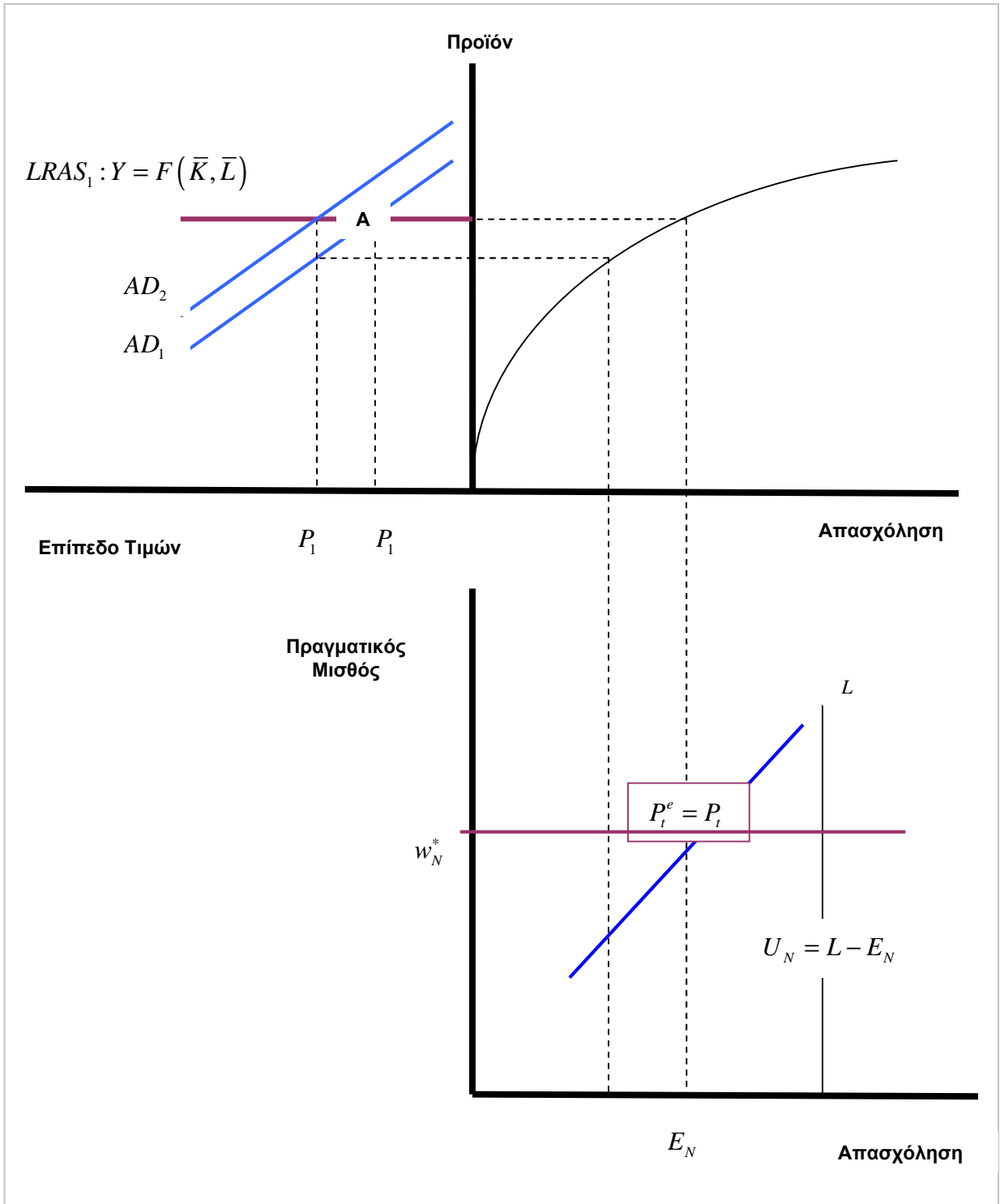
$$\frac{G-T}{y} = \frac{\Delta M / P}{y} = 0,05$$

Εάν τώρα η αναλογία των πραγματικών διαθεσίμων προς το εισόδημα είναι 2, τότε το ποσοστό αύξησης της προσφοράς χρήματος θα πρέπει να διαμορφωθεί στα 2,5%.

$$\frac{G-T}{y} = 0,05 = 0,025(2)$$

Τι θα συμβεί όμως στην περίπτωση κατά την οποία το δημοσιονομικό έλλειμμα ξαφνικά ανέλθει στο 10% του ΑΕΠ; Σε αυτή την περίπτωση εάν η αναλογία των πραγματικών διαθεσίμων προς το εισόδημα παραμείνει αμετάβλητη στο 2 τότε το ποσοστό αύξησης της προσφοράς χρήματος θα πρέπει να διπλασιαστεί και αυτό διαμορφούμενο στο 5%. Όμως ο συνεπεία της αύξησης χρήματος παρουσιαζόμενος πληθωρισμός αυξάνει το κόστος ευκαιρίας της διακράτησης ρευστών διαθεσίμων πράγμα που οδηγεί τους ανθρώπους σε μείωση των ρευστών διαθεσίμων τους. Έτσι εάν, για παράδειγμα, η αναλογία των πραγματικών διαθεσίμων προς το εισόδημα παραμείνει μειωθεί το 1,5 η αύξηση χρήματος προκειμένου να χρηματοδοτήσει ένα έλλειμμα ύψους 10% θα πρέπει να ανέλθει στα 6,6% (αντί για 5%).

Ας υποθέσουμε ότι το σημείο της μακροπρόθεσμης ισορροπίας της οικονομίας είναι το A, όπου το επίπεδο ισορροπίας του εισοδήματος βρίσκεται στο επίπεδο εισοδήματος της πλήρους απασχολήσεως (Y^N).

ΣΧΗΜΑ 6-12: Ο Πληθωρισμός στο Μακροπρόθεσμο Διάστημα

Από το παραπάνω σχήμα παρατηρούμε ότι στο σημείο A, το πραγματικό επίπεδο τιμών ισούται με το προσδοκώμενο επίπεδο, $P_t = P_t^e$, καθώς ο προσφερόμενος από τις επιχειρήσεις πραγματικός μισθός (W/P) ισούται με τον πραγματικό μισθό (W/P^e) που

διεκδικούν τα συνδικάτα. Επίσης βλέπουμε ότι η μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης από την AD_1 στην AD_2 οδηγεί σε αύξηση του επιπέδου τιμών από P_1 σε P_2 , χωρίς ωστόσο να επηρεαστεί το φυσικό επίπεδο παραγωγής.

6.3. Η ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS

Σε αυτή την ενότητα θα αναφερθούμε στον τρόπο μαθηματικής εξαγωγής της καμπύλης Phillips με ενσωματωμένες τις προσδοκίες για την πληθωρισμό (expectations augmented Phillips curve). Η εν λόγω μορφή της καμπύλης Phillips μας βοηθά να περιγράψουμε τυχόν μετατοπίσεις της εν καμπύλης, οι οποίες οδηγούν σε μια δυσμενέστερη ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

6.3.1. Η Καμπύλη Phillips με Ενσωματωμένες τις Προσδοκίες για τον Πληθωρισμό

Η καμπύλη Phillips σχετίζεται με την κατάσταση ισορροπίας στην αγορά εργασίας. Συνδυάζοντας λοιπόν τις σχέσεις (1.1) και (1.4), οι οποίες περιγράφουν της προσφορά και ζήτηση εργασίας, αντίστοιχα, έχουμε τα εξής:

$$P_t = P_t^e \frac{AP_L^e}{AP_L} (1 + m) F(u_t, z_t)$$

Υποθέτοντας τώρα ότι η γενική συναρτησιακή μορφή $F(u_t, z_t)$ έχει την γραμμική μορφή $F(u_t, z_t) = 1 - au_t + z$, λαμβάνουμε τα εξής:

$$P_t = P_t^e \frac{AP_L^e}{AP_L} (1 + m) (1 - au_t + z)$$

Διαιρώντας αμφότερα τα μέλη της παραπάνω σχέσης με P_{t-1} παίρνουμε:

$$\frac{P_t}{P_{t-1}} = \frac{P_t^e}{P_{t-1}} \frac{AP_L^e}{AP_L} (1+m)(1-au_t+z)$$

Εν συνεχεία, μπορούμε να γράψουμε

$$\frac{P_t}{P_{t-1}} = 1 + \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} = 1 + p_t$$

$$\frac{P_t^e}{P_{t-1}} = 1 + \frac{P_t^e - P_{t-1}}{P_{t-1}} = 1 + p_t^e$$

$$\frac{AP_L^e}{AP_L} = 1 + \frac{AP_L^e - AP_L}{AP_L} = 1 + h_t^e$$

Όπου

p_t^e : ο προσδοκώμενος πληθωρισμός

h_t^e : η προσδοκώμενη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας

Αντικαθιστώντας τις παραπάνω τρεις σχέσεις στην σχέση (1.9) λαμβάνουμε

$$1 + p_t = (1 + p_t^e)(1 + h_t^e)(1 + m)(1 - au_t + z)$$

Διαιρώντας αμφότερα τα μέλη της παραπάνω σχέσεως με $(1 + p_t^e)(1 + h_t^e)(1 + m)$ έχουμε

$$\frac{(1 + p_t)}{(1 + p_t^e)(1 + h_t^e)(1 + m)} = (1 - au_t + z)$$

Η οποία με την σειρά της είναι ίση με

$$1 + p_t - p_t^e - h_t^e - m = (1 - a u_t + z)$$

Δηλαδή

$$p_t = p_t^e + (h_t^e + m + z) - a u_t$$

Η παραπάνω σχέση αναπαριστά την καμπύλη Phillips που ενσωματώνει τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό (expectationsaugmentedPhillipscurve)

6.3.2. Η Καμπύλη Phillips, το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας, και το NAIRU

Στην σχέση (2.19) δεν γίνεται κάποια αναφορά στο φυσικό ποσοστό ανεργίας. Προκειμένου επομένως να εισαγάγουμε το φυσικό ποσοστό ανεργίας στην καμπύλη Phillips, λύνουμε την σχέση (2.14) ως προς το πραγματικό προσδοκώμενο μισθό που ζητούν τα εργατικά συνδικάτα έχουμε

$$\frac{W_t}{P_t^e} = A P_L^e F(u_t, z_t)$$

Παρομοίως, λύνοντας την σχέση (2.9) ως προς τον πραγματικό μισθό που προσφέρουν οι επιχειρήσεις έχουμε

$$\frac{W}{P} = \frac{A P_L}{(1 + m)}$$

Συνεπώς, από τις παραπάνω δυο σχέσεις παρατηρούμε ότι για να ισορροπήσει η αγορά εργασίας (δηλαδή προκειμένου να μη υπάρχει απόκλιση μεταξύ του προσδοκώμενου πραγματικού μισθού και του υπό των επιχειρήσεων καταβαλλόμενου πραγματικού μισθού) θα πρέπει το επίπεδο τιμών να είναι το ίδιο με το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών, ήτοι θα πρέπει να έχουμε $P_t^e = P_t$. Όταν λοιπόν η αγορά εργασίας ισορροπεί (ήτοι $u_t = u_t^N$) τότε συνεπεία της ισότητας του προσδοκώμενου και του πραγματικού επιπέδου τιμών ($P_t^e = P_t$) ο

προσδοκώμενος πληθωρισμός ισούται με τον πραγματικό πληθωρισμό, $p_t^e = p_t$, και ως εκ τούτου από την σχέση (2.19) λαμβάνουμε

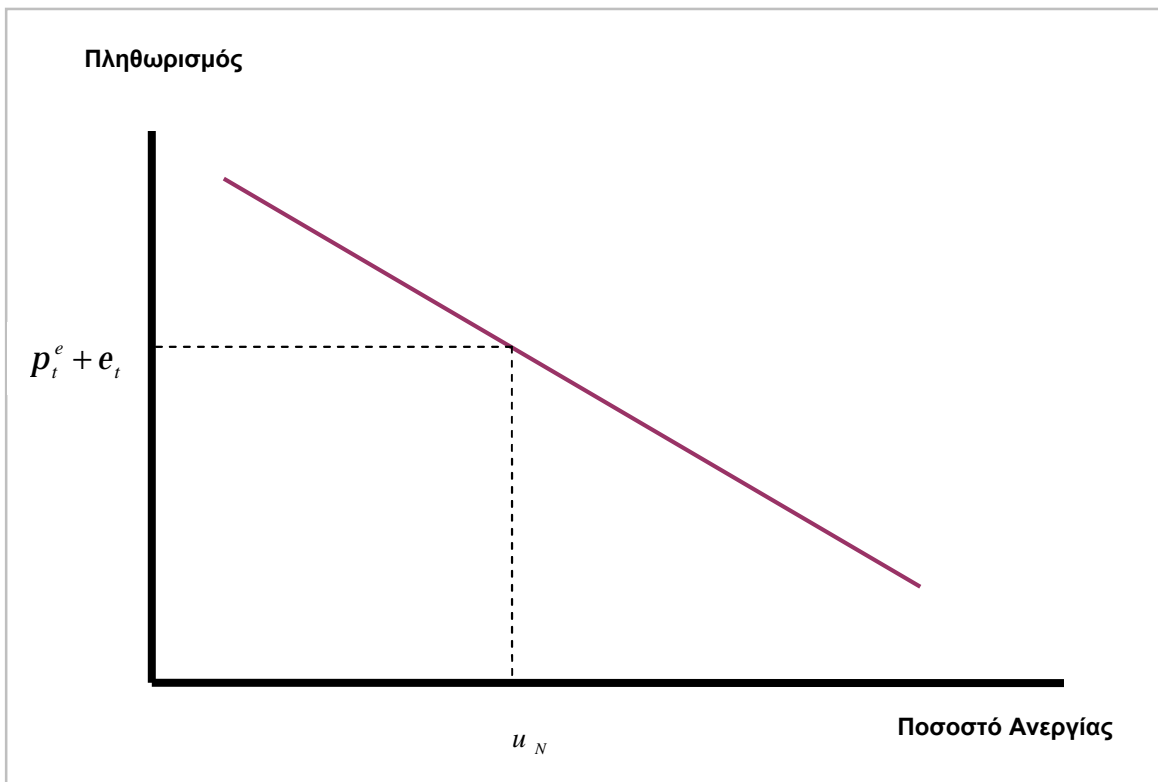
$$0 = (h_t^e + m + z) - au_N$$

Λύνοντας την παραπάνω σχέση ως προς u_N βρίσκουμε ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας ισούται με

$$u_N = \frac{h_t^e + m + z}{a}$$

Τέλος αντικαθιστώντας στην σχέση (2.14) την σχέση $au_t^N = h_t^e + m + z$, η οποία προκύπτει από την (2.18) και προσθέτοντας τον διαταρακτικό όρο e_t , έχουμε

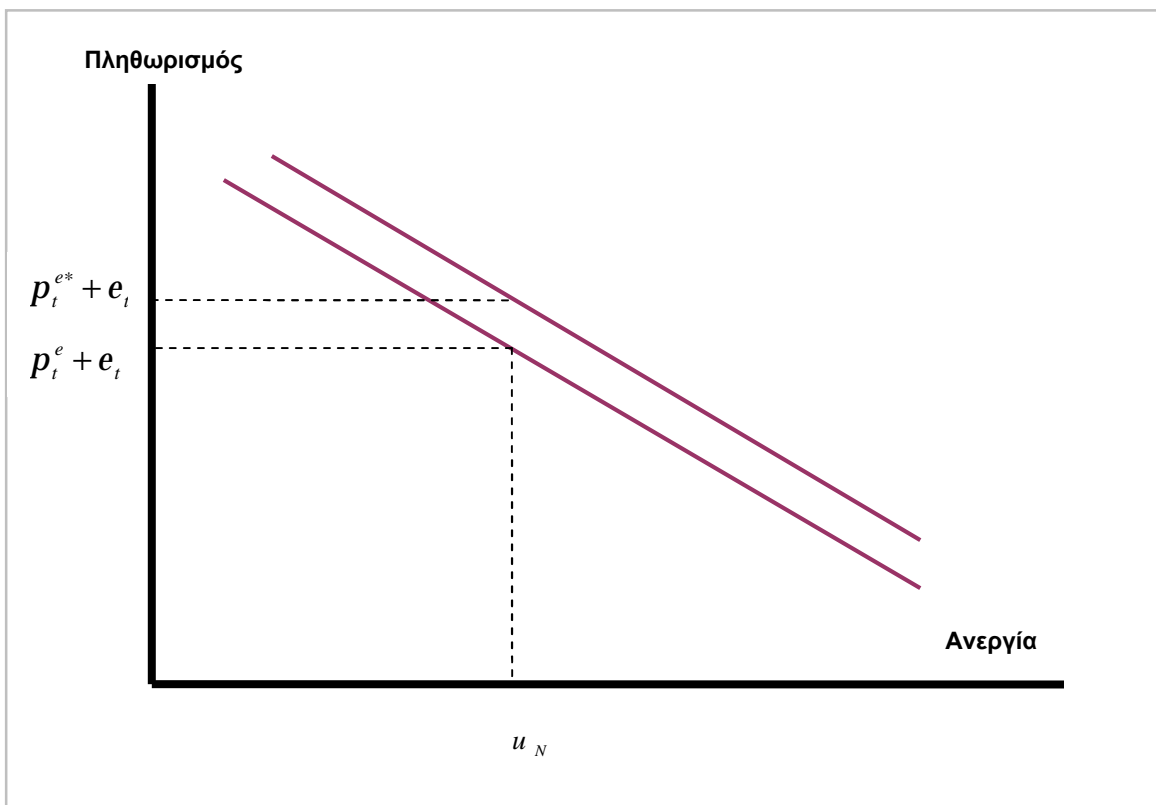
$$p_t = p_t^e - a(u_t - u_N) + e_t$$

ΣΧΗΜΑ 6-13: Η Καμπύλη Phillips με Ενσωματωμένες τις Πληθωριστικές Προσδοκίες

Από την παραπάνω σχέση βλέπουμε ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι το ποσοστό ανεργίας στο οποίο ο πραγματικό πληθωρισμός ισούται με τον προσδοκώμενο πληθωρισμό ($P_t = P_t^e$). Το φυσικό ποσοστό ανεργίας δεν είναι άμεσα μετρήσιμο, αλλά προσεγγίζεται με το με το ποσοστό ανεργίας στο μακροχρόνιο διάστημα (Ball and Mankiw, 2002)²⁸.

Εν συνεχεία, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η καμπύλη Phillips με ενσωματωμένες τις πληθωριστικές προσδοκίες μπορεί να μετατοπιστεί για δυο λόγους. Πρώτον, ενδεχομένως να υπάρξει αύξηση των πληθωριστικών προσδοκιών, οπότε για κάθε ποσοστό ανεργίας θα αντιστοιχεί και υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού (Σχήμα 2-5).

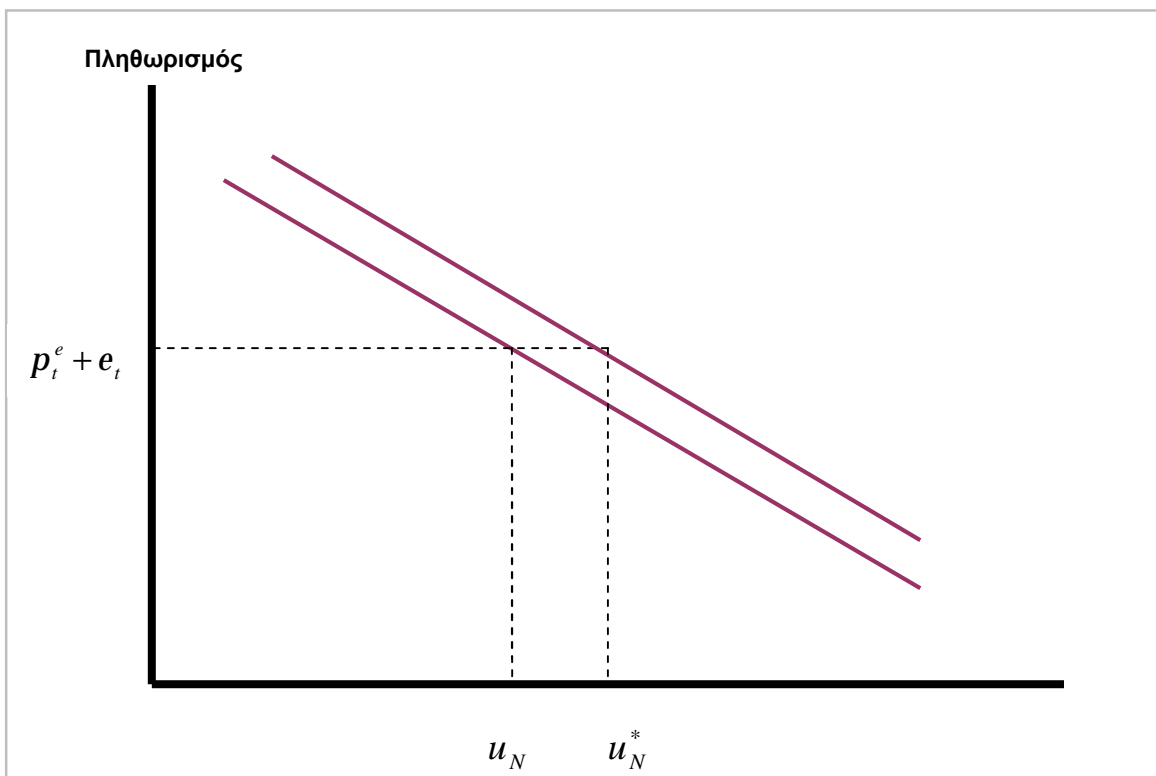
ΣΧΗΜΑ 6-14: Μετατόπιση της Καμπύλης Phillips Λόγω Αύξησης των Πληθωριστικών Προσδοκιών

Μια κυβέρνηση επιθυμεί η οικονομία της να βρίσκεται σε μια όσο το δυνατόν προς τα μέσα και αριστερά της καμπύλης Phillips, καθώς μια τέτοια θέση αντιστοιχεί σε χαμηλότερους συνδυασμούς πληθωρισμού και ανεργίας. Καθώς λοιπόν, όπως δείξαμε, η

²⁸ Ball, L. and Mankiw, G., 2002. "The Nairu in Theory and Practice." NBER, Working Paper 8940, May

θέση της καμπύλης προσδιορίζεται από τις πληθωριστικές προσδοκίες, η ανάθεση της νομισματικής πολιτικής σε μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα με θεσμική προσήλωση στο στόχο του χαμηλού πληθωρισμού, θα μετατοπίσει την καμπύλη Phillips προς τα μέσα και αριστερά

Δεύτερον, μπορεί να υπάρξει μια αύξηση του φυσικού ποσοστού ανεργίας, οπότε και πάλι για κάθε επίπεδο ανεργίας θα αντιστοιχεί και υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού

ΣΧΗΜΑ 6-15: Μετατόπιση της Καμπύλης Phillips Λόγω Αύξησης του Φυσικού Ποσοστού Ανεργίας

Επίσης, στην σχέση (2.19) μπορούμε να ορίσουμε την διαδικασία προσδιορισμού του προσδοκώμενου πληθωρισμού, p_t^e . Εάν, για παράδειγμα, θεωρήσουμε ότι ο προσδοκώμενος πληθωρισμός ισούται με ένα ποσοστό q του πληθωρισμού της προηγούμενης περιόδου, ήτοι $p_t^e = qp_{t-1}$, τότε προκύπτει η ακόλουθη σχέση, η οποία περιγράφει την καμπύλη Phillips:

$$p_t = qp_{t-1} - a(u_t - u_N) + e_t$$

Για παράδειγμα, για $q = 1$ λαμβάνουμε το ακόλουθο υπόδειγμα

$$p_t = p_{t-1} + a(u_t - u_N) + e_t$$

Όπου

e_t : μια τυχαία μεταβλητή, η οποία αντανακλά την καθαρή επίδραση όλων των παραγόντων που επιδρούν στην μεταβολή του πληθωρισμού. Τέτοιοι παράγοντες είναι η μεταβολή στην τιμή του αργού πετρελαίου, η αύξηση της επιρροής των εργατικών συνδικάτων, ή οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο

Από τις σχέσεις (2.20) και (2.21) παρατηρούμε ότι όταν η ανεργία ισούται με u_N , τότε ο πληθωρισμός είναι ίσος με τον αναμενόμενο, ή με άλλα λόγια σταθερός (δηλ. $p_t = p_{t-1}$, μόνον όταν $u = u_N$). Η παραπάνω σχέση, η οποία είναι γνωστή, από τις μελέτες των των Phelps (1967)²⁹ και Friedman (1968)³⁰, ως καμπύλη Phillips που ενσωματώνει τις προσδοκίες, μας δίνει μια εναλλακτική θεώρηση του φυσικού ποσοστού ανεργίας. Συγκεκριμένα, το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι εκείνο το ποσοστό ανεργίας, το οποίο δεν επιφέρει επιτάχυνση του πληθωρισμού, ονομάζεται δε NAIRU (non-accelerating rate of unemployment) (Blanchard, 2000)³¹.

Εάν το ποσοστό ανεργίας πέσει κάτω από το NAIRU ($u_t < u_t^N$), τότε θα επέλθει αναγκαστικά επιτάχυνση του πληθωρισμού ($p_t - p_{t-1} > 0$). Αυτό σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τη δημοσιονομική πολιτική ούτε η κεντρική τράπεζα τη νομισματική πολιτική με σκοπό να μειώσουν την ανεργία κάτω από ένα σημείο ισορροπίας παρά μόνο με αντίτιμο την αύξηση του πληθωρισμού.

²⁹ Phelps, E., 1967. "Phillips Curves, Expectations of Inflation and Optimal Unemployment Over Time". *Economica* 34:254-281

³⁰ Friedman, M., 1968. "The Role of Monetary Policy". *AER*, 58: 1-17

³¹ Blanchard, O. 2000. *Macroeconomics*. 2nd ed. Prentice Hall International, Inc. σελ. 156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο - Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων τριών δεκαετιών, χάρη στην παγκοσμιοποίηση, η διαδικασία προσδιορισμού του πληθωρισμού έχει αλλάξει με τέτοιο τρόπο ώστε να έχει εξασθενήσει σημαντικά η ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος πληθωρισμού-κόστους, το οποίο αναπτύξαμε στην προηγούμενη υπο-ενότητα. Πράγματι, στην Αμερική ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ του δομικού πληθωρισμού και της αύξησης του μέσου κόστους εργασίας (πληθωρισμού) μειώθηκε από το σχεδόν 0,8, κατά την περίοδο 1965-79, στο 0,3, κατά την περίοδο 1991-2004 (The Economist, 2005)³². Επίσης, από το 1990 η ευαισθησία του ποσοστού δομικού πληθωρισμού στις αλλαγές του παραγωγικού κενού σε όλες τις κύριες αναπτυγμένες οικονομίες, πλην της Μεγάλης Βρετανία, έχει μειωθεί (The Economist, 2005)³².

Οι παγκόσμιες δυνάμεις της αγοράς πλέον έχουν καταστεί οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες του πληθωρισμού κάθε οικονομίας. Μια τέτοια εξέλιξη απεικονίζει πιθανώς δύο πράγματα (The Economist, 2005)³².

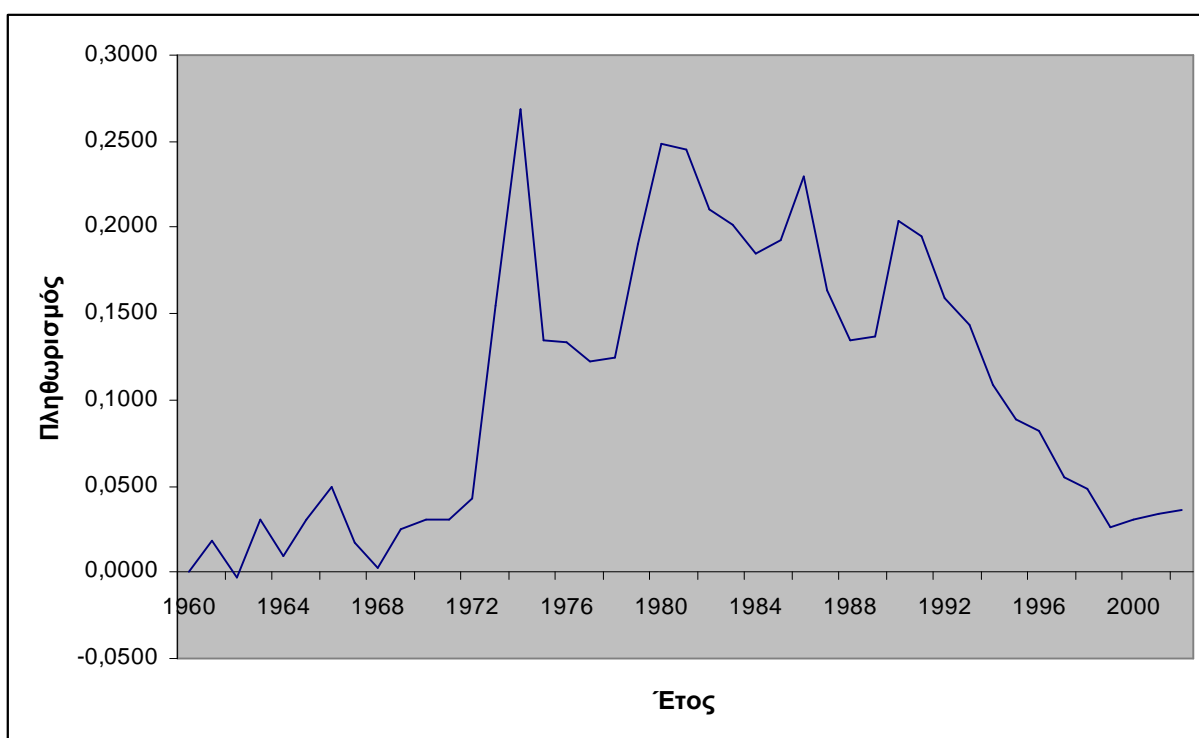
Κατ' αρχάς, η ένταξη της Κίνας και των άλλων αναδυόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία έχει οδηγήσει σε μείωση της διαπραγματευτικής δύναμης των εργαζομένων στις αναπτυγμένες οικονομίες, λόγω της αθρόας εισροής φθηνού εργατικού δυναμικού στις αγορές εργασίας των πλουσίων χωρών. Ένεκα αυτής της καταστάσεως λοιπόν, οι εργαζόμενοι στις αναπτυγμένες βρίσκουν ολοένα και πιο δύσκολη την εξασφάλιση υψηλότερων αμοιβών.

Δεύτερον, λόγω του έντονου ανταγωνισμού που έχει επιβάλει η παγκοσμιοποίηση στις αγορές προϊόντων, οι εταιρίες αδυνατούν να μετακυλήσουν τις όποιες αυξήσεις του εργατικού κόστους κατευθείαν στις τιμές των προϊόντων που παράγουν. Αντ' αυτού, σε αρκετές περιπτώσεις επιλέγουν την απορρόφηση της αύξησης του εργατικού κόστους από το περιθώριο κέρδους τους (έχουμε δηλαδή μείωση του συντελεστή προσαύξησης q). Έτσι οι όποιες αυξήσεις στο εργατικό ή μη-εργατικό κόστος (πχ. οι αυξήσεις στην τιμή του πετρελαίου), δεν οδηγούν πλέον αυτόματα σε υψηλότερο πληθωρισμό, αλλά είναι πιθανότερο να δημιουργήσουν αυξομειώσεις στα περιθώρια κέρδους των εταιριών.

³² The Economist (2005). "Inflation is Determined by Global Economic Forces". The economist, October 22nd.

7.2. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζουμε την εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα κατά το διάστημα 1960-2002.

ΣΧΗΜΑ 7-16: Η Διαχρονική Εξέλιξη Του Πληθωρισμού Στην Ελλάδα: 1960- 2002

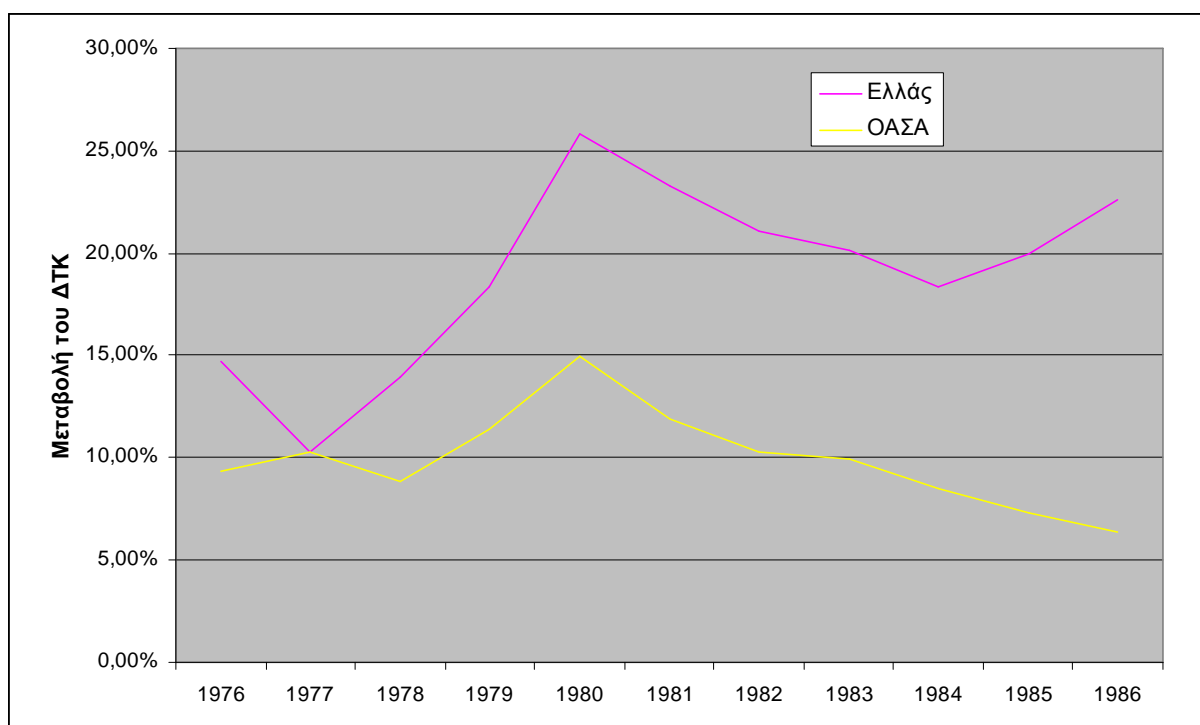
Πηγή: Ameco

Εκ του ανωτέρω σχήματος παρατηρούμε ότι για την ελληνική οικονομία οι δυο περίοδοι σταθερότητας τιμών και χαμηλού πληθωρισμού ήταν από το 1964 μέχρι το 1973 και από το 2000 και εντεύθεν, ενώ για 25 χρόνια περίπου, δηλαδή από το 1974 μέχρι το 2000, τα πληθωριστικά φαινόμενα έπλητταν την ελληνική οικονομία.

Αλλά ακόμη και μετά την δεύτερη περίοδο νομισματικής σταθερότητας, ήτοι μετά το 2000, ο ελληνικός πληθωρισμός παρέμεινε συστηματικά υψηλότερος του μέσου ύψους του πληθωρισμού της Ευρωζώνης κατά το αντίστοιχο διάστημα. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουμε την διαφορά του πληθωρισμού σε Ελλάδα και ευρωζώνη.

7.2.1. Η Περίοδος 1976-1986

Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με την εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1976-1986.

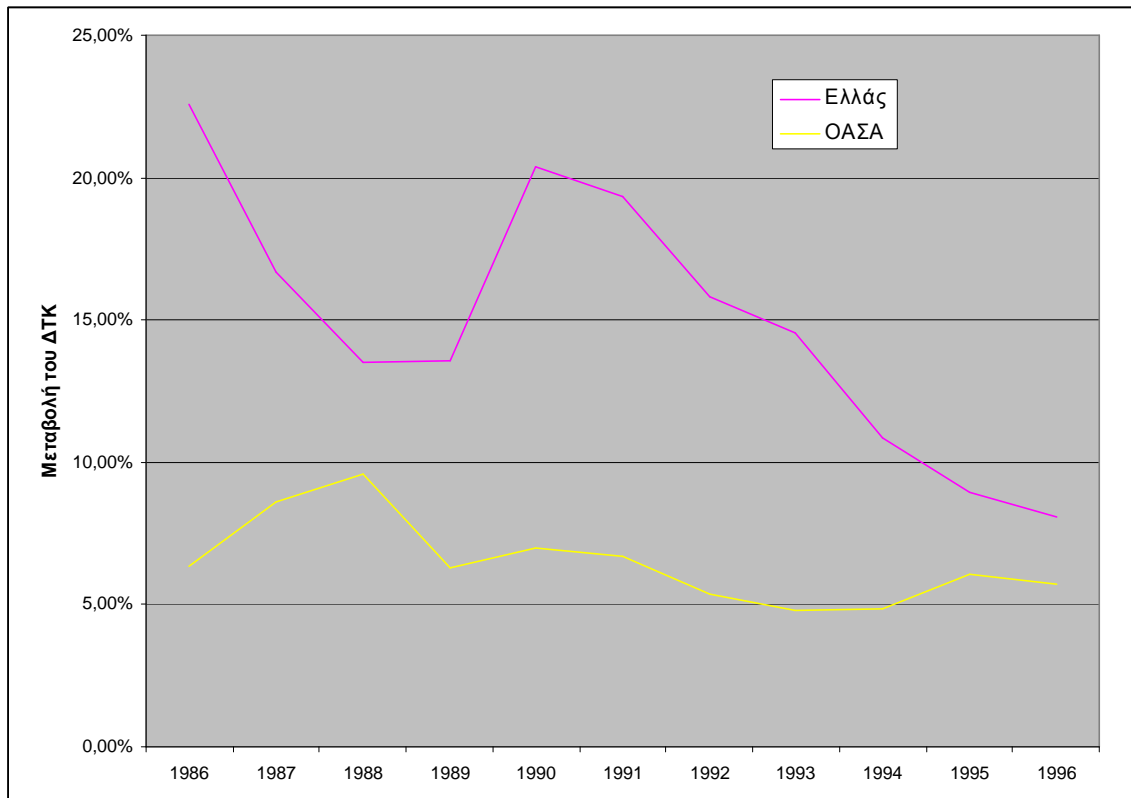
ΣΧΗΜΑ 7-17: Η Εξέλιξη του Πληθωρισμού στην Ελλάδα, 1976-1986

Πηγή: για τα δεδομένα ΟΟΣΑ

Από το παραπάνω σχήμα παρατηρούμε ότι η περίοδος 1976-1986 υπήρξε μια ιδιαίτερος πληθωριστική περίοδος, με πληθωρισμό σχεδόν διπλάσιο των χωρών του ΟΟΣΑ.

7.2.2. Η Περίοδος 1986-1996

Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με την εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1986-1996.

ΣΧΗΜΑ 7-18: Η Εξέλιξη του Πληθωρισμού στην Ελλάδα, 1986-1996

Πηγή: για τα δεδομένα ΟΟΣΑ

Από το παραπάνω σχήμα παρατηρούμε ότι και η περίοδος 1986-1996 υπήρξε μια ιδιαίτερος πληθωριστική περίοδος, με πληθωρισμό σχεδόν διπλάσιο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, από το 1986 μέχρι και το 1989 παρατηρείται μια αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, η οποία ακολουθείται από σημαντική αύξηση του πληθωρισμού το 1989, και από μια σταθερή μείωση μέχρι το 1996

Πίνακας 7-1: Ονομαστικές Αμοιβές Ανά Εργαζόμενο

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΑΜΟΙΒΗ ΑΝΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ (σε χιλ. ευρώ)		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	Ελλάς	EA12 (including D_W West-Germany)	Ελλάς	EA12 (including D_W West-Germany)
1985	9,93	17,82		
1986	8,56	18,85	-13,79%	5,78%
1987	8,38	19,60	-2,14%	4,00%
1988	9,38	20,34	11,95%	3,74%
1989	10,82	21,54	15,40%	5,90%
1990	11,33	23,08	4,73%	7,13%
1991	11,69	24,50	3,16%	6,16%
1992	11,89	26,35	1,68%	7,58%
1993	12,01	27,23	1,00%	3,31%
1994	12,42	27,96	3,44%	2,71%
1995	13,34	29,03	7,44%	3,80%
1996	14,40	29,99	7,92%	3,31%

Πηγή: Amecodatabase και επεξεργασία των στοιχείων από την συγγραφέα

Πίνακας 7-2: Παραγωγικότητα της Εργασίας (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο)

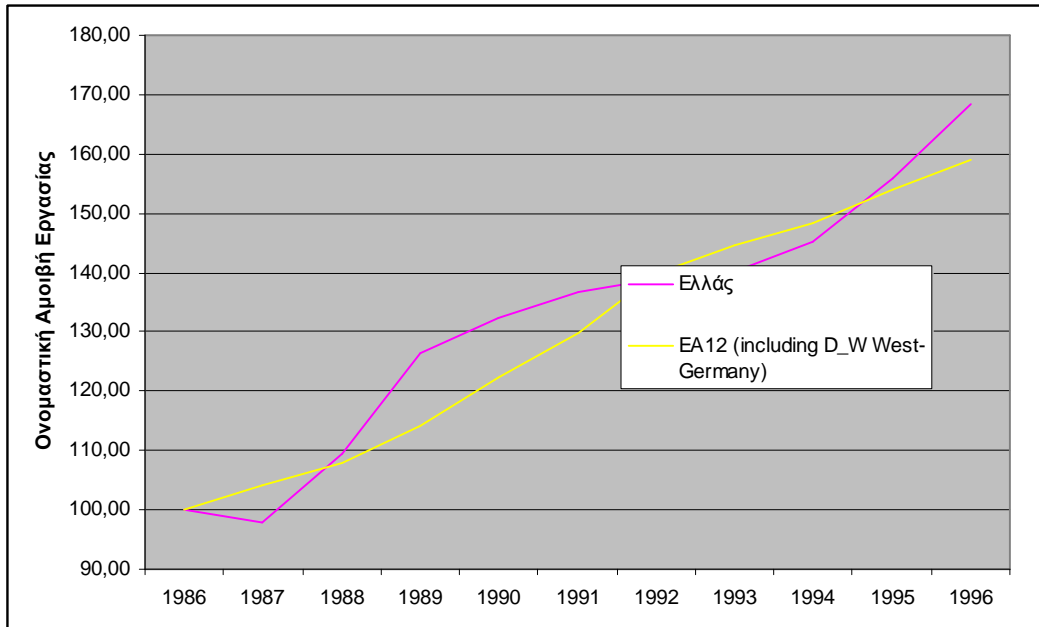
ΕΤΟΣ	ΑΕΠ ΑΝΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ (σε χιλ. ευρώ)		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	Ελλάς	EA12 (including D_W West-Germany)	Ελλάς	EA12 (including D_W West-Germany)
1985	15,54	27,56		
1986	14,24	29,57	-8,37%	7,26%
1987	14,12	30,72	-0,84%	3,92%
1988	15,76	32,47	11,61%	5,68%
1989	17,48	34,99	10,95%	7,75%
1990	18,49	37,32	5,78%	6,66%
1991	20,79	37,89	12,42%	1,54%
1992	21,60	40,27	3,90%	6,28%
1993	22,19	41,33	2,71%	2,64%
1994	23,03	43,29	3,80%	4,74%
1995	24,33	45,06	5,61%	4,08%
1996	26,61	46,69	9,37%	3,62%

Πίνακας 7-3: Η Εξέλιξη του Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους Παραγωγής, 1986-1996

ΈΤΟΣ	ΕΛΛΑΣ		ΕΑ12 (including D_W West-Germany)	
	Μεταβολή Μοναδιαίου Κόστους Παραγωγής	Πληθωρισμός	Μεταβολή Μοναδιαίου Κόστους Παραγωγής	Πληθωρισμός
1985		20,00%		7,32%
1986	-5,43%	22,58%	-1,48%	6,35%
1987	-1,30%	16,67%	0,08%	8,63%
1988	0,34%	13,53%	-1,94%	9,57%
1989	4,45%	13,58%	-1,85%	6,32%
1990	-1,05%	20,41%	0,48%	6,99%
1991	-9,27%	19,37%	4,61%	6,70%
1992	-2,22%	15,82%	1,31%	5,36%
1993	-1,72%	14,54%	0,67%	4,80%
1994	-0,36%	10,86%	-2,02%	4,85%
1995	1,82%	8,97%	-0,28%	6,08%
1996	-1,45%	8,10%	-0,30%	5,74%

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε τον πόσο σημαντική υπήρξε μεταβολή του μοναδιαίου κόστους παραγωγής στην διαμόρφωση του πληθωρισμού κατά την περίοδο 1986-1996. Για παράδειγμα, το 1986 η κατά 5,43% μείωση του μοναδιαίου κόστους παραγωγής είχαν σαν αποτέλεσμα την μείωση του πληθωρισμού από 22,58% το 1986 στο 16,67% το

1987, ενώ η κατά 4,45% αύξηση του μοναδιαίου κόστους παραγωγής το 1989 οδήγησε στην εκ νέου εκτίναξη του πληθωρισμού στο 20,41% το 1990 από το 13,58% το 1989.

ΣΧΗΜΑ 7-19: Η Εξέλιξη Ονομαστικής Αμοιβής των Εργαζομένων, 1986-1996

Πηγή: Amecodatabase και επεξεργασία των στοιχείων από την συγγραφέα

7.2.3. Η Περίοδος 1996-2006

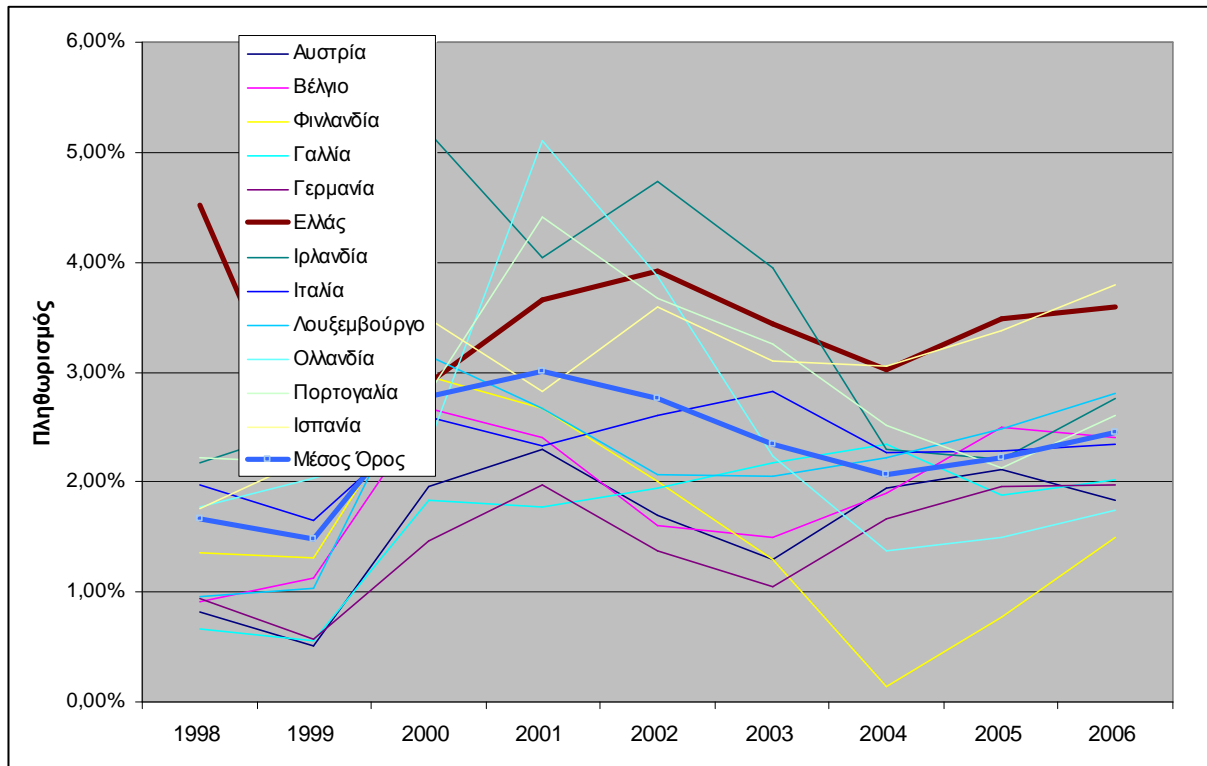
Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με την εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1976-1986.

Η Ελλάδα μετά από σύντομη παραμονή της δραχμής, κατά την διάρκεια της περιόδου Μάρτιος 1998 – Δεκέμβριος 1998, στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (Μ.Σ.Ι.) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (Ε.Ν.Σ.) και στο νέο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (Ιανουάριος 1999 – Δεκέμβριος 2000), ενετάχθη το 2001 στην Ο.Ν.Ε. και υιοθετώντας ως εθνικό της νόμισμα το ευρώ.

Η συμμετοχή στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ανάγκασε τα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ, προκειμένου να εξισώσουν, προς τα κάτω, το ποσοστό

πληθωρισμού μεταξύ τους, να επιλέξουν ένα υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (Baimbridgeetal., 1998).

Στο παρακάτω σχήμα παρατηρούμε την εξέλιξη του ρυθμού πληθωρισμού, από το 1998 μέχρι το 2006, στις 12 χώρες-μέλη της Ο.Ν.Ε

ΣΧΗΜΑ 7-20: Ο Πληθωρισμός στις 12 χώρες Μέλη της ΟΝΕ, 1998-2006

Πηγή: για τα στοιχεία IMF

7.2.4. Η Περίοδος 2007-2008

Στο 4,4% αναμένεται να διαμορφωθεί ο μέσος πληθωρισμός που ανεβάζει τον «πήχυ» της ανάπτυξης για το τρέχον έτος στο 3,6%. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των αναλυτών που παρουσιάζονται στο εβδομαδιαίο οικονομικό δελτίο ο πληθωρισμός αναμένεται να επιβραδυνθεί τους προσεχείς μήνες λόγω της αναμενόμενη μείωσης των διεθνών τιμών στα

καύσιμα. Συγκεκριμένα στο δελτίο αναφέρεται ότι 8/8/2008 η τιμή της βενζίνης ήταν ήδη μειωμένη κατά 5,6% έναντι της 17ης Ιουλίου '08. Επιπλέον, η πτωτική πορεία των τιμών του πετρελαίου συνεχίζεται και αναμένονται νέες μειώσεις των τιμών της βενζίνης κατά τη διάρκεια του Αυγούστου '08 και στην Ελλάδα. Έτσι, η πτωτική επίπτωση στον πληθωρισμό από τις τιμές της βενζίνης τον Αύγουστο '08 αναμένεται να φτάσει τις -0,15 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, νέα πτωτική επίπτωση στον πληθωρισμό τον Αύγουστο '08 αναμένεται και από τα φρούτα λαχανικά και πατάτες. Έτσι, αναμένεται μείωση του πληθωρισμού στο 4,7% τον Αύγουστο '08 και στο 3,5% τον Δεκέμβριο '08, ενώ ο μέσος πληθωρισμός θα διαμορφωθεί στο 4,4% το 2008, έναντι 2,9% το 2007.

Όσον αφορά τις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων που επιβαρύνουν περισσότερο τον 12μηνο πληθωρισμό τον Ιούλιο '08, στο δελτίο σημειώνονται τα ακόλουθα:

α) Οι τιμές του πετρελαίου θέρμανσης (+38,6%) και της βενζίνης (+17,9%) είχαν αυξητική επίπτωση στον πληθωρισμό κατά 1,39 ποσοστιαίες μονάδες.

β) η μεγάλη αύξηση των διεθνών τιμών των τροφίμων συνέβαλε στην αύξηση των τιμών των δημητριακών-παρασκευασμάτων κατά 15,6% τον Ιούλιο '08 (με αυξητική επίπτωση στον πληθωρισμό κατά 0,37 π.μ.) και στην αύξηση των τιμών των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά 6,4%, (με αυξητική επίπτωση στον πληθωρισμό κατά 0,23 π.μ).

Όσον αφορά τον ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ, τονίζουν ότι «η αύξηση των εξαγωγών διατηρήθηκε σε επίπεδα άνω του 3,6%, ενώ οι εισαγωγές δεν υπερβηκαν τα επίπεδα το 2007. Μια τέτοια εξέλιξη συνεπάγεται θετική επίπτωση των καθαρών εξαγωγών στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2008, από τη σημαντική αρνητική επίπτωση κατά -1,4 π.μ. το 2007. Με βάση τα ανωτέρω διατηρούμε την εκτίμησή μας για αύξηση του ΑΕΠ το 2008 κατά 3,6%, έναντι 4,0% το 2007».

7.2.5. Η Περίοδος 2009-2010

Η νέα αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ της 2 Μαΐου 2010 και οι περαιτέρω αυξήσεις στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (καυσίμων, καπνού και ποτών) οδήγησαν τον πληθωρισμό σε υψηλότερο επίπεδο τους επόμενους μήνες, στο 5,2% τον Μάιο του 2010 και τον Ιούνιο του 2010, ενώ ο πληθωρισμός θα έχει πτωτική πορεία από τον Ιούλιο του 2010, όπου οι εκπτώσεις αναμένεται να είναι μεγαλύτερες λόγω της πτώσης της εγχώριας ζήτησης για να κλείσει τον Δεκέμβριο του 2010 στο 4,2%,

Ο μέσος πληθωρισμός το 2010 διαμορφώθηκε στο 4,1%, από 1,2% το 2009 και 4,2% του το 2008, αναφέρουν οι αναλυτές , επισημαίνοντας ότι πολλοί διεθνείς αναλυτές προβλέπουν ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα θα είναι αρνητικός τόσο το 2010 όσο και στα επόμενα έτη. Αυτή η υπόθεση γίνεται για να στηρίξουν τον ισχυρισμό ότι η πορεία του ονομαστικού ΑΕΠ της Ελλάδος στην περίοδο 2010-2014 θα είναι αρνητική με συνέπεια την υπέρμετρη αύξηση του δημοσίου χρέους στην ίδια περίοδο. Μάλιστα, μας βεβαιώνει ότι το ονομαστικό ΑΕΠ της Ελλάδος θα επανέλθει στα επίπεδα του 2008 μετά το 2017. Από τα στοιχεία για τον πληθωρισμό έως τον Απρίλιο του 2010 αποκαλύπτεται ο πολύ χαμηλός βαθμός διασυνδέσεως των ανωτέρω υποθέσεων με την Ελληνική οικονομία. Ειδικότερα, ακόμη και η υπόθεση του ΔΝΤ ότι ο μέσος πληθωρισμός στην Ελλάδα θα είναι 1,9% το 2010 είναι τώρα ανέφικτη, αφού, όπως προαναφέρθηκε, ο μέσος πληθωρισμός κατά το τρέχον έτος θα ξεπεράσει το 4,2%.

7.2.6. Η Περίοδος 2010-2011

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΛ.ΣΤΑΤ., συνεχίστηκε και το Μάρτιο του 2011, ο θανατηφόρος συνδυασμός υψηλού πληθωρισμού και κατακρήμνισης κάθε βασικού αναπτυξιακού δείκτη, κάτι ιδιαίτερα σπάνιο στα παγκόσμια οικονομικά ιστορικά χρονικά!

Αναλυτικότερα ο δείκτης τιμών καταναλωτή, έγραψε 4,5% το Μάρτιο του 2011 σε σχέση με το Μάρτιο του 2010. Η αντίστοιχη πορεία του πληθωρισμού Την αντίστοιχη περίοδο από το Μάρτη του 2009 μέχρι το Μάρτη του 2010, ήταν 3,9%, διαμορφώνοντας μια σωρευτική άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών κατά 8,6% στη διετία Μάρτιος 2009 – Μάρτιος 2011!

Ο πληθωρισμός αυτός, ειδικά για τα έτη 2010 – 2011 δεν είναι ουρανοκατέβατος, αλλά οφείλεται ευθέως στα μέτρα που προβλέπει το μνημονιακό πρόγραμμα για αυξήσεις στους έμμεσους φόρους (ΦΠΑ, ΕΦΚ), οι οποίες ειρήσθω εν παρόδω έχουν απονεκρώσει και την αγορά του λιανικού εμπορίου!

Χωρίς αυτές τις αυξήσεις ο πληθωρισμός θα κινείτο σε ελαφρώς αρνητικά επίπεδα λόγω της μεγάλης ύφεσης, όπως άλλωστε υποστηρίζει και η πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ για την ελληνική οικονομία. Σε ότι αφορά τη βιομηχανική παραγωγή, που αποτελεί βασικό αναπτυξιακό δείκτη, αυτή σημείωσε πτώση κατά 4,8% το Μάρτιο του 2011 σε σχέση με το Μάρτιο του 2010. Την αντίστοιχη περίοδο μεταξύ του Μάρτη 2010 και του Μάρτη 2009, η

αντίστοιχη πτώση ήταν 9,6%, διαμορφώνοντας μια σωρευτική μείωση της τάξης του 14% στη διατία!

Σύμφωνα με την Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή τον Απρίλιο 2011 αυξήθηκε κατά 1,34 μονάδες ή 1,16% και έφτασε στις 116,46 μονάδες σε σύγκριση με 115,12 το Μάρτιο 2011. Αυτό οφείλεται κυρίως σε αυξήσεις στις τιμές ορισμένων ειδών ένδυσης και υπόδησης, του ηλεκτρικού ρεύματος και των πετρελαιοειδών. Μειώσεις σημειώθηκαν στις τιμές ορισμένων φρέσκων λαχανικών και του φρέσκου αρνίσιου κρέατος.

Ο ρυθμός αύξησης του Δείκτη, και κατ' επέκταση του πληθωρισμού, τον Απρίλιο 2011 ανήλθε στο 3,3% σε σύγκριση με πληθωρισμό 2,8% το Μάρτιο 2011 και 2,4% τον Απρίλιο 2010.

Για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2011 ο Δείκτης σημείωσε αύξηση 2,9% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο - ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε ανθρώπινη κοινότητα, για να εξασφαλίσει την κάλυψη των αναγκών των μελών της, οφείλει να θέσει σε πρακτική εφαρμογή τις ικανότητες εργασίας, δηλαδή τις ικανότητες να χρησιμοποιεί και να μεταμορφώνει το φυσικό περιβάλλον, ώστε να παράγει υλικά αγαθά και χρήσιμες υπηρεσίες. Πολλοί παράγοντες μπορούν να εξηγήσουν γιατί η κινητοποίηση των ικανοτήτων εργασίας δεν είναι πλήρης.

Από το 1970 και ύστερα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνεται αύξηση της ανεργίας. Φυσικό επακόλουθο, ατομικά και κοινωνικά προβλήματα, μείωση κοινωνικής θέσης και επομένως προσωπικής υπόληψης ιδιαίτερα στα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα, έντονο πρόβλημα φτώχειας, φαινόμενα αλλοτρίωσης, σημαντική εξάπλωση ανομίας, οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, πρόκληση ψυχολογικών προβλημάτων (κατάθλιψη, ανία, νευρικές διαταραχές, αυτοκτονία).

Η κατάσταση της ανεργίας παρουσιάζεται εντονότερη στις γυναίκες, τους νέους και τους ηλικιωμένους. Το ποσοστό συμμετοχής νέων ανθρώπων ηλικιακά στην αγορά εργασίας σημειώνεται χαμηλότερο από εκείνο των υπολοίπων ομάδων. Η δημιουργία του παραπάνω φαινομένου οφείλεται στην επιμόρφωση, στην στρατιωτική θητεία, στην έλλειψη ειδικότητας και πείρας, στην εξάρτηση από τις οικογένειες, στην διεκπεραίωση των σπουδών, λόγοι που καθιστούν δύσκολη έως απόμακρη την άσκηση εργασίας σε φορείς απασχόλησης.

Η πραγματικότητα είναι σκληρή. Το φαινόμενο της ανεργίας είναι δεδομένο στην χώρα μας, είναι η παγίδα της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Αίτια; Η σταθερή τεχνολογική πρόοδος, η αυτόματη σχεδόν μηχανικά παραγωγική διαδικασία, η αθρόα προσέλευση μεταναστών και η χρόνια εγκατάσταση τους, η μεγάλη αναμονή σε χρόνο για την παροχή συνταξιοδότησης, ο ενδοεπιχειρησιακός ανταγωνισμός, οι ολοένα και μεγαλύτερες απαιτήσεις για εξειδίκευση, κατάρτιση, γνώσεις. Δίνεται βάση στην ποσότητα και όχι στην ποιότητα πολλές φορές όσον αφορά μεγάλες παραγωγικές επιχειρήσεις, πολλά φθηνά εργατικά χέρια παρά λίγα με μεγαλύτερο κόστος λειτουργίας. Οικονομικές αναταραχές (χρηματιστήριο), είσοδος ξένων επιχειρήσεων, πληθωρισμός, δυσκολία στον έλεγχο χρησιμοποίησης του ευρώ.

8.1.1. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 1999-2004

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 16.685 άτομα ή ποσοστό 4,7% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 3,5% ή 6.961 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 6,2% ή 9.724, δηλαδή στις γυναίκες το ποσοστό ανεργίας ήταν πιο ψηλό από αυτό των ανδρών. Το 2003 ο αριθμός των ανέργων ήταν 14.109 άτομα ή 4,1% (άνδρες 3,8% και γυναίκες 4,6%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 10,7% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 9,3% και γυναίκες 12,2%). Το 2003 το ποσοστό ήταν 8,9% (άνδρες 9,0% και γυναίκες 8,8%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 54,9 % του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 17,8% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 27,3% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 2003 ήταν (54,9%, 21,2% και 23,9%)

Τα κυριότερα αποτελέσματα, για τους άνδρες και τις γυναίκες ξεχωριστά, για τα χρόνια 1999 μέχρι 2004, φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 8.1.1: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 1999-2004

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 1999-2004									
Έτος	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004	2004	2004
Τρίμηνο	2ο τρίμ.	2ο τρίμ.	2ο τρίμ.	2ο τρίμ.	2ο τρίμ.	2ο τρίμ.	3ο τρίμ.	4ο τρίμ.	Μέσος όρος
Ανεργία									
Ποσοστό ανεργίας - %									
15-24	11,8	10,2	8,2	7,7	8,9	8,7	11,3	12,1	10,7
25-64	5,3	4,4	3,5	2,9	3,7	3,9	4,1	4,3	4,1
15+	6,0	5,0	4,0	3,3	4,1	4,3	4,7	5,0	4,7
Ανεργία									
15-24	4.331	3.683	3.006	2.651	3.156	3.154	4.105	4.774	4.011
25-64	13.388	11.670	9.673	8.104	10.891	12.022	12.532	13.345	12.631
15+	17.718	15.354	12.842	10.756	14.109	15.240	16.696	18.119	16.685

Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	5,0	4,2	3,5	3,1	3,7	3,5	4,6	5,2	4,9
Ανεργία κατά διάρκεια :									
-Κάτω από 6 μήνες -%	55,5	45,2	52,9	54,0	54,9	51,4	54,0	58,5	54,9
-6 μέχρι 11 μήνες -%	20,7	29,1	25,7	25,9	21,2	20,5	19,7	13,9	17,8
-12 μήνες και πάνω -%	23,8	25,7	21,4	20,1	23,9	28,1	26,3	27,6	27,3
-Κάτω από 6 μήνες	9.829	6.943	6.794	5.814	7.745	7.839	9.012	10.602	9.150
-6 μέχρι 11 μήνες	3.662	4.470	3.303	2.782	2.988	3.128	3.284	2.520	2.970
-12 μήνες και πάνω	4.226	3.941	2.744	2.160	3.376	4.274	4.400	4.996	4.550
-Μακροπρόθεσμη ανεργία -% στο εργατικό δυναμικό	1,4	1,3	0,9	0,7	1,0	1,2	1,2	1,4	1,3
Άνεργοι :									
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	17,3	16,8	17,2	12,3	18,2	13,3	14,2	14,6	14,7
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	3.072	2.577	2.209	1.327	2.570	2.023	2.371	2.654	2.349
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	11,5	24,3	19,4	14,8	10,1	22,5	17,5	16,4	18,0
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση	2.034	3.731	2.498	1.587	1.427	3.434	2.928	2.968	3.110
Αδρανείς 15+	206.596	203.671	200.171	201.011	198.934	206.244	208.142	211.791	208.720

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.2. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2004-2005

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 19.300 άτομα ή ποσοστό 5,2% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 5,0% ή 10.395 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 5,5% ή 8.905. Το 3ο τρίμηνο ο αριθμός των ανέργων ήταν 18.882 άτομα ή 5,1% (άνδρες 4,1% και γυναίκες 6,5%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2004 ήταν 5,0% ή 18.119 άτομα (άνδρες 3,7% και γυναίκες 6,8%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 14,1% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών

αυτών (άνδρες 16,2% και γυναίκες 11,9%). Το 3ο τρίμηνο το ποσοστό ήταν 14,7% (άνδρες 12,1% και γυναίκες 17,6%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2004 το ποσοστό ήταν 12,1% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 9,8% και γυναίκες 14,6%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 61,8% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 16,7% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 21,5% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2005 ήταν (57,7%, 20,6%, 21,7%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2004 ήταν (58,5%, 13,9% και 27,6%).

Πίνακας 8.1.2 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2004-2005

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2004-2005						
Έτος	2004	2005	2005	2005	2005	2005
Τρίμηνο	Μέσος όρος	1ο τρίμ.	2ο τρίμ.	3ο τρίμ.	4ο τρίμ.	Μέσος όρος
Ανεργία						
-Ποσοστό ανεργίας - %						
15-24	10,7	14,0	12,7	14,7	14,1	13,9
25-64	4,1	4,5	4,6	4,1	4,3	4,4
15+	4,7	5,5	5,4	5,1	5,2	5,3
-Ανεργία						
15-24	4.011	5.812	4.999	5.754	5.525	5.523
25-64	12.633	14.231	14.553	13.128	13.775	13.923
15+	16.685	20.110	19.678	18.882	19.300	19.492
-Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	4,5	6,2	5,4	6,3	5,8	5,9
Ανεργία κατά διάρκεια :						
-Κάτω από 6 μήνες -%	54,9	56,7	50,1	57,7	61,8	56,5
-6 μέχρι 11 μήνες -%	17,8	19,9	22,8	20,6	16,7	20,0
-12 μήνες και πάνω -%	27,3	23,4	27,1	21,7	21,5	23,5
-Κάτω από 6 μήνες	9.151	11.401	9.858	10.892	11.922	11.019
-6 μέχρι 11 μήνες	2.977	3.993	4.482	3.897	3.234	3.902
-12 μήνες και πάνω	4.556	4.714	5.338	4.094	4.144	4.572
-Μακροπρόθεσμη ανεργία -% στο εργατικό δυναμικό	1,3	1,3	1,5	1,1	1,1	1,2
Άνεργοι :						

-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	14,1	12,6	12,9	22,1	21,4	17,1
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	2.349	2.524	2.535	4.169	4.127	3.339
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	18,6	14,1	14,6	12,6	10,7	13,0
Αδρανείς 15+	208.726	211.915	211.677	213.546	218.956	214.023

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.3. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2005-2006

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 16.034 άτομα ή ποσοστό 4,2% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 3,7% ή 7.751 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 4,9% ή 8.282. Το 3ο τρίμηνο του 2006 ο αριθμός των ανέργων ήταν 14.811 άτομα ή 4,0% (άνδρες 3,0% και γυναίκες 5,1%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2005 ήταν 5,2% ή 19.300 άτομα (άνδρες 5,0% και γυναίκες 5,5%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 10,5% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 9,6% και γυναίκες 11,6%). Το 3ο τρίμηνο του 2006 το ποσοστό ήταν 8,6% (άνδρες 5,6% και γυναίκες 11,8%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2005 το ποσοστό ήταν 14,1% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 16,2% και γυναίκες 11,9%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 63,6% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 16,9% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 19,5% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2006 ήταν (61,2%, 16,0%, 22,8%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2005 ήταν (61,8%, 16,7% και 21,5%).

Πίνακας 8.1.3 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2005-2006

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ –ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2005-2006						
Έτος	2005	2006	2006	2006	2006	2006
Τρίμηνο	Μέσος όρος	1ο τρίμ.	2ο τρίμ.	3ο τρίμ.	4ο τρίμ.	Μέσος όρος
Ανεργία						
-Ποσοστό ανεργίας - %						
15-24	13,9	12,0	8,7	8,6	10,5	10,0
25-64	4,4	5,3	3,7	3,5	3,6	4,0

15+	5,3	5,9	4,1	4,0	4,2	4,5
-Ανεργία						
15-24	5.523	4.750	3.296	3.317	4.248	3.903
25-64	13.923	17.243	11.880	11.494	11.786	13.101
15+	19.492	21.993	15.176	14.811	16.034	17.004
-Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	5,9	5,0	3,5	3,6	4,5	4,1
Ανεργία κατά διάρκεια :						
-Κάτω από 6 μήνες -%	56,5	63,9	54,4	61,2	63,6	61,1
-6 μέχρι 11 μήνες -%	20,0	19,9	25,6	16,0	16,9	19,6
-12 μήνες και πάνω -%	23,5	16,2	20,0	22,8	19,5	19,3
-Κάτω από 6 μήνες	11.019	14.050	8.263	9.061	10.201	10.394
-6 μέχρι 11 μήνες	3.902	4.373	3.884	2.364	2.715	3.334
-12 μήνες και πάνω	4.572	3.570	3.029	3.385	3.119	3.276
-Μακροπρόθεσμη ανεργία -% στο εργατικό δυναμικό	1,2	1,0	0,8	0,9	0,8	0,9
Άνεργοι :						
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	17,1	15,3	12,8	14,5	20,2	15,7
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	3.339	3.368	1.940	2.154	3.236	2.675
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	13,0	10,1	9,1	11,9	13,5	11,1
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση	2.541	2.214	1.386	1.761	2.160	1.880
Αδρανήις 15+	214.023	215.872	217.071	212.268	213.925	214.784

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.4. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2006-2007

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 14.051 άτομα ή ποσοστό 3,5% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 3,0% ή 6.629 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 4,1% ή 7.422. Το 3ο τρίμηνο του 2007 ο αριθμός των ανέργων ήταν 15.622 άτομα ή 4,0% (άνδρες 3,2% και γυναίκες 4,9%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2006 ήταν 4,2% ή 16.034 άτομα (άνδρες 3,7% και γυναίκες 4,9%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 10,2% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 10,6% και γυναίκες 9,8%). Το 3ο τρίμηνο του 2007 το ποσοστό ήταν 10,4% (άνδρες 10,3% και γυναίκες 10,5%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2006 το ποσοστό ήταν 10,5% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 9,6% και γυναίκες 11,6%) .

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 62,0% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 16,3% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 21,7% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2007 ήταν (66,4%, 15,4%, 18,2%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2006 ήταν (63,6%, 16,9% και 19,5%).

Πίνακας 8.1.4 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2006-2007

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2006-2007							
Έτος	2006	2006	2007	2007	2007	2007	2007
Τρίμηνο	4ο τρίμ.	Μέσος όρος	1ο τρίμ.	2ο τρίμ.	3ο τρίμ.	4ο τρίμ.	Μέσος όρος
Ανεργία							
-Ποσοστό ανεργίας - %							
15-24	10,5	10,0	10,9	9,1	10,4	10,2	10,2
25-64	3,6	4,0	4,3	2,8	3,4	2,8	3,3
15+	4,2	4,5	4,8	3,4	4,0	3,5	3,9
-Ανεργία							
15-24	4.248	3.903	4.152	3.468	4.016	4.230	3.966
25-64	11.786	13.101	14.656	9.765	11.607	9.822	11.462
15+	16.034	17.004	18.808	13.233	15.622	14.051	15.428
-Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	4,5	4,1	4,4	3,7	4,4	4,5	4,2
Ανεργία κατά διάρκεια :							
-Κάτω από 6 μήνες -%	63,6	61,1	67,6	55,7	66,4	62,0	63,5
-6 μέχρι 11 μήνες -%	16,9	19,6	16,9	24,1	15,4	16,3	17,9
-12 μήνες και πάνω -%	19,5	19,3	15,5	20,2	18,2	21,7	18,6

-Κάτω από 6 μήνες	10.201	10.394	12.713	7.374	10.379	8.710	9.794
-6 μέχρι 11 μήνες	2.715	3.334	3.180	3.181	2.404	2.297	2.766
-12 μήνες και πάνω	3.119	3.276	2.913	2.678	2.838	3.044	2.868
- Μακροπρόθεσμη ανεργία -% στο εργατικό δυναμικό	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7
Άνεργοι :							
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	20,2	15,7	18,9	17,4	14,8	24,0	18,7
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	3.236	2.675	3.558	2.309	2.318	3.372	2.889
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	13,5	11,1	12,6	15,7	13,1	12,4	13,4
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση	2.160	1.880	2.365	2.080	2.050	1.747	2.060
Άδρανείς 15+	213.925	214.784	217.861	218.926	215.876	217.617	217.570

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.5. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2007-2008

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 13.351 άτομα ή ποσοστό 3,3% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 3,0% ή 6.511 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 3,8% ή 6.840. Το 3ο τρίμηνο του 2008 ο αριθμός των ανέργων ήταν 14.146 άτομα ή 3,6% (άνδρες 3,0% και γυναίκες 4,2%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2007 ήταν 3,5% ή 14.051 άτομα (άνδρες 3,0% και γυναίκες 4,1%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 9,3% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 8,7% και γυναίκες 9,9%). Το 3ο τρίμηνο του 2008 το ποσοστό ήταν 8,4%

(άνδρες 7,0% και γυναίκες 9,7%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2007 το ποσοστό ήταν 10,2% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 10,6% και γυναίκες 9,8%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 72,7% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 13,3% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 14,0% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2008 ήταν (71,2%, 15,2%, 13,6%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2007 ήταν (62,0%, 16,3% και 21,7%).

Πίνακας 8.1.5 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2007-2008

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΔΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2007 2008							
Έτος	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2008
Τρίμηνο	4ο τρίμ.	Μέσος όρος	1ο τρίμ.	2ο τρίμ.	3ο τρίμ.	4ο τρίμ.	Μέσος όρος
Ανεργία							
-Ποσοστό ανεργίας - %							
15-24	10,2	10,2	11,2	7,1	8,4	9,3	9,0
25-64	2,8	3,3	4,0	2,8	3,2	2,8	3,2
15+	3,5	3,9	4,6	3,1	3,6	3,3	3,7
-Ανεργία							
15-24	4.230	3.966	4.448	2.655	3.220	3.771	3.524
25-64	9.822	11.462	13.698	9.793	10.926	9.580	10.999
15+	14.051	15.428	18.146	12.448	14.146	13.351	14.523
-Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	4,5	4,2	4,7	2,8	3,5	4,0	3,8
Ανεργία κατά διάρκεια :							
-Κάτω από 6 μήνες -%	62,0	63,5	70,9	64,0	71,2	72,7	69,9
-6 μέχρι 11 μήνες -%	16,3	17,9	14,6	24,2	15,2	13,3	16,5
-12 μήνες και πάνω -%	21,7	18,6	14,5	11,8	13,6	14,0	13,6
-Κάτω από 6 μήνες	8.710	9.794	12.862	7.964	10.071	9.702	10.150
-6 μέχρι 11 μήνες	2.297	2.766	2.652	3.011	2.156	1.776	2.399
-12 μήνες και πάνω	3.044	2.868	2.632	1.473	1.919	1.872	1.974

-Μακροπρόθεσμη ανεργία - % στο εργατικό δυναμικό	0,8	0,7	0,7	0,4	0,5	0,5	0,5
Άνεργοι :							
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	24,0	18,7	14,6	15,6	12,6	15,1	14,4
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	3.372	2.889	2.653	1.938	1.779	2.022	2.098
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	12,4	13,4	15,0	18,6	15,9	13,0	15,6
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση	1.747	2.060	2.729	2.314	2.255	1.737	2.259
Αδρανείς 15+	217.617	217.570	220.476	221.524	221.443	222.662	221.526

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.6. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2008-2009

Ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε 24.273 άτομα ή ποσοστό 6,0% του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν 6,1% ή 13.731 άτομα ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό ήταν 5,7% ή 10.542. Το 3ο τρίμηνο του 2009 ο αριθμός των ανέργων ήταν 21.956 άτομα ή 5,4% (άνδρες 5,4% και γυναίκες 5,5%) και το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2008 ήταν 3,3% ή 13.351 άτομα (άνδρες 3,0% και γυναίκες 3,8%).

Ανάλυση των ανέργων κατά ηλικία δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ψηλότερο για τους νέους 15-24 ετών όπου έφθανε στο 16,5% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 16,2% και γυναίκες 16,7%). Το 3ο τρίμηνο του 2009 το ποσοστό ήταν 15,8% (άνδρες 16,0% και γυναίκες 15,6%) ενώ το 4ο τρίμηνο του 2008 το ποσοστό ήταν 9,3% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 8,7% και γυναίκες 9,9%).

Όσον αφορά τη διάρκεια της ανεργίας, το 62,0% του συνόλου των ανέργων έψαχνε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 25,7% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 12,3% έψαχνε για εργασία για ένα χρόνο και άνω. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 3ο τρίμηνο του 2009 ήταν (69,8%, 22,1%, 8,1%) ενώ για το 4ο τρίμηνο του 2008 ήταν (72,7%, 13,3% και 14,0%).

Πίνακας 8.1.6 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2008-2009

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΑΝΔΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ 2008 2009							
Έτος	2008	2008	2009	2009	2009	2009	2009
Τρίμηνο	4ο τρίμηνο	Μέσος όρος	1ο τρίμηνο	2ο τρίμηνο	3ο τρίμηνο	4ο τρίμηνο	Μέσος όρος
-Ανεργία							

15-24	3.771	3.524	3.965	4.922	5.756	6.338	5.245
25-64	9.580	10.999	14.224	15.732	16.130	17.936	16.006
15+	13.351	14.523	18.189	20.881	21.956	24.273	21.325
-Ανεργία στους νέους κατά αναλογία στον πληθυσμό (15-24) - %	4,0	3,8	4,2	5,3	6,3	6,8	5,7
Ανεργία κατά διάρκεια :							
-Κάτω από 6 μήνες -%	72,7	69,9	77,8	73,0	69,8	62,0	70,1
-6 μέχρι 11 μήνες -%	13,3	16,5	9,7	18,3	22,1	25,7	19,5
-12 μήνες και πάνω -%	14,0	13,6	12,5	8,7	8,1	12,3	10,4
-Κάτω από 6 μήνες	9.702	10.150	14.143	15.248	15.327	15.057	14.944
-6 μέχρι 11 μήνες	1.776	2.399	1.773	3.819	4.858	6.228	4.169
-12 μήνες και πάνω	1.872	1.974	2.274	1.814	1.769	2.987	2.212
-Μακροπρόθεσμη ανεργία - % στο εργατικό δυναμικό	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4	0,7	0,5
Άνεργοι :							
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία -%	15,1	14,4	9,8	10,4	15,2	17,7	13,6
-που ψάχνουν για πρώτη φορά εργασία	2.022	2.098	1.786	2.172	3.327	4.294	2.895
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση -%	13,0	15,6	12,8	12,0	7,5	10,4	10,6
-που ψάχνουν εργασία με μερική απασχόληση	1.737	2.259	2.330	2.497	1.644	2.535	2.251
Αδρανείς 15+	222.662	221.526	226.434	223.100	222.159	220.055	222.937

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8.1.7. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2009-2010

Στο 14,2% ανήλθε στο τέταρτο τρίμηνο του 2010 η ανεργία από 12,4% στο τρίτο τρίμηνο και 10,3% στο τέταρτο τρίμηνο του 2009, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό που καταγράφηκε ποτέ από το 1998, όταν η στατιστική υπηρεσία άρχισε να δημοσιεύει τριμηνιαία στοιχεία ανεργίας.

1`

Το μέσο ποσοστό της ανεργίας για το 2010 ανήλθε στο 12,5%, τρεις ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το 2009. Το ισχυρότερο πλήγμα στην απασχόληση καταγράφεται στις κατασκευές, όπου ο αριθμός των εργαζομένων μειώθηκε κατά 12% σε ετήσια βάση στους 298.600 απασχολούμενους. Η ηλικιακή κατηγορία που πλήττεται περισσότερο είναι οι νέοι 15-29 ετών, με ποσοστό 28% από 20,4% την ίδια περίοδο πέρυσι.

8.1.8. Η Ανεργία στην Ελλάδα το 2010-2011

Με «εκτόξευση» της ανεργίας στο 15,1% ξεκίνησε το 2011. Σύμφωνα με την έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), τον Ιανουάριο φέτος στον κατάλογο της ανεργίας ήταν εγγεγραμμένα 756.795 άτομα, αριθμός που αυξήθηκε κατά 189.663 άτομα (αύξηση 33,4%) σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2010- ποσοστό ανεργίας 11,3%- και κατά 23.149 άτομα (αύξηση 3,2%), σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2010- ποσοστό ανεργίας 14,8%.

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τον Ιανουάριο φέτος, ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 4.302.315 άτομα, ενώ το σύνολο των απασχολούμενων εκτιμάται ότι ανήλθε σε 4.267.584 άτομα. Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 178.159 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο 2010 (μείωση 4%), ενώ αυξήθηκαν κατά 33.820 άτομα σε σχέση με τον Δεκέμβριο 2010 (αύξηση 0,8%).

Η ανεργία πλήττει τους νέους σε ηλικία, καθώς στα άτομα ηλικίας 15- 24 ετών το ποσοστό ανεργίας ανήλθε τον Ιανουάριο φέτος σε 37% (από 30,4% τον Ιανουάριο 2010). Στις ηλικίες 25- 34 ετών, η ανεργία είναι 21,3% (από 14,6% τον Ιανουάριο 2010) και στις ηλικίες 35- 44 ετών, το ποσοστό ανεργίας είναι 12,6% (από 9,7% τον Ιανουάριο 2010).

Στις γυναίκες, η ανεργία διατηρείται σε πολύ υψηλότερα ποσοστά έναντι εκείνης των ανδρών. Τον Ιανουάριο φέτος, η ανεργία στις γυναίκες ήταν 18,8% (από 14,9% τον Ιανουάριο 2010) και στους άνδρες ήταν 12,4% (από 8,7% τον Ιανουάριο πέρυσι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο - ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ

9.1. ΘΕΩΡΙΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΕΙΡΩΝ

Με τον όρο χρονολογικές σειρές εννοούμε μια σειρά από παρατηρήσεις που λαμβάνονται σε ορισμένες χρονικές στιγμές ή περιόδους που ισαπέχουν ή μη μεταξύ τους. Οι προβλέψεις με χρονολογικές σειρές αποδείχτηκαν πολλές φορές ανώτερες άλλων παλαιότερων μεθόδων. Επίσης, προβλέψεις με χρονολογικές σειρές μπορούν να γίνουν σε ένα μεγάλο πεδίο επιστημών, από την οικονομετρία, την μηχανική, την φυσική, την ιατρική και πολλά άλλα. Βέβαια, στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι οι χρονολογικές σειρές δεν χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο για την εκτίμηση μελλοντικών τιμών, άλλα είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την ανάλυση και καλύτερη κατανόηση αυτού κάθε αυτού του φαινομένου

Στόχος λοιπόν των χρονολογικών σειρών είναι, ' ενώνοντας' όλα τα γεγονότα που έχουν συλλεχτεί στον χρόνο, να δημιουργηθεί ένα χρονοδιάγραμμα, η μελέτη του οποίου θα δώσει μια γενική εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης των φαινομένων ή χαρακτηριστικών. Με άλλα λόγια η ανάλυση χρονολογικών σειρών χρησιμοποιείται για να καθοριστούν μοντέλα που μετατρέπουν πληροφορίες από κανονικά χρονικά διαστήματα σε στατιστικά μέτρα. Οι κυριότερες μέθοδοι ανάλυσης χρονοσειρών είναι η μέθοδος της αυτοσυσχέτισης (auto correlation) όπου η χρονοσειρά αναπαριστάται με ένα δυναμικό μοντέλο (μοντέλο ARIMA, διαδικασία Box&Jenkins),

Συμπεραίνουμε, ότι σκοποί της ανάλυσης χρονολογικών σειρών είναι η περιγραφή μιας χρονολογικής σειράς, η εξήγησή της, η πρόγνωση, ο σχεδιασμός, ο έλεγχος και τέλος η κατανόηση της διαδικασίας. Η περιγραφή μιας χρονολογικής σειράς μπορεί να γίνει με μια απλή παρατήρηση της γραφικής της παράστασης 'με το μάτι', όπου ανακαλύπτονται περιοδικότητες, τάσεις και άλλα..

9.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα περισσότερα στοιχεία αντλήθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, καθώς και άρθρα από αρκετές οικονομικές εφημερίδες όπως η Ναυτεμπορική και η Express κ.α.

Οι εφαρμογές λογισμικού που χρησιμοποιήθηκαν για την σύνταξη και δημιουργία της παρούσας εργασίας είναι τα εξής;

Microsoft Excel 2007: για την δημιουργία πινάκων στοιχείων και δεδομένων

Spss 17.0 : για την δημιουργία χρονολογικών σειρών και διαγραμμάτων.

9.3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κύριο αντικείμενο της ανάλυσης των χρονολογικών σειρών είναι η εκτίμηση των τιμών των συνιστωσών για όλες τις χρονικές περιόδους που καλύπτει η χρονολογική σειρά. Πιο συγκεκριμένα, οι συστηματικές συνιστώσες (τάση, κύκλος και εποχικότητα) ακολουθούν κάποιο υπόδειγμα, ο στατιστικός προσδιορισμός του οποίου θα μας επιτρέψει να περιγράψουμε τον τρόπο προσδιορισμού των τιμών της χρονολογικής σειράς. Εάν αυτό είναι εφικτό, τότε θα είμαστε σε θέση να προβλέψουμε την εξέλιξη της σειράς στο μέλλον με την υπόθεση ότι οι συστηματικές συνιστώσες θα συνεχίσουν και στο μέλλον να έχουν την ίδια συμπεριφορά. Η εκτίμηση της τάσης μπορεί να γίνει είτε με την εκτίμηση ενός υποδείγματος που περιγράφει την μεταβολή της τάσης, είτε με την μέθοδο των κινητών μέσων όρων που απλώς εξομαλύνει την σειρά και απαλλάσσει από τις βραχυχρόνιες αυξομειώσεις. Η εκτίμηση ενός υποδείγματος είναι η μαθηματική έκφραση της τάσης με την βοήθεια μιας εξίσωσης όπου η ανεξάρτητη μεταβλητή είναι ο χρόνος (t) και η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η χρονολογική σειρά (Y). Τα πιο απλά υποδείγματα που συνήθως χρησιμοποιούνται είναι το γραμμικό και εκθετικό.

Το πρώτο έχει την μορφή $Y = \beta_0 + \beta_1 \cdot t$ και

Το δεύτερο $Y = \beta_0 \cdot \beta_1^t$

Το γραμμικό υπόδειγμα σημαίνει ότι η μεταβλητή Y μεταβάλλεται κάθε περίοδο κατά το σταθερό ποσό β_1 , ενώ το εκθετικό υπόδειγμα η μεταβλητή Y μεταβάλλεται με σταθερό ποσοστό r ($\beta_1 - 1$). Το γραμμικό υπόδειγμα μπορεί να εκτιμηθεί με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων. Με την ίδια μέθοδο μπορούμε να εκτιμήσουμε και το εκθετικό υπόδειγμα. Η

μόνη διαφορά είναι ότι επειδή το εκθετικό υπόδειγμα είναι μη γραμμικό ως προς τις παραμέτρους πρέπει να λογαριθμήσουμε την σχέση και στην συνέχεια να εφαρμόσουμε την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων. Το γραμμικό υπόδειγμα αποτελεί μια απλή εξίσωση παλινδρόμησης της Y ως προς την μεταβλητή του χρόνου t

Σύμφωνα με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων η εξίσωση της τάσης είναι: $Y_t = 1486,395 + -0,740 *t$, με αρχή χρόνου το t=0 το 1986 και μονάδα το έτος. Η ερμηνεία των συντελεστών b1 και b0 έχει ως εξής: ο συντελεστής b0 δίνει την αναμενόμενη τιμή της τάσης για t=0 που στο συγκεκριμένο υπόδειγμα σημαίνει ότι η τιμή της τάσης του πληθωρισμού για το 1986 ισούται με 1486,395. Ο συντελεστής b1 δίνει την κατά μέσο όρο αύξηση της τιμής της τάσης που αντιστοιχεί σε αύξηση της μεταβλητής του χρόνου t κατά μία μονάδα. Έτσι ο συντελεστής b1 = -0,740 σημαίνει ότι η τάση του πληθωρισμού αυξάνεται κάθε χρόνο κατά -0,740 (σε σταθερές τιμές 1986)

Με τις κατάλληλες επεξεργασίες των στοιχείων που αντλήθηκαν από τις πηγές δημιουργήθηκαν τα παρακάτω διαγράμματα και πίνακες .

Πίνακας 9.1 Συντελεστές Της Τάσης Πληθωρισμός Ανά Έτος

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1486,395	178,781		8,314	,000
	ΕΤΟΣ	-,740	,089	-,860	-8,270	,000

Σύμφωνα με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων η εξίσωση της τάσης είναι: $Y_t = -301,762 + 0,156 *t$, με αρχή χρόνου το t=0 το 1986 και μονάδα το έτος. Η ερμηνεία των συντελεστών b1 και b0 έχει ως εξής: ο συντελεστής b0 δίνει την αναμενόμενη τιμή της τάσης για t=0 που στο συγκεκριμένο υπόδειγμα σημαίνει ότι η τιμή της τάσης της ανεργίας για το 1986 ισούται με -301,762. Ο συντελεστής b1 δίνει την κατά μέσο όρο αύξηση της τιμής της τάσης που αντιστοιχεί σε αύξηση της μεταβλητής του χρόνου t κατά μία μονάδα. Έτσι ο συντελεστής b1 = 0,156 σημαίνει ότι η τάση της ανεργίας αυξάνεται κάθε χρόνο κατά 0,156 (σε σταθερές τιμές 1986)

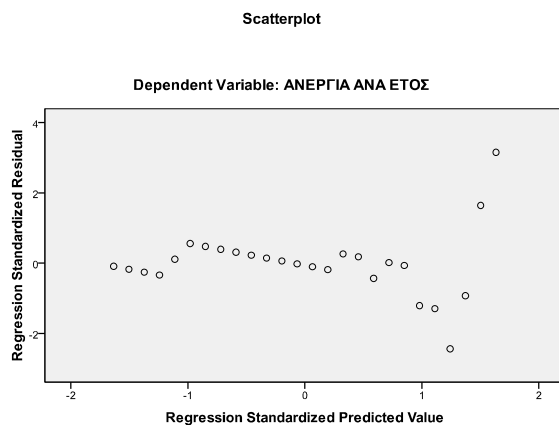
Πίνακας 9.2 Συντελεστές Της Τάσης Ανεργίας Ανά Έτος

Coefficients^a

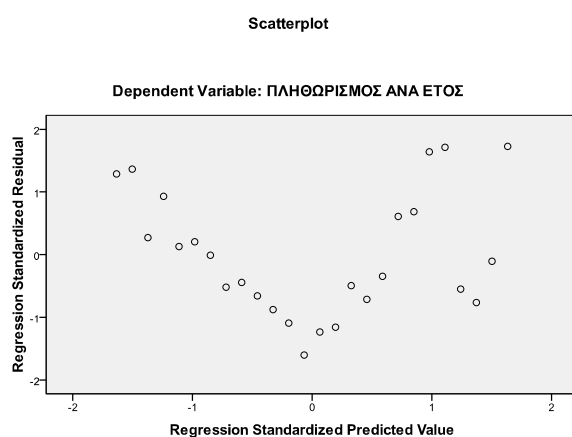
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-301,762	98,501		-3,064	,005
	ΕΤΟΣ	,156	,049	,542	3,156	,004

Προκειμένου να εφαρμοστεί η τεχνική των ελαχίστων τετραγώνων για την εκτίμηση της τάσης και στα δύο μοντέλα (πληθωρισμός/ έτος και ανεργία/ έτος) θα πρέπει να ελεγχθεί η διακύμανση των μοντέλων καθώς και η ύπαρξη κανονικής κατανομής. Από τα ακόλουθα διαγράμματα παρατηρούμε πως η διακύμανση και στα δύο μοντέλα δεν είναι σταθερή

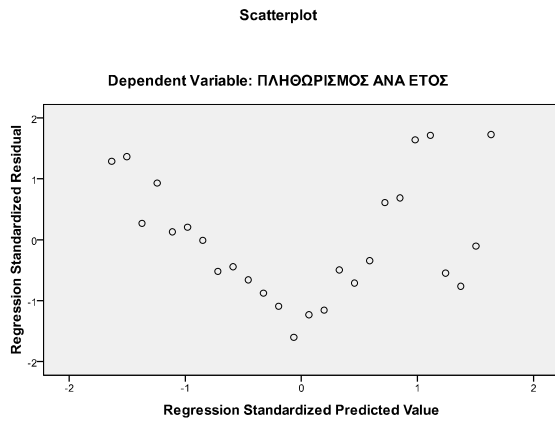
Διάγραμμα 9-6:

Διάγραμμα 9-2:

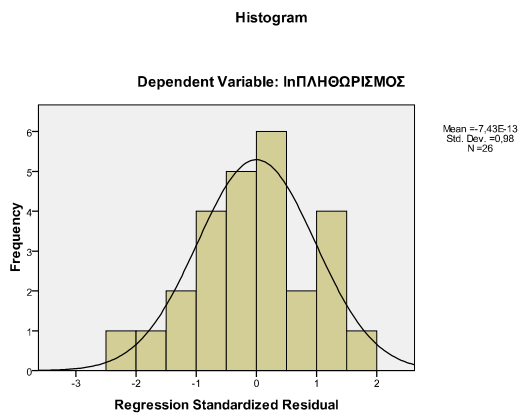

Διάγραμμα 9-3:

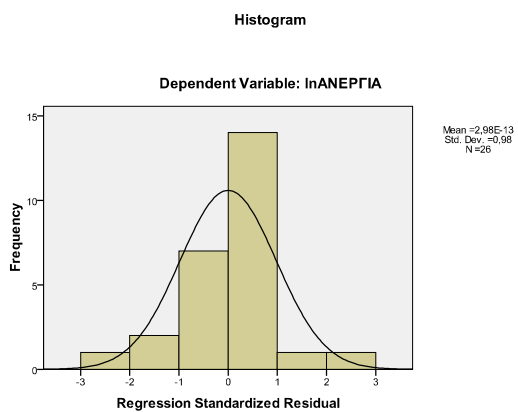

Όπως βλέπουμε από τα διαγράμματα 9.4 9.5 και 9.6 9.7 κανένα από τα δύο μοντέλα (πληθωρισμός/ έτος και ανεργία/ έτος) δεν ακολουθεί κανονική κατανομή.

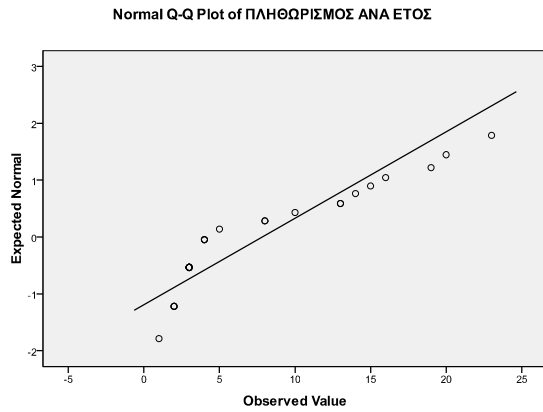
Διάγραμμα 9-4

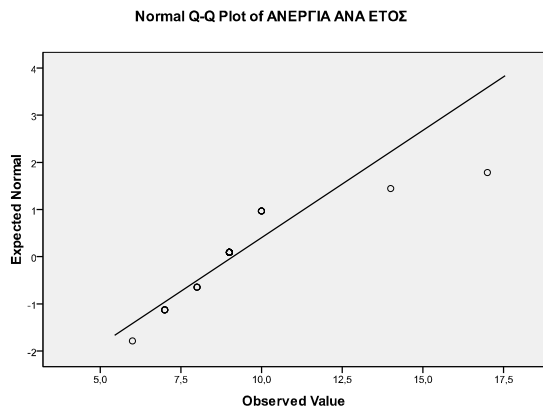
Διάγραμμα 9-5

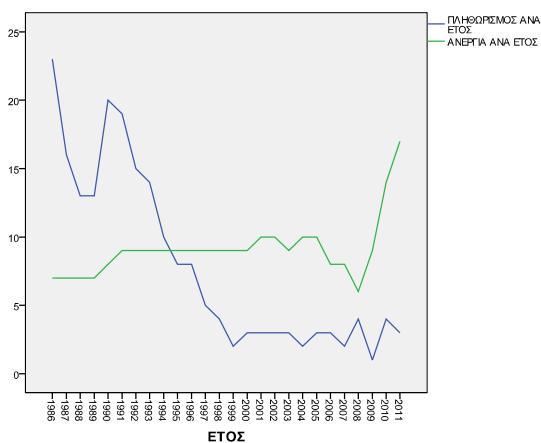
Διάγραμμα 9-6

Διάγραμμα 9-7

Διάγραμμα 9-8

Εδώ παρατηρούμε ότι όταν η γραφική παράσταση του πληθωρισμού αυξάνεται , η γραφική παράσταση της ανεργίας μειώνεται και αντίστροφα

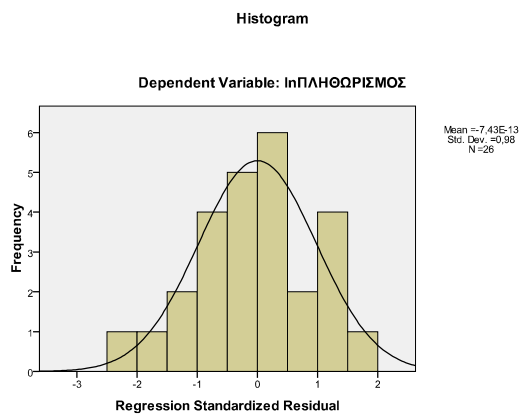
ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΑ ΕΤΟΣ Stem-and-Leaf Plot

Frequency	Stem &	Leaf
1,00	Extremes	(=<6,0)
4,00	7 .	0000
,00	7 .	
3,00	8 .	000
,00	8 .	
12,00	9 .	000000000000
,00	9 .	
4,00	10 .	0000
2,00	Extremes	(>=14,0)

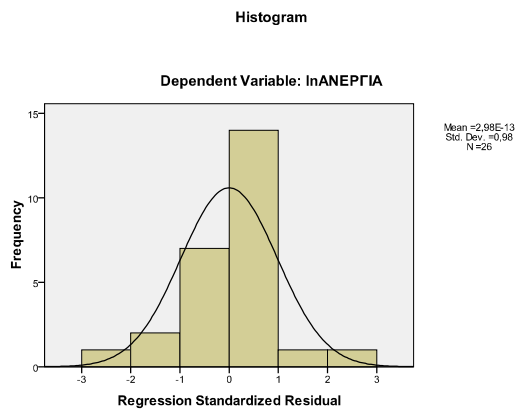
Stem width: 1
 Each leaf: 1 case(s)

Θα μπορούσαμε να κάνουμε συσχέτιση του pearson για να τεκμηριώσουμε αυτήν την αντίθετη σχέση, όμως τα δεδομένα δεν ακολουθούν κανονική κατανομή όπως προέκυψε από τα παραπάνω διαγράμματα , και επιπλέον η μεταβλητή που εκφράζει την ανεργία έχει 3 ακραίες τιμές σε σύνολο 26 δεδομένων που είναι πολύ μεγάλος αριθμός αναλογικά, γιατί ξεπερνάει το 10% των παρατηρήσεων του δείγματος.

Διάγραμμα 9-9

Διάγραμμα 9.10

Στη συνέχεια κάναμε μετασχηματισμό χρησιμοποιώντας λογάριθμο στο έτος, στον πληθωρισμό και στην ανεργία εξαιτίας της μορφής της γραφικής παράστασης πληθωρισμός (Y) έτος (X) και ανεργία (Y) έτος (X) που είναι καμπύλη αλλά και πάλι δεν υπήρξε βελτίωση στη διακύμανση και στην κανονική κατανομή.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όταν μια οικονομία παρουσιάζει ταυτοχρόνως πληθωρισμό και ανεργία , αν για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας αυξηθεί η συνολική ζήτηση , θα επιδεινωθεί το πρόβλημα του πληθωρισμού, ενώ αν για την καταπολέμηση του πληθωρισμού μειωθεί η συνολική ζήτηση, θα αυξηθεί η ανεργία..

Ο ρυθμός πληθωρισμού σε μια οικονομία μπορεί να μειωθεί αν μειωθεί ο ρυθμός αύξησης της προσφοράς χρήματος. Ωστόσο το μέτρο αυτό έχει ως συνέπεια την δημιουργία ύφεσης και την αύξηση της ανεργίας. Ο μονός τρόπος για να μην αυξηθεί η ανεργία με την μείωση του πληθωρισμού είναι να μειωθεί ο αναμενόμενος ρυθμός πληθωρισμού, οπότε η καμπύλη Phillips θα μετακινηθεί προς τα αριστερά .Υπάρχουν αρκετοί οικονομολόγοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι για την καταπολέμηση του προβλήματος συνύπαρξης πληθωρισμού και ανεργίας οι αρχές θα πρέπει να αποφεύγουν τις μεταβολές της συνολικής ζήτησης και να συγκεντρώνουν τις προσπάθειες τους σε μέτρα που αυξάνουν την παραγωγικότητα , περιορίζουν τις πληθωριστικές προσδοκίες και αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας

Από την ανάλυση που προηγήθηκε μπορούμε να αναφέρουμε ότι η επιλογή της κατάλληλης επιλογής, όταν συνυπάρχουν πληθωρισμός και ανεργία, εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούν σε μια οικονομία, τα αίτια και την οξύτητα των δυο αυτών προβλημάτων και την προτεραιότητα που δίνεται στην καταπολέμηση καθενός από αυτά. Οποσδήποτε, όμως, η σημασία των μεταβολών της συνολικής ζήτησης ως μέτρου για την αντιμετώπιση του προβλήματος συνύπαρξης πληθωρισμού και ανεργίας , παρουσιάζεται μειωμένη και το βάρος πέφτει περισσότερο σε άλλα μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας στις οικονομίες που εξετάζονται.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977, σελ. 136-142.
2. Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν., Η Οικονομική του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977, σελ. 147-154.
3. Δράκος Γ.Ε., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς 1996, σελ. 265-270.
4. Λιανός Θεόδωρος, Μπένος Θεοφάνης, Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα 1996, σελ. 470-478.
5. Μάλλιρης Π., Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1990, σελ. 177-181.
6. Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986, σελ. 115-119. Επίσης βλ.
7. ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2006. *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*. Τεύχος 98.
8. Αθηνάς Πετράκη Κωττη , Μακροοικονομική , Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό» σελ 434-436

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

9. BALL, L. and MANKIW, G., 2002. "The NAIRU in Theory and Practice." *NBER, Working Paper* 8940, May
10. BEGG, D., FISCHER, S. AND DORNBUSCH, R., 1997. *Economics*. 5thed. The McGraw-Hill Companies.
11. BLANCHARD, O. 2000. *Macroeconomics*. 2nded. Prentice Hall International, Inc.
12. BLANCHARD, O. and KATZ, L., 1997. "What We Know and Do Not Know About the Natural Rate of Unemployment." *The Journal Of Economic Perspectives*, 11(1): 51 – 72.
13. BURDA, M. and WYPLOSZ, C., 1997. *Macroeconomics. A European Text*. 2nd edition. Oxford University Press
14. CARLIN, W. and SOSKIE, D., 1990. *Macroeconomics and the Wage Bargain*. Oxford University Press.

15. DORNBUSCH, R. and FISCHER, S., 1994. *Macroeconomics*. 6th ed. McGraw-Hill, Inc.
16. FRIEDMAN, M. and SCHWARZT, A., 1963. *A Monetary History of the United States, 1867-1960*. Princeton: Princeton University Press.
17. FRIEDMAN, M., 1968. "The Role of Monetary Policy." *AER*, 58: 1-17.
18. LANCHARD, O., 2000. *Macroeconomics*. 2nd edition. Massachusetts Institute of Technology
19. LUCKETT, D., 1984. *Money and Banking*. 3rd ed. McGraw-Hill International Editions.
20. McCONNELL, C. and BRUE, S., 1991. *Economics*. 12th ed. McGraw-Hill, Inc.
21. PHELPS, E., 1967. "Phillips Curves, Expectations of Inflation and Optimal Unemployment Over Time." *Economica* 34: 254-281
22. Robert Putnam, "The Prosperous Community. Social Capital and Public Life", *The American Prospect* Vol.4, No13, 1999
23. SHAPIRO, C. and STIGLITZ, J., 1984. "Equilibrium Unemployment as a Discipline Device." *American Economic Review*, 74(3): 433-444
24. THE ECONOMIST (2005). "Inflation is Determined by Global Economic Forces." *The Economist*, October 22nd.
25. Trevithick J.A, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς 1982, σελ.202-208.
26. Aglietta 1997, McCombie και Thirlwall 1994, Thirlwall
27. Porter, M.E. (1990, 1998) "[The Competitive Advantage of Nations](#)", Free Press, New York, 1990
28. Piore & Sabel "Second Industrial Divide" 1984

ΠΗΓΕΣ INTERNET

<http://prasinomilogr.blogspot.com/2011/03/15.html>

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101

http://mae.datarc.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=153:eurostat-21-271-27-2009&catid=50:2010-10-08-12-54-20

http://societystats.blogspot.com/2007/12/blog-post_4233.html

<http://www.slap.gr/epikairoτητα/koinonia/%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%86%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%AC%CF%81%CE%B9%CE%BF>

http://societystats.blogspot.com/2007/12/blog-post_4233.html

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html

ΠΗΓΕΣ

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ ΑΔΕΔΥ

Γ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ & Κ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ ΟΕ/ GUTENBERG, Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, ,Ενότητα 5.8 σελ162

ΟΟΣΑ

AMECO

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ